ប្រព័ន្ធចារកិច្ចយួនកម្ពុយនិស្ត

តាំងពីឆ្នាំ១៩៤៧ មកម្ល៉េះ ដែលពួកវៀតណាមខាងជើងបាននាំអាវុធចូលមកក្នុងស្រុកខ្មែរ (11) ហើយបង្កើតមូលដ្ឋានបីក្នុងស្រុកខ្មែរគឺ ជប់-មេមត់មួយ, នៅតំបន់កំពង់ត្រាច-កំពតមួយ និងនៅសំឡូត-បាត់ដំបងមួយ ។ បន្ទាប់មកយួនវៀតមិញបានបង្កើតខ្មែរវៀតមិញ និងវាយបណ្ដាញចារកិច្ចយួននៅស្ទើរគ្រប់ទីរួមខេត្តខ្មែរ ជាពិសេសនៅក្នុងក្រុងភ្នំពេញតែម្ដង ។ គេយកពួកយួនដែលមានកំណើតនៅស្រុកខ្មែរ ឲ្យមកធ្វើកិច្ចការទាំងអស់នេះ ។ ជាដំបូងគេឲ្យយួនម្នាក់កើតនៅខេត្តកំពត ចូលមកបួសធ្វើជាព្រះសង្ឃខ្មែរគណាថេរវាទ រួចចូលមករៀនជាប់សញ្ញាប័ត្រសាលាបាលីនៅក្រុងភ្នំពេញ ។ យួនធ្វើយ៉ាងនេះព្រោះកាលនោះ ពួកអ្នកនយោបាយខ្មែរដែលប្រឆាំងនឹងបារាំង ច្រើនចេញមកពីប្រភពព្រះសង្ឃ ដូចជាករណីបាតុកម្មព្រះសង្ឃក្នុងឆ្នាំ១៩៤២, ករណីអាចារ្យហែម-ចៀវ, អាចារ្យខៀវ-ជុំ, ព្រះគ្រូប៉ាង-ខាត់, អាចារ្យអ៊ុក-ជា, ព្រះគ្រូសូរ-ហាយជាដើម ។ គេឲ្យយួនដែលមានមានឈ្មោះក្រៅហៅថា អាចារ្យអន-មៀន យកឈ្មោះជាសឺង-ង៉ុកមិញ ហើយបន្លំថាជាប្អូនរបស់លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ទៀត ព្រោះកាលនោះលោកថាញ់ មានកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្បីសំបើមណាស់ក្នុងការប្រឆាំងបារាំង ហើយពេលនោះខ្មែរកំពុងបាត់មេដោយសឺង-ង៉ុកថាញ់ត្រូវបារាំងចាប់ ។

លោកសង្ឃមួយអង្គឈ្មោះចូវជាតិយួនបួសធ្វើព្រះសង្ឃខ្មែរ នៅលើភ្នំសំពៅបាត់ដំបង (ល្អាងលោកតាចូវ) ក៏ជាខ្សែរយៈបណ្ដាញចារកិច្ចយួនវៀតមិញដែរ ។

សន្និសិទហ្សឺណែវឆ្នាំ១៩៥៤ បានសំរេចឲ្យកងទ័ពបរទេសទាំងអស់ចេញពីកម្ពុជា តែកងទ័ពយួនខាងជើងមិនបានគោរពសេចក្តីសំរេចនេះឡើយ ។ ពេលទ័ពធំយួនដកថយទៅ យួនវៀតមិញបានទុកបណ្ដាញចារកិច្ចធ្វើសកម្មភាពស្ងាត់ៗនៅតាមខេត្តនានា ជាពិសេសក្នុងក្រុងភ្នំពេញតែម្ដង ។ ដើម្បីជាសញ្ញាសំគាល់គ្នា នៅមុខផ្ទះគេៗតែងដាំដើមឫស្សីកែវមួយឬពីរគុម្ពជានិច្ច ។ ពួកយួនទាំងនោះនៅបន្លំខ្លួនធ្វើជាប្រកបរបរកំប៉ិកកំប៉ុក បើកហាងកាត់ដេរសំលៀកបំពាក់បុរសម៉ូដអឺរ៉ុប, នៅផ្សារចាស់, ជិតវិមានឯករាជ្យ, នៅតាមខេត្តដូចជាហាងកាត់ដេរតៃល័រនៅសៀមរាប, ហាងធ្វើឡាំងរ៉ែកទឹកនៅផ្លូវលេខពីរកន្លះខេត្តបាត់ដំបង (២០), និងបនស្រីពេស្យាដែលភាគច្រើនមានមេជាស្រីយួនមើលការខុសត្រូវ ហើយនារីពេស្យាយួនគឺជាចារនារីតែម្ដង ។

វៀតមិញបានអប់រំស្រីយួនមួយចំនួន ហើយលែងឲ្យមកធ្វើការទាក់ទងយ៉ាងណាឲ្យបានជាស្រីកំណាន់ ជាប្រពន្ធចុងអស់លោកធំ នាម៉ឺនមន្ត្រី ចៅក្រសួងប៉ូលីសគិញ គយ ជាពិសេសប្រពន្ធចុងនាយទាហានខ្មែរ ។ មេរៀននេះមិនមែនថ្មីឡើយ ខ្មែរធ្លាប់ស្គាល់ម្ដងរួចមកហើយ សម័យស្ដេចជ័យជេដ្ឋាទី២ដែលបាននាងកូ-ជិនស៊ិន បុត្រីស្ដេចយួនជាមហេសី រហូតដល់អស់ដីកំពង់ក្របីព្រៃនគរ ចង្វារត្រពាំង ព្រះសួគ៌ា ឧកញ្ញាឱន... ទៅហើយ ។ នៅសម័យបារាំង ក៏ខ្មែរដឹងម្ដងទៀតដែរ ។ នាយ

(២០) ប្រពន្ធនិងកូនអាចារ្យសាវេនបានទៅតាមប្ដីនិងឪពុកម្ដាយតាមរយៈនេះ ក្នុងឆ្នាំ១៩៦០ ។

ទាហានធំៗបារាំង ដែលចូលចិត្តបោយយួន កំណាន់ស្រីយួន ប្រពន្ធយួន ត្រូវស្លាប់អស់មិនតិចដែរ ដូចជាករណីលោក Jean De Raymond ត្រូវបោយដែលលោកស្រឡាញ់ធ្វើជាកូនចិញ្ចឹមនោះ វាយលោកសម្លាប់ពេលកំពុងសំរាន្តលក់ (១៩៥២) ពុំ-មែនក្រុមលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់សម្លាប់ដូចសៀវភៅ How Pol Pot came to power សរសេរនោះទេ ។

ម្ចាស់បណ្ណាគារហុង-យូ ផ្សារចាស់ ជាស័ក្តិប្រាំវៀតកុង ។ កូនហុង-យូអាចចេញចូលចំការមនដូចជាផ្ទះរបស់គេ ព្រោះគេជាគ្រូបង្រៀនបុត្រអ្នកម្នាងម៉ូនិច ។ ហុងយូនេះទៀតឮថាបានបើកក្រុមហ៊ុនរកស៊ីជាមួយអ្នកម្នាងនិងអ៊ុំ-ម៉ាណូរិន រត់ពន្ធរប-ស់ពីបរទេសតាមកប៉ាល់ ដែលចូលមកចតក្នុងកំពង់ផែហ្វ្រង់ស៊ី (ផែរួចពន្ធ) នៅមុខវាំងភ្នំពេញ ។ កាលសម័យនោះ មានលោកជួន-យ៉ែម ជាមេគយធំនៅភ្នំពេញ ។

ឈ្មោះថង-ឃីន នៅខេត្តសៀមរាបជាខ្មែរវៀតមិញ ។ ក្នុងបីបួនខែម្ដងតែងតែឡើងចុះទៅហាណូយ ឯពួកអាជ្ញាធរខ្មែរដូចជាគ្មានដឹងខ្យល់អ្វីបន្តិចសោះ(២១)។

ជនជាតិយួនច្រើនរស់នៅជាសហគម មិនរស់លាយឡំជាមួយខ្មែរទេ ។ នៅក្រុងភ្នំពេញមានសង្កាត់យួនធំៗ ម្តុំពេទ្យចិន វិហារកៅដាយ អូរឫស្សី ផ្សារតូច គេមានបង្កើតជាសមាគមសាសនា សមាគមឯកជននានា ដែលធ្វើសកម្មភាពនយោបាយភាគច្រើនជាងសកម្មភាពសង្គមកិច្ច ។ វិហារកៅដាយជិតបន្ទាយស្លឹក ផ្សារដើមគរបានទាំងនាំកាំភ្លើងតូចធំ គ្រាប់រំសេវមកលាក់ទុកយ៉ាងច្រើន ដោយលាក់ក្នុងក្ដារម-ឈូស ធ្វើជាហែរខ្មោចនាំចូលទៅលាក់ទុកក្នុងវិហារ ដល់ក្រោយមកទើបបែកការ (ឆ្នាំ១៩៥៩) ។

នៅកំពង់ឆ្នាំង នៅខ្សាច់ពោយបាត់ដំបង ជុំវិញបឹងទន្លេសាបសុទ្ធតែយួន ។

ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៣ ពេលសម្ដេចយាងទៅសម្ពោធទីលានកីឡាបាល់បោះនៅខេត្តកំពង់ធំនោះ ចៅហ្វាយខេត្តកំពង់ធំបានថ្វាយយួនម្នាក់ឈ្មោះឡេ-ឌឹក ជាមេចុងភៅយ៉ាងល្បី ។ សម្ដេចបាននាំយកយួននេះមកថ្វាយមាតាលោក សំរាប់ធ្វើក្រយាថ្វាយរាល់ថ្ងៃក្នុងវាំងនៅភ្នំពេញ ។ ឡេ-ឌឹក នេះជាស័ក្តិបីចារបុរសយួនវៀតកុងម្នាក់ដែរ។ វាបានទាំងនាំក្រុមគ្រួសារវា តាំងពីម្ដាយក្មេក ប្រពន្ធមកនៅក្នុងវាំង បំរើក្សត្រីបុប្ផទេវីនៅក្រោមមហាប្រាសាទ ។ ដំបូងពួកប៉ូលីសខេត្តបានចាប់យួនឈ្មោះឡេ-ឌឹកមកដាក់គុក ដោយវាលួចចូលមកនៅកំពង់ធំ ដោយគ្មានអត្តសញ្ញាណសំគាល់ខ្លួន។ នៅក្នុងគុក យួននេះបាននិយាយថា វាចេះធ្វើម្ហូបឆ្ងាញ់ ។ មេភូឃុំក៏យកវាឲ្យធ្វើម្ហូបឲ្យ ។ ក្រោយមកល្បីដល់ចៅហ្វាយខេត្តៗក៏នាំយកទៅធ្វើជាចុងភៅផ្ទាល់ ។ ដល់ពេលសម្ដេចទ្រង់យាងទៅខេត្តកំពង់ធំ ក៏សរសើរជាប់មាត់នឹងម្ហូប ដែលលោកចៅ-ហ្វាយខេត្តរៀបថ្វាយ ហើយសួររកមុខអ្នកធ្វើ ។ ចៅហ្វាយខេត្តកំពង់ធំ ពូ-តុងហាវក៏ថ្វាយឡេ-ឌឹកនេះបណ្ដោយ ។ យួនចារបុរសឡេ-ឌឹកនេះមិនចេះនិយាយខ្មែរទេ ។ ពេលលន់-នល់ធ្វើរដ្ឋប្រហារទំលាក់សីហនុក្នុងឆ្នាំ១៩៧០ ទាហានបានចាប់ឡេ-

(២១) តាមសេចក្ដីឲ្យការណ៍របស់លោកសាមុត-ប៊ុនថាន់ សព្វថ្ងៃរស់នៅរដ្ឋកាលីហ្វ័រនិញ៉ាថា ៖ ថង-ឃីនជាបក្សពួកលាវ-កែវមុនី ។ ថង-ឃីនកើតនៅភូមិជ្រោយនាងងួន ស្រុកស្រីស្នំ ខេត្តសៀមរាប ។ បំរើយួនវៀតមិញម្ដងទៀតក្នុងឆ្នាំ១៩៧២ ។ ពេលប៉ុល-ពតឈ្នះ គេក៏សម្លាប់ថង-ឃីនទៅ ។

ឱកដាក់ឡាន ដោយអាងខ្លួនភ្នាក់ងារយួននេះមិនខ្លាចអ្នកចាប់ទេ ស្រែកជេរកញ្ជ្រោលធ្លាក់ពីលើរថយន្តបែកក្បាលស្លាប់ទៅ ។

រឿងមួយទៀត គឺមានឈ្មោះស្រីផ្លយ ជាគណកម្មការវៀតមិញដែរ ធ្លាប់បំពើចលនានេះនៅជប់ មេមត់ ក្រែក បាមទទួលការអប់រំពីពួកវៀតមិញថា ៖ យើងជាអ្នកតស៊ូវាយបារាំងដូចគ្នា ចូរកុំប្រកាន់យើងជាប្រជាជនវៀតណាម ខ្មែរ លាវ ត្រូវស្រឡាញ់គ្នាដូចជាបងប្អូនបង្កើត ដីយួនក៏ដូចជាដីខ្មែរ ដីលាវដែរ ប្រជាជនយួនក៏ដូចជាប្រជាជនខ្មែរដែរ យើងបើកចំហឲ្យប្រជាជនទាំងបីរស់នៅសុខស្រួលជាមួយគ្នាបើយើងប្រកាន់ហួសហេតុ នឹងនាំឲ្យប្រជាជនយើងទាំងបីឈ្លោះគ្នាគ្មានពេលចប់ឡើយ ។

តាមសេចក្ដីឲ្យការណ៍របស់លោកស៊ឹម-គិន (ស៊ីអាចិល) ថា ស្រីផ្លយនេះមានកំណើតនៅឧត្ដរមានជ័យ ។ សម័យយួនបានធ្វើជាគណៈខេត្តឧត្ដរមានជ័យមួយរយៈ ។ គឺស្រីផ្លយនេះហើយដែលធ្វើជាខ្សែរយៈជាមួយហាងកាត់ដេរថៃល័រនៅសៀមរាបក្រុង ។

យើងឃើញថាយួនខាងជើងបានដាក់ចារជនគេឲ្យចូលទៅនៅកៀកនឹងមេដឹកនាំខ្មែរ ដើម្បីស្គាល់ចំណុចខ្សោយ អត្តចរិតមេដឹកនាំខ្មែរ និងយកការសម្ងាត់ពីខ្មែរទើបមេដឹកនាំយួនស្គាល់ក្រយៅក្បាលមេដឹកនាំខ្មែរយ៉ាងច្បាស់ដូចក្រយៅបាតដៃវាអ៊ីចឹង ។ កាលបាតុកម្មវាយទូតវៀតកុង-យួនខាងជើង គេយកបានឯកសារដែលយួនសិក្សាពីមេខ្មែរថា មេខ្មែរចូលចិត្តលុយ, ស្រី, ស្រា, អំណាច តែក្រុមសម្ងាត់ខ្មែរបំបិទចោលទៅ ។

គំរោងការណ៍នេះគេរៀបចំជាយូរយារណាស់មកហើយ តាំងពីសម័យចំបាំងជាមួយអាណានិគមបារាំងម្ល៉េះ គឺយួនខាងជើងគ្រោងយកស្រុកខ្មែរឲ្យបានក្នុងអនាគត ។ ពេលយួនមើលឃើញថា គេជិតបានសំរេចជោគជ័យរំដោះបង្រួបបង្រួមវៀតណាមខាងត្បូង មេដឹកនាំយួនក៏សំរេចដំណាក់ការទី២តាមបណ្ដាំហូ-ជីមិញ ដែលមុននឹងស្លាប់បានផ្ដាំហើយផ្ដាំទៀត ឲ្យសាវ័កគាត់បន្តការរំដោះយកឥណ្ឌូចិនទាំងមូល (ខ្មែរ លាវ) រួមធ្វើជាសហព័ន្ធឥណ្ឌូចិននោះ ទើបប្រជាជនយួនទាំងខាងជើងនិងខាងត្បូងចំនួនជាង៦០លាននាក់អាចរស់នៅបានស្រួល ព្រោះដីខ្មែរជាដីខ្លាញ់ខាងផ្ដល់ស្រូវ-ត្រី ដែលមាត់រាស្ដ្រយួនត្រូវការជាចាំបាច់ ហើយមួយទៀតទាំងមេដឹកនាំទាំងរាស្ដ្រខ្មែរមិនបានគិតគូរពីវាសនាប្រទេសរបស់គេទេ ព្រោះមនុស្សនៅតិចលើទឹកដីធំទូលាយ បានធ្វើឲ្យខ្មែរមានគំនិតខ្ជី ខ្ជិល រស់នៅសប្បាយភ្លេចខ្លួន ទាំងមេដឹកនាំ (អោបអំណាច) ទាំងរាស្ដ្រ ។

*　　　*

*

ជំពូកទី៤
អព្យាក្រឹត្យលំអៀងកម្មុយនិស្ត

កាលដែលលោលសឺង-ង៉ុកថាញ់វិលត្រឡប់មកពីស្រុកបារាំង ពីជីវភាពជាជននិរទេសនៅថ្ងៃទី២០ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៥១ នោះសម្តេចសីហនុបានហាមប្រាមមិនឲ្យគេទៅទទួលលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ឡើយ តែសិស្សានុសិស្ស ប្រជារាស្ត្ររាប់ពាន់ម៉ឺននាក់បានទៅទទួលលោក ។ តាំងពីវាលចំណតយន្តហោះពោធិចិនតុងមកដល់រាជធានីភ្នំពេញ មានមនុស្សឈរអមផ្លូវជាពីរជួររហូត (១) ។ សីហនុមានសេចក្តីច្រណែនណាស់នឹងប្រជាប្រិយភាពរបស់លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ក្នុងប្រទេសខ្មែរ ជាគ្រោះមិនល្អដល់ព្រះអង្គនិងរបបរាជានិយម ។ តទៅថ្ងៃមុខព្រះអង្គនឹងបាត់មុខមាត់បាត់រាជបល្ល័ង្ក បាត់អំណាចជាមិនខាន ព្រោះលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ហាក់មានកម្លាំងស្រូបទាក់ទាញពពួកបញ្ញវ័ន្តខ្មែរឲ្យមករួបរួមជាមួយបាន ។ ហេតុនេះហើយទើបសីហនុចាត់ទុកលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ជាសត្រូវទី១របស់ទ្រង់ និងរបបរាជាសក្តិភូមិដែលមានទ្រង់ជាតំណាង ។

លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់បានចេញទៅព្រៃថ្ងៃទី៩ មិនា ១៩៥២ ដើម្បីវាយបារាំងទាមទារឯករាជ្យ ។ បារាំងចាញ់សង្គ្រាមឌៀនបៀនភូ នៅថ្ងៃទី៧ ឧសភា ១៩៥៤ ធ្វើឲ្យអំណាចអាណានិគមរង្គោះរង្គើអស់ពិស ។ ការទាមទារឯករាជ្យសន្ទឹមៗរបស់សម្តេចក្លាយជាមានជោគជ័យ ។ ដោយបារាំងចាញ់សង្គ្រាមជាមួយហូ-ជីមិញយ៉ាងធ្ងន់ក៏សុខចិត្តប្រគល់ឯករាជ្យមកប្រទេសកម្ពុជា ស៊ិយឯពួកលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ ដែលកទ័ពនៅអូរស្មាច់ភ្នំដងរែកទៅវិញ ។ សីហនុបានក្លាយជាមហាវីរបុរសរជ្ជ ជាចិតាឯករាជ្យជាតិ មានប្រជាប្រិយភាពដ៏អស្ចារ្យ ដែលរាស្ត្រខ្មែរល្ងង់ខ្លៅនាំគ្នាជឿថាទ្រង់ជាធម្មិករាជ បារាំងសុំចុះញ៉ មក្រោមអនុភាពកាំភ្លើងឈើពួកជីវពល-នារីក្លាហាន ។

រដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលរៀបចំឡើងដោយទ្រង់ស៊ីសុវត្ថិ-យុត្តិវង្ស (២) និងបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ហើយប្រកាសប្រើក្នុងឆ្នាំ១៩៤៧ បានដក់អំណាចជាច្រើនពីព្រះមហាក្សត្រ ប្រគល់ទៅឲ្យប្រជារាស្ត្រ ដែលមានសភាជាតំណាង ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលប្រកាសប្រើមកនោះ មិនជាទីសព្វព្រះហឫទ័យសម្តេចឡើយ ។ សីហនុបានកែប្រែត្រឡន់ត្រឡិនចុះឡើងជាច្រើនសារដើម្បីការពារតែផលប្រយោជន៍និងឋានៈពួកក្សត្រ ។ សភាជាតិនីតិកាលទី១ ចាប់បើកពីថ្ងៃទី២១ ខែមករា ១៩៤៨ ហើយមានសមាជិកភាគច្រើនជាបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ។ ដោយច្រណែននឹងបក្សប្រជាធិបតេយ្យមានប្រជាប្រិយភាពជាង ហើយដោយសមាជិកភាគច្រើនមិនព្រមធ្វើតាមបំណងទ្រង់ សីហនុក៏ប្រកាសរំលាយរដ្ឋសភានីតិកាលទី១នោះទៅនៅថ្ងៃទី១៧ កញ្ញា ឆ្នាំ១៩៤៩ (1) ។

(១) តាមសេចក្តីឲ្យការរបស់លោកស៊ាម-ហួត អតីតគណកម្មការបក្សប្រជាធិបតេយ្យប្រចាំក្រុងភ្នំពេញ សព្វថ្ងៃលោករស់នៅក្នុងក្រុងស៊ីអាថិល រដ្ឋវ៉ាស៊ិនតោន ។

(២) សូមអានទំព័រ៧៦

ក្រោយមកទៀតនៅថ្ងៃទី១៤ មករា ១៩៥០ ជនម្នាក់បានយកគ្រាប់បែកទៅគប់ចូលទីចាត់ការគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យសម្លាប់លោកអៀវ-កើស, អតិតប្រធានរដ្ឋសភា និងជាអគ្គលេខាធិការគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ, នេះក៏ជាស្នាដៃរបស់សម្តេចដែរ(2) តែទម្លាក់ទោសទៅលើទ្រង់នរិន្ទដេតទៅវិញ ។ ក្នុងការដណ្តើមអំណាចពីរាស្ត្រនេះ សីហនុបានអនុវត្តអំពើកាចសាហាវណាស់ ធ្វើទុក្ខបុកម្នេញពួកប្រជាធិបតេយ្យ ចាប់ដាក់គុក (កេង-វ៉ាន់សាក់...), សម្លាប់ចោលអស់ជាច្រើន មានលោកអៀវ-កើស, អាចារ្យអ៊ូ-ចុង (កូនតាក្រមង៉ុយ...), បិទសារពត៌មានខ្មែរក្រោកជាដើម ។ ដោយសារសភានីតិកាលទី២មិនព្រមធ្វើតាមបំណងរបស់ទ្រង់ សីហនុក៏ប្រកាសបិទសភានិតិកាលទី២នោះទៀត នៅថ្ងៃទី១៣ មករា ១៩៥៣ (3) ហើយចាប់សមាជិកសភាជាច្រើនដែលជំទាស់នឹងទ្រង់ញាត់គុកអស់ ក្នុងចំណោមនោះមានលោកប៊ុន-ចន្ទម៉ុលផងដែរ ។

សូមជំរាបថា កាលសម័យនោះ មានគណបក្សនយោបាយច្រើនបក្សច្រើនក្រុមណាស់ (4) តែមានតែបក្សប្រជាធិបតេយ្យទេ ដែលមានប្រជាប្រិយជាងគេ ។ បក្សទាំងនោះគឺ ៖

១- គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ សញ្ញាក្បាលដំរីកាន់ផ្កាឈូកបី មានលោកអៀវ-កើសជាប្រធាន ។

២- គណបក្សសេរីភាព សញ្ញារូបប្រាសាទកំពូលបី មានទ្រង់នរោត្តម-នរិន្ទដេតជាប្រធាន ។

៣- គណបក្សខេមរប៉ុន្ទការ សញ្ញារូបនាងគង្ហីង មានលោកលន់-នល់ដឹកនាំ ។

៤- គណបក្សដំកើងប្រជាជាតិ សញ្ញាហនុមានទ្រផែនទីស្រុកខ្មែរ មានលោកយ៉ែម-សំបូរជាអ្នកដឹកនាំ ។

៥- គណបក្សចំរើនជាតិ សញ្ញារូបព្រួញទម្លុះកងបួន មានលោកជា-ជិនកុក ជាអ្នកដឹកនាំ ។

(២) ទ្រង់យុត្តិវង្សជាអ្នកប្រាជ្ញខ្មែរម្នាក់ ដែលបានសិក្សាដល់ឧត្តមវិជ្ជា មានសញ្ជាតិបារាំង មានភរិយាបារាំង ។ កាលណោះហូ-ជីមិញក៏ទទួលស្គាល់ដែរថា ខ្មែរមានផ្កាយមួយរះដែរ តែផ្កាយនោះដើរផ្លូវផ្ទុយពីហូ-ជីមិញ ។ ទ្រឹស្តីបទយុត្តិវង្ស (Théorèmes de Youthevong) ខាងគណិតវិទ្យា មាននៅក្នុងកម្មវិធីផ្នែកឧត្តមសិក្សា នៅមហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រ ។ ទ្រង់យុត្តិវង្សបាននាំយកលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ដែលទ្រង់កោតសរសើរតាំងពីនៅឯស្រុកបារាំងនោះចូលមកស្រុកខ្មែរ ។ ទ្រង់ជាអ្នកបង្កើតគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យមុនគេជាមួយលោកអៀវ-កើស និងជាអ្នកដែលបានព្រៀងសំណៅរដ្ឋធម្មនុញ្ញខ្មែរជាដំបូង ដោយយករដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់សាធារណរដ្ឋបារាំងទីបីជាគោល ។ ដោយទ្រង់មិនញញើតបារាំង និងចេះរារាំងកិច្ចការរបស់បារាំង ទើបបារាំងគ្រោងធ្វើគតលោក ។ តាមសេចក្តីឲ្យការណ៍របស់លោកស៊ាម-ហួត ថាទ្រង់មានជម្ងឺស្ងួត ដែលមិនត្រូវគ្នានិងធាតុអាកាសត្រជាក់ឡើយ ។ បារាំងក៏រកលេសចាក់ចុចឲ្យភរិយាទ្រង់ជាតិបារាំងនោះរៀបចំ ធ្វើពិធីជប់លៀងមួយនៅពេលរាត្រីហាលសន្សើម ។ ទ្រង់យុត្តិវង្សត្រូវតែទៅចូលរួមខានមិនបាន ព្រោះភរិយាលោកបានណាត់ជាមួយអ្នកធំបារាំងរួចទៅហើយ ។ ដោយត្រូវធាតុត្រជាក់រោគលោកក៏រើបរើឡើងវិញ បារាំងគេមានថ្នាំដែរ តែគេមិនចាក់ថ្នាំនោះឲ្យទុកឲ្យលោកសុគតតាមសំរួលទៅនៅក្នុងខែកក្កដាឆ្នាំ១៩៤៧ ។ ចេតិយលោកនៅលើភ្នំព្រះរាជទ្រព្យស្រុកឧត្តុង។ សម្តេចត្រេកអរណាស់ដែលទ្រង់យុត្តិវង្សសុគតទៅ គឺលោកបាត់សត្រូវមួយហើយ ។ តាំងពីទ្រង់យុត្តិវង្សសុគតទៅ សម្តេចមិនដែលចេញព្រះវាចារំលឹកពីទ្រង់យុត្តិវង្សទាល់តែសោះ ។ ម្ចាស់ទ្រង់យុត្តិវង្សព្រមទាំងបុត្រពីរនាក់បានវិលទៅរស់នៅស្រុកបារាំងរហូតដល់សព្វថ្ងៃ ។

៦- គណបក្សល្បសានមានជ័យ សញ្ញារូបទង់ជ័យពីរខ្វែងទ្រមុង មានលោក ម៉ៅ-ចយ ជាអ្នកដឹកនាំ ។

៧- គណបក្សសំបុកឃ្មុំរបស់លោកម៉ម-សុទ្ធ ។

៨- គណបក្សកណ្តាប់ស្រូវ ដឹកនាំដោយលោកសម-ញាន (៣) ។

៩- គណបក្សរួបរួមជាតិ ។

១០- គណបក្សរូបកណ្ឌៀវ ។

១១-គណបក្សប្រជាជន សញ្ញារូបនង្គ័ល របស់ក្រុមខ្មែរវៀតមិញ ដែលដឹកនាំដោយក្រុម ណុប-បូផាន, នង-សួន (ម៉ី-ផូ, ម៉ា-មួន, លាវ-កែវមុនី...) ។

គោលបំណងរបស់សម្តេចគឺ ក្តោបយកអំណាចទាំងអស់ និងរំលាយគណបក្សទាំងអស់ ឲ្យមកនៅក្រោមឥទ្ធិពលរបស់ទ្រង់ ។ ដើម្បីហាក់ចូលមកយកអំណាចឲ្យពេញដៃ សីហនុក៏ដាក់រាជ្យថ្វាយមាតាបិតាលោកនៅឆ្នាំ១៩៥៥ រួចទ្រង់ក៏បង្កើតគណបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយម និងប្រើអំណាចព្រៃ រំលាយគណបក្សដទៃទៀតឲ្យចូលមកជាមួយ ។

ពួកប្រជាធិបតេយ្យដែលមិនចូលរួមជាមួយគណបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយម ត្រូវប្ធកគិញប៉ូលីសតាមរាប់យប់ថ្ងៃ ធ្វើទុក្ខបុកម្នេញគៀបសង្កត់គ្រប់វិធី....។ សីហនុបានបង្ខំឲ្យធ្វើការបោះឆ្នោតប្រជាមតិជ្រើសរើសយកគណបក្សនយោបាយសង្គមរាស្ត្រនិយម ។ ក្នុងការឃោសនាគណបក្សនោះ សីហនុនិងពួកចៃវាំងបានប្រើអំពើព្រៃផ្សៃបំផុតក្នុងការផ្ចាញ់ផ្ចាលពួកឃោសនិកបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ។ តាមសេចក្តីឲ្យការណ៍របស់លោកយូ-សំបូរ អតីតនាយកបុគ្គលិកសិក្សាភ្នំពេញ សព្វថ្ងៃរស់នៅ Montreal កាណាដា បាននិយាយថា ៖ កាលនៅជាសិស្សវិទ្យាល័យស៊ីសុវត្ថិ បានតាមទៅជាមួយក្រុមឃោសនិកបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ដែលមានលោកកេង-វ៉ាន់សាក់, អ្នកគ្រូខៀវ-ប៉ុណ្ណារី (អតីតគ្រូរបស់លោកយូ-សំបូរ)... និងគ្នាមួយចំនួនទៀតទៅឃោសនាតាមខេត្ត ។ លោកយូ-សំបូរបានឃើញពួកចៃវាំងយកក្រុមឆាំយ៉ាំទៅទះ វាយស្គរតំឡង់រំខានឆាឆៅកុំឲ្យប្រជារាស្ត្រស្តាប់ការឃោសនាពួកប្រជាធិបតេយ្យកើត ។ នៅសៀមរាប សីហនុបញ្ជាមកដាប-ឈួន ៗក៏ប្រើប៉ូលីសអូសច្រវាក់វ៉ាវចុះវ៉ាវឡើងកាត់មុខឃោសនិកប្រជាធិបតេយ្យ ឃោសនិកប្រជាធិបតេយ្យភ័យក៏រត់ប្រាស់យករួចខ្លួន ។ នៅភ្នំពេញជិតក្រសួងឃោសនាការ សីហនុបញ្ជាឲ្យសម-សារី (ឪពុករបស់លោកសម-រង្ស៊ី) នាំពួកគិញទៅបាញ់លោកអៀវ-ស៊ីចូវ និងកេង-វ៉ាន់សាក់ ដែលកំពុងធ្វើការឃោសនាលើវេទិកា ។ នៅបាត់ដំបង, លោកតូច-ឈួង អ្នកនិពន្ធសៀវភៅ « បាត់ដំបងសម័យលោកម្ចាស់ » សព្វថ្ងៃរស់នៅឃុំវត្តគរ ខេត្តបាត់ដំបងបានឲ្យការណ៍ថា ៖ កាលនៅជាសិស្សអនុវិទ្យាល័យព្រះមុនីវង្ស បានចូលរួមជួយឃោសនាគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ។ ពេលកំពុងឃោសនានៅផ្សារក្រោមបាត់ដំបង ពួកប៉ូលីសខេត្តបានកេណ្ឌមនុស្សមួយក្រុមខ្ទង់ម្ភៃនាក់ ឲ្យយកថ្មដេញគប់ ក៏នាំគ្នារត់យកតែរួចខ្លួន ។ រឿងបែបនេះមានគ្រប់ទីកន្លែងពេញស្រុកខ្មែរ ក្នុងឆ្នាំ១៩៥៥ រហូតមានសម្លាប់ឃោសនិកប្រជាធិបតេយ្យទៀតផង ដូចជានៅសៀ

(៣) ជាឪពុកសម-សារី ឯសម-សារីខឹងនឹងសម្តេចហូតងារទូត ក៏រត់ទៅចូលជាមួយលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ ។

មរាបជាដើម ។ សីហនុបានឈ្នះឆ្នោតប្រជាមតិ ដោយមធ្យោបាយដ៏ឃោរឃៅបែប នេះ ។ នៅចុងខែកញ្ញា អគ្គលេខាធិការគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ បានធ្វើពិធីតូចមួយចំពោះមុខសមាជិក ថ្លែងរំលាយគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ដែលលោកទៀង-ឡោម៉ាន់ជាក្មួយ, សព្វថ្ងៃរស់នៅក្រុងស៊ីអាថិល, បានរំលឹកសំដីអគ្គលេខាធិការបក្សប្រជាធិបតេយ្យថា ៖ ដោយហេតុសង្គមរាស្ត្រនិយមឈ្នះឆ្នោតប្រជាមតិ អំណើះតទៅមានតែគណបក្សនយោបាយតែមួយគត់ដឹកនាំនយោបាយស្រុកខ្មែរ ប្រទេសខ្មែរក្នុងអនាគត ច្បាស់ជានឹងត្រូវទទួលរងគ្រោះព្យុះសង្ឃរាអន្តរាយជាពុំខាន ។

មុនហាក់ចូលប្រឡូកក្នុងរឿងនយោបាយដណ្ដើមអំណាចនេះ ស្ដេចសីហនុបានចូលទៅសិក្សាចំណោះពុទ្ធចក្រ អាណាចក្រ ពីសំណាក់សម្ដេចសង្ឃជួន-ណាត រាល់ៗរាត្រី ចាប់ពីរំលងអាធ្រាតទៅ ។

ក្នុងឆ្នាំ១៩៥៥ សម្ដេចជួន-ណាតបានព្រមានសីហនុថា ៖ ទ្រង់នៅក្មេងសេចក្ដីណាស់ គួរកុំអាលធ្វើនយោបាយអី ក្រែងនឹងនាំគ្រោះមហន្តរាយដល់ប្រទេសខ្មែរនិងប្រជារាស្ត្រខ្មែរ ! ។ សីហនុ, កាលនោះខ្វាល់ជាខ្លាំង, ក៏រំលើកសារគុណតបថា ៖ បុណ្យទីជាសម្ដេចសង្ឃនេះ គឺសីហនុជាអ្នកប្រគេន មួយទៀតរឿងធ្វើឬមិនធ្វើន-យោបាយនោះ ជារឿងផ្ទាល់ខ្លួនសីហនុ សម្ដេចសង្ឃសូមកុំលូកមកជ្រៀតជ្រែករឿងនេះ ។

* *
*

សីហនុនិងប្លុកកុម្មុយនិស្ត

ប្រទេសយួននិងចិនក្រហមមិនគោរពសេចក្ដីសំរេចរបស់សន្និសិទទីក្រុងហ្សឺណែវឡើយ ។ យួនវៀតមិញនៅតែបន្តនយោបាយសម្ងាត់តទៅទៀត ដោយមានបំណងយកស្រុកខ្មែរ ធ្វើជាមូលដ្ឋានរំដោះយួនខាងត្បូង ។ ចិនប្រជាមានិតុបានរកខ្សែរយៈចិនដែលធ្លាប់ចេញចូលវាំងម្នាក់ ផ្ទះនៅមុខវាំងឈ្មោះ គុច-ជី ប្រពន្ធឈ្មោះឡាន់ ឲ្យធ្វើជាមេធ្លាក់ ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៥៦ សម្ដេចបានទាក់ទងចិនក្រហម ។ លោកជូ-អេងឡាយបានមកធ្វើទស្សនកិច្ចនៅស្រុកខ្មែរក្នុងចុងឆ្នាំ១៩៥៦ (5) កាលណោះចិននិយាយសុំឲ្យសម្ដេចជួយយួន ក្នុងការវាយរំដោះវៀតណាមខាងត្បូងតែម្ដង (៨) ។ តាមសំដីឪពុកខ្ញុំ អ្នកនិយាយរិទ្យប៉េកាំងជាភាសាខ្មែរ ជាចិនកើតនៅកំពង់ចាម រៀនអក្សរខ្មែរនៅវត្តជ្រោយថ្មពីព្រះសង្ឃអាចារ្យនៅ (ឪពុកខ្ញុំសំណាក់នៅកុដិកាលនៅជាសិស្សបឋមសិក្សា) ។

ក្រសួងសម្ងាត់អាមេរិកាំងឃើញសម្ដេចទាក់ទងចិនជួយយួនហើយ ក៏ចាប់រកខ្សែរយៈរំលំសម្ដេច ។ ក្នុងផែនការនេះគេទាក់ទងបានដាប-ឈួននៅចុងឆ្នាំ១៩៥៧ គេផ្ដល់លុយកាក់និងអាវុធ វិទ្យុទាក់ទងជាច្រើនដឹកតាមយន្តហោះពីយៀកណាមខាងត្បូងមកឲ្យដាប-ឈួននៅសៀមរាបពេលរាត្រី ។ ដាប-ឈួនគ្មានចំណេះថែមទាំងគ្មានអ្នកចេះដឹងជួយសោះ ទើបអាមេរិកាំងយកនាយទាហានយួនខាងត្បូងពីរនាក់មកជួយ ធ្វើឲ្យសម្ដេចសីហនុមានការសង្ស័យ (៩) ។ ក្រោយមកអ្នកជំនាញការអាមេរិកាំងបានឲ្យរដ្ឋាភិបាលថៃជួយរកលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ ដោយឲ្យលោកក្រុមតម្រួតថៃជួយផង ។ លោករ៉ងឆៈណៈបានទៅយកលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ពីខេត្តឡុកនិញ (៦) មក ។ អាមេរិកាំងសុំឲ្យលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ទៅជួយដាប-ឈួន ដើម្បីផ្ដល់

(៨) តាមសេចក្ដីឲ្យការណ៍របស់លោកប៉ោ-ថន អតីតវរៈសេនិយឯកនិងជាអ្នកចាត់ចែងការទទួលបដិសណ្ឋារកិច្ចភ្ញៀវបរទេសនានាសម័យសម្ដេចសីហនុ ។

(៩) តាមសេចក្ដីឲ្យការណ៍របស់លោកស៊ុម-គិន នៅទីក្រុងស៊ីអាថិល រដ្ឋវ៉ាស៊ិនតោន ។

(៦) ក្រោយសន្និសិទហ្សឺណែវឆ្នាំ១៩៥៤ ខ្មែរឥស្សរៈ ខ្មែរវៀតមិញ ត្រូវចុះចូលទៅរួបរួមក្នុងសង្គមជាតិវិញ ។ ក្រោយពីធ្វើបុណ្យឯករាជ្យនៅលើភ្នំដងរែករួច កងទ័ពឥស្សរៈរួមខ្មែរបំរើជាតិរបស់លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់បានដាក់អាវុធចុះចូលទៅរស់ក្នុងសង្គមជាតិដោយខ្លះទៅរៀនបន្តវិជ្ជាទៀត មានជាអាទិ លាវ-ធានអ៊ីមជាដើម ដែលរៀនបន្តជានិស្សិតវេជ្ជបណ្ឌិត ។ គ្មាននរណាម្នាក់បានទទួលបុណ្យស័ក្តិពីសម្ដេចសោះឡើយ ទោះជាពួកខ្មែរវៀតមិញក៏ដោយ ។ នៅក្នុងពិធីបុណ្យនោះ លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់បាននិយាយផ្ដែផ្ដាំថា ៖ ពេលនេះការតស៊ូរបស់យើងត្រូវចប់មួយរយៈ ដោយប្រទេសខ្មែរបានឯករាជ្យហើយ តែបេសកកម្មកូនខ្មែរនៅមិនទាន់ចប់នៅឡើយទេ ក្នុងការការពារទឹកដីខ្មែរឲ្យគង់វង្ស ។ សីហនុសុខចិត្តទទួលកងទ័ពឥស្សរៈរួមខ្មែរបំរើជាតិទាំងអស់ លើកលែងតែសឺង-ង៉ុកថាញ់ចេញ ទ្រង់ហាមមិនឲ្យចូលមកស្រុកខ្មែរសោះឡើយ ហើយចោទលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ថា ជាជនក្បត់ជាតិទៀតផង ។ លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ក៏រស់នៅលើភ្នំដងរែកជាមួយទាហានជំនិត៣០នាក់ នាំគ្នាធ្វើចំការចិញ្ចឹមជីវិត ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៥៦ សម្ដេចប្រើឲ្យដាប-ឈួននាំទ័ពទៅវាយបន្ទាយលោកឆេះខ្មៅចខ្មី ។ លោកថាញ់ក៏ភៀសខ្លួនចូលទៅក្នុងដីថៃ លោកនាយតម្រួតថៃកាលនោះជាស័ក្តិបីរាជតម្រួត បានយកឧទ្ធម្ភាគចក្រទៅទទួលលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ ឲ្យលាក់ខ្លួននៅក្នុងក្រុងបាងកក ។ ក្រោយបន្តិចមកសម្ដេចព្រះមហាក្សត្រីយានីកុសុមៈបានយាងទៅធ្វើទស្សនកិច្ចក្រុងបាងកក ហើយបានសុំឲ្យរាជរដ្ឋាភិបាលថៃចាប់លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ប្រគល់មកឲ្យ

រដ្ឋាភិបាលខ្មែរ ទោះជាថៃចង់បានសគុណជាមាសប៉ុន្មានគីឡូក៏ដោយ ។ លោកសឹង-ង៉ុកថាញ់បានលបមកជួបទាហានជំនិតលោកនៅជាយដែនវិញ ផ្ដែផ្ដាំឲ្យទៅរស់នៅបន្លំធ្វើជាប្រជាជននៅក្នុងស្រុកថៃសិន ។ រួចដោយលោកមិនទុកចិត្តលោកនាយតម្រួតថៃទៀត ខ្លាចយកលោកទៅលក់ឲ្យខ្មែរសីហនុ ពេលរាត្រីលោកក៏លួចគេចឡើងរទេះភ្លើងចូលទៅស្រុកភូមា រួចទាក់ទងទូតជប៉ុនទៅសំណាក់នៅតូក្យូមួយរយៈតូច រួចក៏ធ្វើដំណើរទៅស្រុកយួនយៀកណាមខាងត្បូង ទៅជួបនឹងប្អូនលោកឈ្មោះសឹង-ថាយង៉ៀងនៅក្រុងព្រៃនគរ សំណាក់នៅទីនោះមួយរយៈទៀត ទើបលោកចេញទៅសម្ងំលាក់ខ្លួននៅក្នុងខេត្តឡុកនិញ ធ្វើចំការជាមួយអ្នកជំនិតម្នាក់ឈ្មោះតាហយ នៅក្នុងភូមិបុស្សធំ ។ លោកតែងតែតាមដានស្រុកទេសជានិច្ច ដោយអានសារព័ត៌មានយួននិងបារាំងដែលប្អូនលោកផ្ញើមកឲ្យ ។ នៅទីនោះលោកបានផ្ញើសំបុត្រទៅប្រាប់ទាហានជំនិតនៅថៃនាមញ៉ើក-គិមឡុង (កែឈ្មោះថៃ វីរ៉ាត់-ថងឌី ហៅក្រៅថា សារ៉ាត់) ព្រមទាំងលោកឡឹក-សំអឿន ដែលនៅទីនោះដែរថា លោកសព្វថ្ងៃរស់នៅសហរដ្ឋអាមេរិក ។ លោកសឹង-ង៉ុកថាញ់បានឃើញសេចក្ដីប្រកាសរករូបលោកចុះក្នុងសារព័ត៌មានជាភាសាបារាំង ដែលប្អូនលោកផ្ញើមកឲ្យ ។ លោកក៏ត្រៀមខ្លួនហើយរើសទាហានខ្លះៗចាំជាស្រេច ។ ហេតុនេះហើយទើបលោកនាយតម្រួតថៃអាចទៅរកលោកសឹង-ង៉ុកថាញ់ឃើញ ហើយនាំមកជួបនឹងតំណាងសហរដ្ឋអាមេរិក ដែលកំពុងតែរករូបលោក ឲ្យទៅជួយដាប-ឈួនធ្វើរដ្ឋប្រហារទម្លាក់សម្ដេច តែលោកមិនទុកចិត្តដាប-ឈួនទើបលោករារែក ។ រហូតដល់ពេលដែលលោកយល់ព្រម ហៀបនឹងឡើងយន្តហោះទៅចុះនៅសៀមរាប តែពេលនោះផែនការដាប-ឈួនត្រូវបែកការ ហើយសម្ដេចបានឲ្យប៉ូលីសខេត្តនិងទាហានទៅព័ទ្ធចាប់ដាប-ឈួន ។ កាលនោះដាប-ឈួនបានគេចចេញពីវិមាន រួចឡើងទៅភ្នំគូលែនថ្វាយបង្គំព្រះសិរិទ្ធពីរអង្គ ដែលដាប-ឈួនតែងជឿនិងគោរពណាស់ ហៅថានាងចេកនាងចម ។ លោកចំរើន-ស៊ិនឲ្យលោកស័ក្ដិបីហេងតាមទៅរកដាប-ឈួន ព្រោះជាជំនិតនិងស្គាល់ទីកន្លែងនោះ ។ មួយដោយខ្លាចបែកការក្នុងរឿងរួមដៃ និងមួយដោយខឹងនឹងដាប-ឈួនរំលោភកូនក្រមុំខ្លួនផង ស័ក្ដិបីហេងក៏សម្លាប់ដាប-ឈួនទាក់កអូសមក ។ កាលសម័យសាធារណរដ្ឋ លោកសឹង-ង៉ុកថាញ់តែងតែពោលប្រាប់សហការីលោកថា ៖ កាលនោះក៏ជាកំហុសរបស់លោកដែរ ដោយខ្លាចដាប-ឈួនពេក តែនេះក៏ជាវាសនាអកុសលស្រុកខ្មែរ ដែលនឹងត្រូវតែវិនាសអន្តរាយក្រោមស្នាដៃសីហនុ ។ ព័ត៌មាននេះផ្ដល់ដោយលោកស៊ិម-គិន (នៅទីក្រុងស៊ីអាថិល) និងលោកតាំង-ប៊ុនធឿន ។ លោកតាំង-ប៊ុនធឿនជាអ្នកបានចូលរួមក្នុងការហ៊ុំព័ទ្ធវិមានដាប-ឈួន កាលលោកនៅជាកងប៉ូលីសខេត្តសៀមរាប សព្វថ្ងៃរស់នៅទីក្រុងតាខូម៉ា រដ្ឋវ៉ាស៊ិនតោន ។

ឃោបល់និងរៀបចំគំរោងធ្វើរដ្ឋប្រហារទម្លាក់សម្ដេច តែលោកសឹង-ង៉ុកថាញ់មិនព្រម ព្រោះដាប-ឈួនជាមនុស្សចិត្តឆៅអាចនឹងហ៊ានសម្លាប់លោក ។ តាមសុន្ទរកថារបស់សម្ដេចដែលថ្លែងនៅកំពង់ចាមថ្ងៃទី១៣មករា១៩៥៩ ថាសម-សារីបានក្បត់ចូលរួមជាមួយដាប-ឈួន ធ្វើរដ្ឋប្រហារដោយមានតំណាងវៀតណាមខាងត្បូងនៅភ្នំពេញឈ្មោះង៉ោ-ទ្រុងហ៊ីវ (Nho Trong Hieu) ក្រោយមករដ្ឋមន្ត្រីសង្គមកិច្ចនិងសកម្មភាពចិត្តសាស្ត្រក្នុងការិយាល័យលោកង៉ោ-ឌិនឌៀម (6) និងភ្នាក់សម្ងាត់ស៊ីអាយអេ (CIA) វិចទ័រ-ម៉ាត់ស៊ូ (Victor Matsui) ក្នុងស្ថានទូតអាមេរិកាំងនៅភ្នំពេញជួយរៀបចំក្នុងការប្រុងធ្វើរដ្ឋប្រហារនេះ ។ ផែនការនេះពន្យាពេលអស់ជាងប្រាំមួយខែ ក៏ត្រូវបែកការណ៍ ដោយអ្នកបើកឡានសម-សារីក្បត់ (៧) ។ អ្នកបើកឡានបានយកសំបុត្រសំងាត់ដែលសម-សារីផ្ញើទៅលោកអ៊ីវ-យ៉ាង ទៅថ្វាយសម្ដេច ។ ពួកអតីតឥស្សរៈរួមខ្មែរបំរើជាតិត្រូវសម្ដេចចាប់ចងព្រមគ្នាតែម្ដងក្នុងពាក់កណ្ដាលអាធ្រាតមាន លោកអ៊ីវ-យ៉ាង, សាំង-សាវ៉ាត, គាំ-រ៉េត, ដួង-ច័ន្ទសារ៉ាត និងគ្នាមួយចំនួនទៀត ។

(៧) ព័ត៌មានមួយទៀតថា ប្រពន្ធដាប-ឈួន (យាយក្ដុំស័ក្ដិកណ្ដាញ់ក្រោម) បានមកទូលសម្ដេចឯភ្នំពេញ ។ នេះជាសេចក្ដីបញ្ជាក់របស់លោកស៊ិម-គិន នៅទីក្រុងស៊ីអាថិល រដ្ឋវ៉ាស៊ិនតោន ។

មុននេះមួយខែ លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់បានផ្ញើសំបុត្រសំងាត់មកលោកអ៊ីវ-យ៉ាង ឲ្យឆាប់នាំគ្នាចេញទៅក្រៅដែរ ព្រោះស្ថានការណ៍ស្រុកទេសនឹងមានការប្រែប្រួល តែពុំដឹងថាយ៉ាងណាទើបមានការថ្លោះធ្លោយបែបនេះ (7) ។ ពេលដែលសម្តេចបញ្ជាឲ្យនាយទាហានទៅចាប់លោកទាំងកណ្តាលអាធ្រាតនោះ លោកបានលាក់សំបុត្រសំងាត់នោះទាន់ពេល ។ លោកអ៊ីវ-យ៉ាងត្រូវជាប់ពន្ធនាគារអស់កំឡុង៧ឆ្នាំកន្លះ, លោកគាំ-វ៉េតអស់បីឆ្នាំ ដោយមានខ្សែទាក់ទងជាមួយពួកស្តេច, លោកដួង-ច័ន្ទសារាត៥ឆ្នាំ ។ ឯលោកហង្ស-ធុនហាក់បានរួចខ្លួនដោយសារមានសគុណក្នុងសិល្បៈល្ខោនជាមួយព្រះមហាក្សត្រីយានី, លោកប៉េង-គិត រួចខ្លួនដោយសារចេះតម្លើងប៉ុស្តិ៍វិទ្យុ និងលោកអៀរ-ស៊ីចូវក៏បានរួចខ្លួនដែរ ប្រហែលដោយមានសរគុណជាមួយនឹងហ្លួងសុរាម្រិត ? ។ អ្នកខ្លះទៀតត្រូវគេសម្លាប់ចោលបណ្តោយដូចជាលោកសាំង-សាវ៉ាត (សេក-សំអៀតបានសារភាពប្រាប់លោកឡឹក-សំអឿនឆ្នាំ១៩៦៩ នៅព្រំដែនថៃកាលពួកខ្មែរសេរីធ្វើជាមកសុំចុះចូលនឹងសម្តេចសីហនុ) និងអ្នកអតីតឥស្សរៈរួមខ្មែរបំរើជាតិទាំងអស់ម្ភៃនាក់ (សូមអានប្រវត្តិកៅ-តក់ក្នុងលេខមុនកន្លងមក) ។

សូមបញ្ជាក់ដែរថា សម-សារីដែលប្រែជាប្រឆាំងនឹងសម្តេចសីហនុ ហើយទៅចូលដៃជាមួយដាប-ឈួន ហើយរត់រួចខ្លួនទៅចូលដៃជាមួយលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ទៀត គឺដោយសារតែរឿងផ្ទាល់ខ្លួនស្មោះ ។ ដោយសារសម-សារីធ្លាប់មានសរគុណជាទីប្រឹក្សាផ្ទាល់របស់សម្តេចក្នុងការទាមទារឯករាជ្យ មួយទៀតសម-សារីបានជួយសម្តេចកំចាត់ពួកប្រជាធិបតេយ្យ (៩) សម-សារីបានត្រូវចាត់តាំងជាអគ្គរាជទូតប្រចាំប្រទេសអង់គ្លេស ។ ពេលរត់ទៅស្រុកយួនខាងត្បូងនោះ លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់មិនចង់ទទួលទេ ព្រោះធ្លាប់ស្គាល់ចរិតបុគ្គលនេះច្បាស់ណាស់ តែដោយសមសារីជាអ្នកប្រឆាំងនឹងសម្តេចដែរ នោះទើបលោកព្រមទទួលឲ្យរួមជាមួយលោក តែឲ្យទៅកាន់កាប់ជាមួយកងទ័ពខ្មែរសេរីនៅប្រទេសថៃ ។ តាមសំដីលោកឡឹក-សំអឿនថា ៖ សម-សារីបានលួចសរសេរសំបុត្រសុំចូលមករួបរួមជាមួយសម្តេចវិញ ដោយឲ្យអ្នកបើកបរឡានជាតិថៃយកទៅដាក់ប៉ុស្តិ៍ តែគេមិនផ្ញើក៏យកប្រគល់ឲ្យអាមេរិកាំង ។ សំបុត្រដែលសម-សារីសរសេរមកសម្តេចមានចំនួនបីហិបស្បៀក (តាមពាក្យលោកឡឹក-សំអឿន) សេអ៊ីអាយល់ថា សម-សារីមានចិត្តមិនត្រង់ អាចរត់ទៅចូលជាមួយសម្តេចវិញ ទើបថៃក៏នាំសម-សារីទៅជាយដែនលាវ ថាមកមើលទីតាំងថ្មី រួចក៏សម្លាប់សម-សារីចោលនៅទីនោះទៅ (១០) ។

ការមិនព្រមទទួលស្គាល់បូរណភាពទឹកដីខ្មែរដោយប្រទេសអង់គ្លេស ជាពិសេ

(៩) ក្នុងពិធីជប់លៀង សម-សារីបានទះកំភ្លៀងប្រពន្ធចុង (បវរកញ្ញាខ្មែរសម័យនោះ) ហើយនិយាយប្រាប់អ្នកសារព័ត៌មានថា ការវាយស្រីបំរើដែលធ្វើការមិនសមរម្យ ជាការធម្មតារបស់ខ្មែរទូទៅ ។ អ្នកសារព័ត៌មានបានវាយទូរលេខមកសួរសម្តេចៗក៏កោះហៅសម-សារី មកប្រទេសខ្មែរវិញ រួចហូតងាររទូត ។ សម-សារីខឹងក៏បង្កើតសារព័ត៌មានសរសេរជៀមដាមឲ្យសម្តេច ។ ក្រោយមកចូលរួមជាមួយដាប-ឈួន ប្រុងធ្វើរដ្ឋប្រហាររំលំសម្តេចក្នុងចុងឆ្នាំ១៩៥៨ ហើយរត់ចូលនឹងសឺង-ង៉ុកថាញ់ ។

(១០) តាមសេចក្តីឲ្យការណ៍របស់លោកស៊ិម-គិន រស់នៅទីក្រុងស៊ីអាថិល រដ្ឋវ៉ាស៊ិនតោន ។

សសហាររដ្ឋអាមេរិក បូករួមនឹងគំរោងរដ្ឋប្រហារមិនសំរេចនេះ រឹតតែធ្វើឲ្យសម្តេចយល់ថា ប្លុកលោកសេរីជាគ្រោះថ្នាក់ដល់ប្រទេសកម្ពុជា (តាមពិតគ្រោះថ្នាក់ចំពោះព្រះអង្គផ្ទាល់ទៅវិញទេ) ។ សម្តេចក៏ងាកទៅរកចាប់ដៃជាមួយប្លុកកុម្មុយនិស្តរឹតតែជិតដិតទៀត ជាពិសេសជាមួយប្រទេសចិនប្រជាមានិត្ត ដែលហ៊ានសន្យានឹងសម្តេចថា នឹងគោរពទទួលស្គាល់បូរណភាពទឹកដីខ្មែរ ។

ចិនចាប់ផ្តើមផ្តល់ជំនួយសេដ្ឋកិច្ចដល់ប្រទេសកម្ពុជា មានការសង់ផ្លូវរទេះភ្លើងពីភ្នំពេញទៅកំពង់សោម ក្រុងព្រះសីហនុ, រោងចក្រតម្បាញនៅកំពង់ចាមជាដើម ។ រាល់ពេលដែលសម្តេចយាងទៅសម្ពោធសមិទ្ធិផលនានាឯខេត្តក្រៅ សម្តេចតែងតែអួតសរសើរប្រាប់ប្រជារាស្ត្រខ្មែរថា ជំនួយរបស់ចិនជាជំនួយគ្មានចំណង មិនដូចជាជំនួយចក្រពត្តិអាមេរិកាំងទេ ។ នេះហើយជាល្បិចទាក់យកសីហនុរបស់ប្លុកកុម្មុយនិស្តដោយវិធីមិនចេញមុខ ដោយវិធីធ្វើជាមិត្តចូលឲ្យបានជិតដើម្បីផ្តួលនិងទាញសីហនុឲ្យនាំស្រុកខ្មែរចូលទៅក្នុងសង្គ្រាមឥណ្ឌូចិនដែរ ។

❑ ❑

❑

ការដឹកអង្ករ ថ្នាំពេទ្យ សាស្ត្រាវុធ នៅឲ្យកងទ័ពវៀតកុង

មេរៀនប្រវត្តិសាស្ត្រសម័យបាក់បែកបន្ទាយលង្វែកមិនគ្រប់គ្រាន់ជាមេរៀនឲ្យមេដឹកនាំខ្មែរ យកជាមេរៀនដឹកនាំស្រុកសោះ ។ ព្រះសត្ថាដែលបានបញ្ជូនព្រះមហាឧបរាជស្រីសុរិយោពណ៌ ឲ្យលើកកងទ័ពខ្មែរទៅជួយប្រទេសសៀម ដែលទ័ពភូមាកំពុងហ៊ុំព័ទ្ធទីក្រុងថៃនោះ បានធ្វើឲ្យថៃសងគុណខ្មែរវិញ ដោយវាយកំទេចយកនគរខ្មែរដាក់ជាចំណុះ, បន្ទាយលង្វែកត្រូវបាក់បែកក្នុងឆ្នាំ១៥៩៣ (១១) ។ ការដែលខ្មែរបានបញ្ជូនទ័ពពីរម៉ឺនទៅបង្ក្រាបពួកតៃស៊ឺងឲ្យស្ដេចយួន (កាលនោះស្ដេចយួនរត់មកពួនក្នុងខេត្តខ្មែរក្រោម ហើយសុំជំនួយទ័ពពីស្ដេចខ្មែរ) រហូតទ្រៀងមិញយ៉ាងយកស្រុកខ្មែរទាំងមូល និងអស់ដីកម្ពុជាក្រោម ក៏នៅតែមិនមែនជាមេរៀនសំរាប់មេខ្មែរដែរ ។

ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៦០ម្ល៉េះ ដែលសីហនុលូកដៃទៅជួយយួនវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង ឲ្យស្ថាបនាផ្លូវលំចាក់គ្រួសក្រហម បន្តភ្ជាប់ផ្លូវលំហូ-ជីមិញ ពីសេប៉ូនកាត់មកស្ទឹងត្រែង រតនគិរី ក្រចេះ កំពង់ចាម ព្រៃវែង ស្វាយរៀង កាត់តាមឧដុង្គ ចាក់ទៅផែកំពង់សោម ។ ផ្លូវលេខ១៩នេះស្ងាត់ណាស់ គេប្រើប្រាស់ផ្លូវនេះ ក្នុងការដឹកសម្ភារៈសឹកឆ្លងកាត់ស្រុកខ្មែរ ទៅផ្ដល់ឲ្យកងទ័ពវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង នៅឯមេមត់ ជប់ ក្រែក ស្នួល ។ ផ្លូវនេះស្ថាបនាដោយកងយោពលខេមរភូមិន្ទ តាមព្រះរាជបញ្ជារបស់សម្ដេចសីហនុ (១២) ។

ដើម្បីរាវរកខ្សែនាំអង្ករទៅឲ្យទ័ពវៀតកុង ទូតចិនប្រជាមានិតុធ្វើជាសុំទិញឈើខ្មែរនាំទៅស្រុកចិនក្នុងឆ្នាំ១៩៦០ ចំនួនមួយម៉ឺនបួនពាន់ម៉ែត្រគីប ។ កាលនោះមានចិនកើតនៅស្រុកខ្មែរម្នាក់ឈ្មោះ គួច-អាន (១៣) នៅក្រចេះ ប្រកបរបរធ្វើដង្វៅឈើហ៊ុប មានឃីហោថា « ក្រុមហ៊ុនមហាសាគរ » បានធានារ៉ាប់រងឈើចំនួនមួយម៉ឺនម៉ែត្រគីប ។ ឯបួនម៉ឺនម៉ែត្រគីបទៀតបានផ្ដល់ដោយឈ្មួញចំរុះមួយក្រុម ដែលក្នុងចំណោមនោះមានលោក ស៊ាម-ហួត ម្នាក់ផង ។ ទូតចិនបានបញ្ជូនរូបិយប័ណ្ណចូលទៅក្នុងធនាគារខ្មែរ ឲ្យឈ្មួញទាំងនេះទៅបើកជាប្រាក់រៀល ។ ចិនទិញឈើខ្មែរតែម្ដងនេះគត់ ហើយគេបានទាក់ទាញឈ្មួញ គួច-អាននៅពេលនោះ ឲ្យទទួលដឹក

(១១) សូមអានឯកសារមហាបុរសខ្មែរ របស់លោកអេង-សុត ចាប់ពីផែនដីព្រះសត្ថាទៅ ។

(១២) តាមសេចក្ដីបញ្ជាក់របស់លោកប៉ោ-ថន អតីតវរៈសេនីយឯកក្នុងទីអគ្គសេនាធិការកងទ័ពខ្មែរ ។

(១៣) គួច-អានធ្លាប់ទៅរៀនបន្តនៅប៉េកាំងទៀត ក្រោយដែលបានរៀនចប់សាលាចិននៅក្នុងក្រុងភ្នំពេញ ។ គេប្រកបរបរធ្វើដង្វៅឈើហ៊ុបនៅក្រចេះបន្តពីឪពុកគេមក ។ តាមសេចក្ដីបញ្ជាក់របស់លោក ស៊ាម-ហួត ថា ៖ ក្នុងការដឹកអង្ករ ថ្នាំពេទ្យ ទៅឲ្យទ័ពវៀតកុងនេះ គួច-អានបានចំណេញបក់ក្ដោង ហើយក្លាយជាអ្នកមានម្នាក់នៅស្រុកខ្មែរសឹងស្មើតាន់ប៉ា ។ ក្រោយមក គួច-អាន បានទិញកប៉ាល់ជំនួញចំនួនដប់នៅហុងកុង ។ ប្រាក់ចំណេញដែលបានមកក្នុងការដឹកអង្ករនេះ គួច-អានលៃចែកទៅអ្នកម្នាងម៉ូនីច និងអ៊ុំ-ម៉ាណូរិនផងដែរ ទើបវាមានលិខិតអនុញ្ញាតពិសេសនោះ ។

អង្ករ ទៅផ្ដល់ឲ្យទ័ពវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងនៅជប់-មេមត់ ។ ម្ដងនេះ គួច-អានបានសុំឲ្យស្ថានទូតចិនក្រហម បញ្ជូនរូបិយវត្ថុទៅធនាគារហុងកុងវិញ ដែលគេបានចំណេញមួយជាពីរជាបីតាមតម្លៃផ្សាររងងឹត ។ ក្នុងការដឹកអង្ករនេះ គេមានសំបុត្រអនុញ្ញាតពិសេសពីចំការមន ដែលគ្មាននរណាហ៊ានឆែកឆេរឬឃាត់បានឡើយ ។ យប់មួយក្នុងឆ្នាំ១៩៦៥ ឪពុកខ្ញុំដែលត្រូវវេនទទួលខុសត្រូវជានាយល្បាត បានបំរុងឆែកឆេឡានដឹកជាងម្ភៃកាំមីញ៉ុង តែដល់គេហុចលិខិតអនុញ្ញាតដឹកនាំពិសេសនោះមក ឪពុកខ្ញុំក៏មិនហ៊ានប៉ះពាល់ (១៩) ។

ក្បួនឡានអង្ករចេញតែពេលយប់ប៉ុណ្ណោះ ដើម្បីលាក់កុំឲ្យពួកបរទេសដឹង ។ បន្ទាប់ពីឈ្មួញ គួច-អាន មាននាយទាហានខ្លះ និងព្រះរាជវង្សខ្លះ ដែលទៅរំអុកសុំសម្ដេចឪ សុំនាំអង្ករទៅលក់ផង ព្រោះខ្លួនក្រណាស់ដូចជាករណីម្ចាស់ប៉ាំងជាដើម សម្ដេចក៏ទ្រង់អនុញ្ញាតឲ្យទៅ (8) ។ បន្តិចមកក៏ផ្ដើលដល់ប្រជាជននាំគ្នាឌុបអង្ករថ្នាំ ពេទ្យតាមកង់ម៉ូតូ នាំយកទៅលក់ឲ្យពួកវៀតកុងឈ្មួរឆរដែរ ។ ប៉ូលីស គិញ គយ

(១៩) លុះព្រឹកឡើង ឪពុកខ្ញុំបាននិយាយប្រាប់កូនៗទាំងអស់នៅពេលបាយជុំគ្នាថា ៖ មើលទៅស្រុកខ្មែរច្បាស់ជាមិនបានសុខទេ ព្រោះខ្មែរដឹកអង្ករ ថ្នាំពេទ្យ ទៅផ្ដល់ឲ្យទ័ពវៀតកុង ។ លោកឪពុកខ្ញុំបានបន្តទៀតថា ៖ ពេលខ្មែរបានឯករាជ្យឆ្នាំ១៩៥៤នោះ ចៅហ្វាយបារាំងរបស់គាត់បានប្រាប់ថា ឲ្យលាជាតិខ្មែរចូលជាតិបារាំង ហើយតាមទៅធ្វើការនៅស្រុកលាវមួយរយៈ ទើបទៅនៅឯស្រុកបារាំងតែម្ដង ។ ឪពុកខ្ញុំយល់ព្រមតែនៅមុខចៅហ្វាយគាត់ ព្រោះតាមសំដីថា ចៅហ្វាយនេះស្រឡាញ់ឪពុកខ្ញុំណាស់ ។ ឪពុកខ្ញុំលួចធ្វើពាក្យចូលជាទាហានខ្មែរវិញ ។ ដល់ខាងខ្មែរធ្វើលិខិតទៅសុំយកឪពុកខ្ញុំទើបចៅហ្វាយគាត់ដឹង ។ ចៅហ្វាយគាត់ខឹងជាខ្លាំង ហើយកាក់ឪពុកខ្ញុំទុកចំនួនប្រាំមួយខែទៀត ឲ្យជួយធ្វើការជំរះបញ្ជីផ្សេងៗ មុននឹងប្រគល់កិច្ចការមកឲ្យខាងខ្មែរ ។ លោកឪពុកខ្ញុំមានប្រសាសន៍ថែមទៀតថា ៖ ពេលដែលចៅហ្វាយគាត់ហៀបចេញទៅនោះ បានហៅឪពុកខ្ញុំទៅជួបនិយាយគ្នាតែពីរនាក់ម្ដងទៀត ដើម្បីឲ្យព្រមតាមការបបួលពីមុននោះ ។ ឪពុកខ្ញុំបានតបទៅវិញថា គាត់មិនអាចទៅចោលស្រុកបានឡើយ ហើយឥឡូវនេះទៀត ស្រុកខ្មែរក៏បានឯករាជ្យពេញលេញហើយ ។ ចៅហ្វាយគាត់បានប្រាប់ទៀតថា ៖ ស៊ា (ឈ្មោះឪពុកខ្ញុំ) ឯងចាំសំដីខ្ញុំណា ព្រោះខ្ញុំស្រឡាញ់ស៊ាឯង ! ស្រុកខ្មែរនឹងមិនបានសុខយូរទេ ព្រោះខ្មែរមិនចេះធ្វើចៅហ្វាយខ្លួនឯងទេ ចេះធ្វើត្រឹមតែខ្ញុំគេ ស្រុកខ្មែរនឹងត្រូវមានសង្គ្រាមជាមិនខាន យ៉ាងយូរដប់ឆ្នាំទៅមុខទៀត ។ បារាំងស្គាល់ខ្មែរច្បាស់ណាស់ ។ ឪពុកខ្ញុំមានសេចក្ដីអន់ចិត្តនឹងចៅហ្វាយគាត់ដែលមាក់ងាយខ្មែរ តែក្រោយមកទៀតក្នុងរបបសាធារណរដ្ឋ ទើបគាត់នឹកស្ដាយនូវពាក្យសំដីចៅហ្វាយគាត់ជាខ្លាំង ថាចៅហ្វាយគាត់និយាយត្រូវដូចមើលឃើញ ទើបលោកទូន្មានឲ្យកូនទាំងអស់ខិតខំរៀនដើម្បីចេញទៅស្រុកក្រៅ ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៧១ ប្អូនប្រុសខ្ញុំម្នាក់បានចេញទៅស្រុកបារាំង ដោយសោហ៊ុយបងប្អូនមាមីងជួយ (ហ៊ិន-ស៊ីហ៊ាន) និងម្នាក់ទៀតចេញនៅឆ្នាំ១៩៧២ (ហ៊ិន-ស៊ីថុន) ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៧២នោះទៀត លោកទូន្មានឲ្យខ្ញុំឈប់ធ្វើគ្រូ ឲ្យទៅស្រុកបារាំងតាមប្អូនទាំងពីរទៀត ។ តែខ្ញុំឆ្លើយថា បើទៅទាំងអស់គ្នា នឹងគ្មាននរណាមើលថែទាំឪពុកម្ដាយដែលកាន់តែចាស់ហើយ (សូមជំរាបថាកា-លនោះ ខ្ញុំនៅមិនទាន់មានគ្រួសារនៅឡើយ ហើយចេញមកជាសាស្ត្រាចារ្យ មសបភ មកបង្រៀននៅវិទ្យាល័យអ៊ាប-ឃុត និងនេត-យ៉ង់ ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៨ ចំពេលដែលមានការបះបោរនៅសំឡូតដោយសារតែអាជ្ញាធរខេត្តនាំគ្នាពុករលួយ ជិះជាន់ ប្លន់យកដីចំការរបស់រាស្ត្រ ដែលគ្មានប្លង់កាន់កាប់ដី ហើយនាំគ្នាទាំងចៅហ្វាយខេត្ត អ្នកសាលាស្រុក នាយទុនខ្មែរ-ចិន នាំគ្នាធ្វើប្លង់កម្មសិទ្ធិដីសំឡូត) ។ ហេតុដែលខ្ញុំបោះបង់ការរៀនសូត្រសិន ព្រោះឪពុកខ្ញុំចូលរ៍យរីត្រែត, កូនៗកំពុងរៀន ឯខ្ញុំជាបងគេបង្អស់ក្នុងចំណោមប្អូនចំនួន៧នាក់ ហើយគ្រួសារខ្ញុំជាគ្រួសារមធ្យមផង មិនអាចទប់ទល់បានឡើយ ។

ចាប់តែវាស្ទុតតូចតាចទេ ឯឡានកាមីញ៉ូងរាប់សិប ផ្ទុកអង្ករថ្នាំពេទ្យពេញៗនោះមើលមិនឃើញឡើយ ។ តាមសំដីមាស-សុផាត នៅក្រូចឆ្មារកំពង់ចាម សព្វថ្ងៃរស់នៅក្រុងតាខ្មៅ រដ្ឋវាំស៊ិនតោនបានឲ្យការណ៍ថា ៖ ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៥ បានខ្ទឹបុលប្រាក់គេនាំអង្ករ ថ្នាំពេទ្យ និងវត្ថុចាំបាច់ខ្លះទៀត ទៅលក់ឲ្យវៀតកុងឯជប់-មេមត់ ហើយត្រូវពួកកូនតិញ្ញ គយ ប៉ូលីសចាប់យកអស់ ស៊ុំវិញមិនបានទាល់តែសោះ ។ សុផាតមានសេចក្ដីក្ដៅក្រហាយណាស់ ដោយឃើញអយុត្តិធម៌ពេក ឡានធំៗដឹកអង្ករ ថ្នាំពេទ្យពេញណែន គេមិនរវល់ទេ ហើយអនុញ្ញាតឲ្យចេញយ៉ាងធូររហូយ ។ ដោយមួយគ្មានប្រាក់សងជំពាក់គេផង ណាមួយទៀតឈឺចិត្តនឹងប៉ូលីស តិញ្ញ គយផង សុផាតក៏រត់ទៅខាងយួនវៀតកុងបណ្ដោយ ។ ពេលចូលទៅដល់ភ្លាម ពួកវៀតកុងបានធ្វើប័ណ្ណសំគាល់ខ្លួន ជាគណាកម្មការពិសេសខាងផ្នែកទាក់ទងឲ្យ, ខាងស្ដាំគឺរូបសម្ដេច ឯខាងឆ្វេងគឺរូបសាមីខ្លួនសុផាត ។ គឺប័ណ្ណនេះហើយ ដែលបានជួយសុផាតឲ្យរួចខ្លួន ពេលដែលខ្មែរក្រហមឈ្នះ ហើយជម្លៀសចេញពីក្រុងប៉ៃលិន ។ ដោយកាលនៅប៉ៃលិនជាប់កំណែនជាកងកុម្មង់ដូ សុផាតមានសល់គ្រាប់កាំភ្លើងខ្លះក្នុងបាតកាបូបដែលឃ្មរមកតាមផ្លូវ ។ ពួកខ្មែរក្រហមឆែកឃើញគ្រាប់នោះ តែសុផាតចេះនឹកឃើញហុចប័ណ្ណនោះទៅ ទើបខ្មែរក្រហមដែលឆែកនៅតំបន់ត្រែងអនុញ្ញាតឲ្យសុផាតចេញមកដោយស្រួល ព្រោះវាយល់ថាជាគ្នាវា ។

មាស-សុផាតបាននិយាយថា ៖ ពេលថ្ងៃមិនសូវឃើញទាហានវៀតកុងទេ តែដល់វេលាយប់ មិនដឹងវាចេញមកពីណាទេ ខ្មៅមីរដូចហ្វូងស្រមោចអញ្ជើង ! អង្ករមួយឡានចំនួនប៉ែតសិបបាវ ពួកវាជញ្ជូនតែដប់នាទីអស់រលីង ។ តាមសុផាតថា មិនមែនមានតែអង្ករទេ មានទាំងថ្នាំពេទ្យគ្រប់មុខ ជាពិសេសប៉េនីស៊ីលីនរាប់ម៉ឺនដប មានទាំងកាំភ្លើងតូចធំ និងគ្រាប់គ្រប់មុខផង (មាស-សុផាតបានចាកចេញពីតំបន់វៀតកុងកាន់កាប់មកវិញនៅឆ្នាំ១៩៦៨ រួចមកជីកត្បូងនៅបរប៉ៃលិន) ។ ពួកវៀតកុងបានទាំងយកស្រីយួនស្អាតៗមកឲ្យសុផាតរើសយកតាមចិត្តចង់ផង ។ សុផាតបាននិយាយទៀតថា ពុំដឹងជាពួកវៀតកុងបានលុយមកពីណាសុទ្ធតែក្រដាស់ប្រាំរយរៀលថ្មីៗថែស ទាំងហិបៗយកមកទិញឥវ៉ាន់ខ្មែរ (យួនបោះប្រាក់ក្លែងក្លាយ) ។

នៅតាមទីផ្សារឬភូមិតាមជាយដែនខ្មែរយួន ពួកទាហានវៀតកុងអាចទិញវត្ថុដែលពួកវាត្រូវការពីឈ្មួញ (ឬប្រជាជន) ខ្មែរដែលនាំយកមកលក់ (9) ។ សម្ភារៈដែលទិញឬដឹកឆ្លងកាត់ស្រុកខ្មែរនិងមូលដ្ឋាននៅតាមជាយដែន មានសារៈសំខាន់ណាស់ចំពោះយួនកុម្មុយនិស្តក្នុងការខិតខំតស៊ូ (ជាមួយអាមេរិកាំងនិងយួនខាងត្បូង) (10) ។ ការដឹកអង្ករ ថ្នាំពេទ្យ ខោអាវ គ្រឿងសាស្ត្រាវុធ សម្ភារៈសឹកសព្វបែបយ៉ាងយកទៅផ្ដល់ឲ្យពួកវៀតកុង បានប្រព្រឹត្តយ៉ាងខ្លាំងនិងចេញមុខ បន្ទាប់ពីការវាយស្ថានទូត អាមេរិកាំងឆ្នាំ១៩៦៣ ដោយសីហនុឲ្យទាហានហ្លួងស្លៀកពាក់ស៊ីវិល ទៅកេណ្ឌសិស្សពីវិទ្យាល័យនានាក្នុងក្រុងភ្នំពេញ ឲ្យឃឹម-ទិតធ្វើជាមេដឹកនាំ (ស្មេរខ្ញុំជាសិស្សថ្នាក់ទី៨វិទ្យាល័យស៊ីសុវត្ថិបានតាមទៅនឹងគេដែរ តែមិនបានចូលហ៊ុនទេ), ជាពិសេសក្រោយផ្ដាច់ទូតជាមួយសហរដ្ឋឆ្នាំ១៩៦៥ ។

ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៦-៦៧ សីហនុបានអនុញ្ញាតឲ្យអ្នកបច្ចេកទេសរុស្ស៊ី មកសង់រោង

ចក្រយ៉ាងធំមួយ ធ្វើគ្រាប់កាំភ្លើងតូចធំ ធ្វើមីន គ្រាប់បែកដៃ នៅក្នុងព្រៃស្ទឹងច្រាល អនុខេត្តកំពង់សីលា ។ គេធ្វើគ្រាប់កាំភ្លើងគ្រប់ធុន ជាពិសេសគ្រាប់កាំភ្លើង អាកា តែម្តង ។ គ្រាប់ធ្វើរួចគេដឹកទៅឲ្យទ័ពវៀតកុង ឯកងទ័ពខេមរភូមិន្ទមិនដែលបានគ្រាប់ពីរោងចក្រនេះទៅប្រើទាល់តែសោះ (១៥) ។ នៅក្នុងព្រៃភ្នំគីរីរម្យ សីហនុបានបញ្ជាឲ្យលោកស័ក្តិប្រាំព្រីង-ទុំ ទទួលមុខងារខាងកាត់រថយន្តហ្សេអិមសេ (GMC) កង់ដប់ ប្រើតែកង់បួនវិញដើម្បីឲ្យចំណេញសាំង រួចហើយនាំយកទៅប្រគល់ឲ្យទ័ពវៀតកុងប្រើប្រាស់សំរាប់ដឹកសម្ភារៈសឹកក្នុងព្រៃមេមត់ ជប់ ក្រែក ស្នួល រតនគីរី (១៦) ។

ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៧ កប៉ាល់ចិនចំណុះ៨៥,០០០តោន បានដឹកសម្ភារៈសឹកមកចតនៅកំពង់ផែក្រុងព្រះសីហនុ (កំពង់សោម) ។ សម្តេចបានបញ្ជាឲ្យស័ក្តិប្រាំគាត-ម៉ាន់ ត្រួតមើលការខុសត្រូវ ក្នុងការជញ្ជូនសម្ភារៈសឹកចេញពីកប៉ាល់នោះ ។ មានកាំភ្លើង និងគ្រាប់គ្រប់ធុន តាំងពីអាកា កាណុងមិនធាក់ថយ (Canons sans recul) ធ្វើនៅស្រុកចិន ។សម្តេចបញ្ជាឲ្យដកទាហានក្នុងមួយថ្ងៃចំនួន១០០នាក់ ពីកងវរៈសេនាតូចនានា តាំងពីខេត្តកំពង់ស្ពឺ, កំពត, កំពង់សោម ឲ្យទៅជញ្ជូនគ្រឿងសម្ភារៈសឹកអស់ទាំងនោះចេញពីកប៉ាល់ ។ ការជញ្ជូនចេញក្នុងមួយអាទិត្យ បានធ្វើឲ្យកប៉ាល់នោះងើបឡើងបានមួយហត្ថប៉ុណ្ណោះ ។ ការជញ្ជូនបានប្រព្រឹត្តទៅជាងបីខែ ទើបយកទ្បាំងសម្ភារៈសឹកទាំងនោះអស់ ។ សម្តេចបានចាត់ឲ្យលោកស័ក្តិប្រាំសឺន-ចូវ (ប្អូនលោកសឺន-សាន) ទទួលខុសត្រូវខាងក្បួនរថយន្តដឹកសម្ភារៈចំបាំងទាំងនោះ ។ ឪពុកមាខ្ញុំ (ខាងម្តាយខ្ញុំ) ល្មុត-សំអុន អតីតស័ក្តិប្រាំនៅកោះកញ្ជរក៏ជាប់កំណែនការពារក្បួនដឹកនាំអាវុធដែរ (សព្វថ្ងៃរស់នៅរដ្ឋ Maryland) ។ ក្បួនដឹកចេញដំណើរតែវេលាយប់ ពេលមកដល់អង្គស្នួល ក្បួនរថយន្តត្រូវបត់ចូលតាមផ្លូវលំចាក់គ្រួសតំបន់បាត់ដឹង-ឧដុង្គ នាំយកទៅទុកនៅក្នុងបន្ទាយលង្វែក (ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង) ។ នៅទីនោះសម្តេចបានចាត់ឲ្យស័ក្តិប្រាំដែលទ្រង់ទុកចិត្តឈ្មោះ ផេង-ផាន់អ៊ី ធ្វើជាចាងហ្វាងត្រួតពិនិត្យអាវុធចិនទាំងនោះ ។ លោកផេង-ផាន់អ៊ីដោយមានអ្នកបច្ចេកទេសចិនចំនួន ១០នាក់ (ម្នាក់ជាស័ក្តិប្រាំចិនផង) បានតម្លើងកាំភ្លើងធំទាំងអស់នោះ ។ លុះតម្លើងរួចអស់សព្វគ្រប់ហើយ សម្តេចចាត់ឲ្យវរៈសេនិយឯកប៉ោ-ថន ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវក្នុងការដឹកអាវុធទាំងនោះ ទៅប្រគល់ឲ្យទ័ពវៀតកុងនៅជប់-មេមត់ (ខេត្តកំពង់ចាម) ។

ក្នុងខែមិនា១៩៦៨ សម្តេចទ្រង់យាងទៅជួបមេវៀតកុង ង្វៀង-វ៉ាន់ផាត់ នៅខេត្តកំពង់ចាម រួចហើយសម្តេចទ្រង់យាងទៅប្រារព្ធពិធីច្រត់ព្រះនង្គ័លនៅទីរួមខេត្តស្វាយរៀង ។ នៅទីនោះ ទ្រង់បានវាយខ្សែលួសមកអគ្គសេនាធិការដ្ឋានកងទ័ពខេមរភូមិន្ទ ឲ្យរកឡានកាត់កាត់ (4X4) ចំនួន១៥០គ្រឿងឲ្យបានក្នុងមួយថ្ងៃ ។ លោកប៉ោ-ថនជាអ្នករកឡានតាមចំនួនដែលសម្តេចត្រូវការ ហើយនាំយកទៅដល់អ្នក

(១៥) និង (១៦) តាមសេចក្តីឲ្យការណ៍របស់លោកប៉ោ-ថន អតីតវរសេនិយឯក ។
(១៧) តាមសេចក្តីឲ្យការណ៍របស់លោកមាស-សូផាត ក្រុងតាខ្មៅ និងលោកប៉ោ-ថន ។

លឿង ដើម្បីដឹកថ្នាំពេទ្យទៅឲ្យពួកវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងនៅជប់-មេមត់ (កំពង់ចាម) ។ ឡានមួយៗផ្ទុកថ្នាំពេទ្យចំនួនម្ភៃបាវ ។ ថ្នាំមានគ្រប់មុខតាំងពីអាស្ពីរីនឡើងទៅ តែជាពិសេសគឺថ្នាំប៉េនីស៊ីលីនរាប់សែនដប ដែលបណ្តាញចារកិច្ចវៀតកុងក្រុងភ្នំពេញបានប្រមូលទិញពីហាហហ្វាម៉ាស៊ីនានាទៅគរទុកនៅឯអ្នកលឿង ។

ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៦៥ ពេលដែលសហរដ្ឋសំរេចបើកយន្តហោះបេ-៥២ ទម្លាក់គ្រាប់បែកលើផ្លូវលំហូ-ជីមិញមក កងទ័ពវៀតណាមខាងជើងត្រូវគេដឹកតាមកប៉ាល់មកចុះនៅកំពង់ផែព្រះសីហនុ រួចដឹកតាមរថយន្តកាំមីញ៉ុងប៊ីទដំបូលជិត កាត់ស្រុកខ្មែរឡើងទៅជប់-មេមត់ ដើម្បីវាយវៀតណាមខាងត្បូង និងកងទ័ពអាមេរិកាំង (១៧) ។

តាមសំដីមាស-សូផាត ថាបានឃើញនាយទាហានវៀតកុងស្លៀកពាក់ស៊ីវិលមកដើរលេងស៊ីគុយទាវនៅទន្លេបិទ (ក្រុងកំពង់ចាម) (១៩៦៨) រាល់ថ្ងៃ ។

អតីតប៉ូលីសខេត្តៗកណ្តាលម្នាក់ (សុំមិនឲ្យបញ្ចេញឈ្មោះ) សព្វថ្ងៃរស់នៅក្រុងតាខ្មៅបានឲ្យការណ៍ថា ៖ ខ្លួនគាត់ជាអ្នកទទួលបញ្ជាឲ្យទារលុយប្រចាំខែពីវៀតកុង និងបញ្ជាបីចៅហ្វាយខេត្ត (ដែលទទួលបញ្ជាបន្តមកពីម្ចាស់ម៉ូនិច) ឲ្យរាប់ចំនួនវៀតកុងដែលតាំងនៅលើទឹកដីខ្មែរ និងទារតម្លៃក្បាល២,០០០រៀលប្រចាំខែសំរាប់វៀ-តកុងម្នាក់ ។ ឯសៀវភៅ War in peace ក៏បានសរសេរដែរពីនិគមយួនម្នាក់ៗដែលចូលមករស់នៅតាមទូកតាមមាត់ទន្លេ ជាពិសេសតំបន់កំពង់ផ្សារតូច ត្រូវបង់ជូនម្ចាស់ម៉ូនិចចំនួនប្រាំរយរៀលជារៀងរាល់ខែ ។

ក្នុងសៀវភៅ «សង្គ្រាមនិងសេចក្តីសង្ឃឹម» (War and Hope) ត្រង់ទំព័រ៥៩ សម្តេចបានសរសេរថា ៖ ការធ្វើអ្វីៗសព្វបែបយ៉ាងដែលអាចធ្វើបានដើម្បីជួយអ្នកជិតខាង (យួនវៀតកុង) ដែលកំពុងត្រូវចក្រពត្តិកំហែងគំរាមនោះ គឺជាករណិយកិច្ចរបស់រាជាណាចក្រកម្ពុជា ដែលមិនត្រូវគេចវេះពីកាតព្វកិច្ចនេះឡើយ ។ (តើស្រុកខ្មែរជាកម្មសិទ្ធិដាច់មុខរបស់សីហនុឬ បានជាសីហនុយកអំពើក្បត់ជាតិទៅជួយហូ-ជីមិញនេះ ជាកាតព្វកិច្ច (Obligation) របស់ប្រទេសខ្មែរនិងរាស្ត្រខ្មែរទៅវិញ ? នៅទីកបង្ហើយយើងបានឃើញថា មេដឹកនាំយួនបានសងគុណសីហនុបែបយ៉ាងណានោះ, រហូតក្តាប់ស្ថានភាពប្រទេសខ្មែរទាំងមូលក្នុងកណ្តាប់ដៃវាទាំងស្រុង ដោយបន្តុបក្រុមអាយ៉ងហេង-សំរិន (អតីតអ្នករកស៊ីកាប់ជ្រូក) និងហ៊ុន-សែនអតីតសិស្សថ្នាក់ទី៨ទំនើប Classe de quatrième moderne វិទ្យាល័យព្រះសីហនុកំពង់ចាម (<u>កកន</u> ៖ បើយោងតាមកាព្យ ដែលហ៊ុន-សែនបានសរសេរផ្តោះផ្តងខ្សែបខាយ ជាមួយអ្នកមេម៉ាយម្នាក់ យើងសង្កេតឃើញពាក្យខ្លះ សរសេរមិនត្រូវអក្ខរាវិរុទ្ធ និងពាក្យខ្លះជាពាក្យខ្មែរសម័យចាស់ ដូចជាពាក្យ «ហើ្យ» ជាដើម ។ យើងជឿថា ៖ បើហ៊ុន-សែន ជាសិស្សរៀននៅថ្នាក់ទី៨ទំនើបដូច្នេះ ពិតជាមិនសរសេរអក្សរ «ហើ្យ» នេះទៀតទេ ពីព្រោះសិស្សជំនាន់មុនហ៊ុន-សែន១០ទៅ១៥ឆ្នាំលែងសរសេរ«ហើ្យ» អស់ទៅហើយ... គេសរសេរ «ហើយ» ជាជំនួសវិញ ។ មានតែសិស្សរៀនសូត្រនៅតាមសាលាវត្តទេ ដែលនៅសរសេរ «ហើ្យ» ដូច្នេះ ។ កា-ព្យនេះបានត្រូវឱម-ឃិនទៀងទីប្រឹក្សាជំនិតរបស់ហ៊ុន-សែនអះអាងថា ជាកាព្យរបស់ចៅហ្វាយខ្លួនពិតប្រាកដមែន) ។ ឲ្យទៅធ្វើជាតុក្កតាទូរបញ្ជា របស់មេដឹកនាំយួន

រហូត (Toy remoted by Viet leader, Nguyen Co Thach) គ្មានថ្ងៃណានឹងរើខ្លួនរួចសោះឡើយ ។ យួនប្លន់យកត្រីសមុទ្រ ត្រីទន្លេសាប (ចាប់ដោយសម្លាប់បំផ្លិចបំផ្លាញស្ទើរពោយអស់ត្រី), កាប់ព្រៃឈើខ្មែរដឹកជញ្ជូនទៅស្រុកយួន គាស់យកបូរាណវត្ថុពីប្រាសាទនានា បោះក្រដាស់ប្រាក់មកទិញស្រូវខ្មែរយ៉ាងថោក ដឹកយកទៅចិញ្ចឹមរាស្ត្រយួន និងនាំចេញទៅក្រៅប្រទេសក្រោមឃីហោ Product of Vietnam ។ យួនដែលធ្លាប់ជាស្រុកខ្វះអង្ករស៊ី សព្វថ្ងៃបានក្លាយទៅជានាំអង្ករចេញជាប់លេខបីបន្ទាប់ពីសហរដ្ឋនិងប្រទេសថៃ ។

នៅទំព័រទី៦១ សម្តេចបានសរសេរពីនយោបាយខុសរបស់ទ្រង់ថា ៖ « ការសំរេចចិត្តរបស់ខ្ញុំក្នុងការជួយពួកគេ (វៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង) ក្នុងកំឡុងឆ្នាំ១៩៦០នោះ ខ្ញុំសុំស្បថថា ខ្ញុំមិនបានទទួលប្រាក់ពីយួនទាល់តែសោះ ហើយសព្វថ្ងៃនេះទៀត ជាជនអធន... គ្រួសារខ្ញុំនិងខ្ញុំជនរស់រួចជីវិតដោយសារតែសេចក្តីសប្បុរសនិងការស្វាគមន៍ជាបងប្អូន ពីសំណាក់ប្រទេសចិនប្រជាមានិត ។ ខ្ញុំសូមស្បថថា លេសដែលខ្ញុំបានសំរេចចិត្តធ្វើសហការជាមួយវៀតណាមនោះ គឺខ្ញុំចង់ឲ្យយួនកុម្មុយនិស្តដឹពាក់គុណកម្ពុជា, ក្នុងផ្លូវបែបនេះ យួនមិនអាចហ៊ាននឹងធ្វើអំពើអាក្រក់មកលើប្រទេសខ្មែរ ប្រជារាស្ត្រខ្មែរឡើយ ។ បើប្រសិនជាវាផ្ទុយពីការនេះទៅវិញនោះ យួននឹងត្រូវបាត់បង់កិត្តិយសជាមិនខានឡើយ » ។ (កកន ៖ សព្វថ្ងៃនេះ យើងឃើញយួនកាន់តែមានកិត្តិយស ហើយស្តេចសីហនុកាន់តែអាប់ឱនទៅៗ និងធ្លាក់ខ្លួនធ្វើជាទីងមោងឲ្យពួកអាយ៉ងយួនថែមទៀត) ។

តើលេសប៉ុណ្ណេះអាចចាត់ទុកថាគ្រប់គ្រាន់ឬទេ ដែលសម្តេចសីហនុបានជួយខ្លាយួនឲ្យមានកម្លាំងខាំទំពារក្បាលខ្មែរ យកស្រុកខ្មែរនេះ ? សូមជួយពិចារណាផងចុះ ! ។ អ្នកម្នាងម៉ូនិច (រួមជាមួយបងឈ្មោះអ៊ុំ-ម៉ាណូរិន) បានយកឥទ្ធិពលជាប្រពន្ធប្រមុខរដ្ឋមករកស៊ី លក់ដីលក់ស្រុកឲ្យយួនហូ-ជីមិញ ។ យើងជាខ្មែរមិនជឿទាល់តែសោះថា សីហនុមិនបានដឹង ឮមិនបានចូលហ៊ុនក្នុងរឿងក្បត់ជាតិ ក្បត់រាស្ត្រខ្មែរនេះ ។

តើកាលយួនយកដីកម្ពុជាក្រោមនោះ យួនមានខូចបាត់បង់កិត្តិយសឬទេ ? តើសម្តេចមានវិប្បដិសារីឬទេ ដែលមិនបានធ្វើការតវ៉ាអ្វីសោះកាលសភាបារាំងសំរេចប្រគល់ដីកម្ពុជាក្រោមទៅ ក្នុងយប់ថ្ងៃទី២១ ឧសភា ១៩៤៩ និងការដែលទ្រង់បានរារាំងឃាត់មិនឲ្យលោកទ្រឿង-កាង ធ្វើការទាមទារកម្ពុជាក្រោមទៅតុលាការអន្តរជាតិ ? ឬមួយកាលនោះសីហនុជឿជាក់ថា យួននឹងទុកឲ្យទ្រង់សោយសុខលើកម្ពុជាមួយជីវិត ?

នៅវគ្គមុនសម្តេចបានសរសេរថា ៖ លោកលន់-នល់ជានាយករដ្ឋមន្ត្រីរបស់រដ្ឋាភិបាលឆ្នាំ១៩៦៩ រហូតដល់ថ្ងៃប្រឆាំងធ្វើរដ្ឋប្រហារសីហនុថ្ងៃទី១៨មិនា១៩៧០ បានចាប់និងចែក (ឲ្យកងទាហានខ្មែរ) នូវសាស្ត្រាវុធគ្រប់ធុន, គ្រាប់កាំភ្លើង, សម្ភារៈសឹកចិន,រុស្ស៊ីនិងប្រទេសសង្គមនិយមដទៃទៀតដែលដែលបញ្ជូនទៅឲ្យកងទ័ពវៀតណាមខាងជើង-វៀតកុងតាមកំពង់ផែក្រុងសីហនុ ។ លោកលន់-នល់ធ្វើតាមតែបញ្ជាសីហនុ ក្នុងការដឹកអាវុធទាំងអស់នោះប៉ុណ្ណោះ (ទៅឲ្យវៀតកុង) ។

ក្រោយពេលសម្តេចឲ្យទាហានហ្លួងទៅវាយស្ថានទូតអាមេរិកាំងក្នុងឆ្នាំ១៩៦៣ ចិនប្រជាមានិតុបានឲ្យឡានកាមីញ៉ុងចំនួន៦០គ្រឿង ទុកនៅក្នុងចំការមនសំរាប់ដឹកសម្ភារៈសឹកផ្តល់ឲ្យទ័ពយួន ។ រថយន្តទាំងនោះសរសេរប៉ាយថា កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ (FARK) ។

ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៥ តាមការបញ្ជាក់របស់អ្នកបររថយន្ត ដែលមិនចង់បញ្ចេញឈ្មោះ សព្វថ្ងៃនៅរដ្ឋ Oregon ថា ៖ ការដឹកសាស្ត្រាវុធបានប្រព្រឹត្តយ៉ាងខ្លាំងក្លាណាស់ក្នុងឆ្នាំនោះ ឡានដែលគាត់បើកនិងឡានដទៃទៀត មានបិទផ្លាកធំៗថា « រ.រ.វ. = រថយន្តរាជវាំង » ហើយដើម្បីកុំឲ្យយន្តហោះអាមេរិកាំងមើលពីលើមកឃើញ ឡានដាក់ផ្លាក រ.រ.វ. និមួយៗ គេ-តចង្កៀងលយទៅមុខក្បាលឡាន ឲ្យចាំងចុះទៅដីវិញ ចៀសវាងកុំឲ្យពន្លឺសាចជះទៅលើឡើយ ។

ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៩ សម្តេចសីហនុបានឲ្យធ្វើកន្លែងស្តុកមួយដាក់គ្រាប់កាំភ្លើង និងថ្នាំពេទ្យនៅតាមដងស្ទឹងសេសាន រតនគីរី សំរាប់ផ្តល់ឲ្យកងទ័ពវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង ។ សម្ភារៈអស់ទាំងនោះ គឺដឹកតាមយន្តហោះដឹកទៅស្តុកទុកនៅទីនោះ។

ជំនួយដែលសម្តេចបានជួយខ្លាឃ្មុំយួនមានច្រើនណាស់ ទាំងផ្លូវអន្តរជាតិ និងសម្ភារៈសឹក និងកងទ័ពយួនខាងជើងដឹកឆ្លងកាត់ស្រុកខ្មែរ ពីកំពង់ផែក្រុងព្រះសីហនុ កំពង់សោម ឡើងទៅគ្រប់មូលដ្ឋានទ័ពយួននៅតាមបណ្តោយព្រំដែនខ្មែរ ។ មានតែសម្តេចមួយអង្គគត់ដែលអាចដឹងអស់ និងឆ្លើយប្រាប់យើងថា តើសម្តេចបានជួយយួនច្រើនប៉ុណ្ណា ? តើសីហនុ, អ្នកម្នាងម៉ូនីច, អ៊ុំ-ម៉ាណូរិនបានទទួលលុយយួនប៉ុណ្ណា ? មេដឹកនាំយួនបានសន្យានឹងសីហនុយ៉ាងណាខ្លះ បានជាមេខ្មែរនេះគ្មានការពិចារណាបន្តិចសោះ ?

❑ ❑

❑

មូលដ្ឋានសឹកនិងអគ្គសេនាធិការដ្ឋាន
វៀតកុងលើដែនដីខ្មែរ

គឺតួអង្គសម្តេចសីហនុតែម្តង ដែលបានយល់ព្រមឲ្យទ័ពវៀតកុងមកតាំងមូលដ្ឋានសឹកនៅលើដីខ្មែរ តាមជាយដែនខ្មែរ-វៀតណាមខាងត្បូង ដោយមិនជាអ្នកជួយថែចូវឲ្យ ។ សម្តេចសីហនុបានជួយយួនវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង ដោយគ្រប់មធ្យោបាយក្នុងចំបាំងជាមួយអាមេរិកាំង (12) ។

មូលដ្ឋានទ័ពយួនវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង

(សម្តេចសីហនុបានអនុញ្ញាតឲ្យកងទ័ពយួនហូ-ជីមិញតាំងមូលដ្ឋានលើដែនដីខ្មែរ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៦០ និងបានជួយផ្គត់ផ្គង់ទ័ពយួននេះគ្រប់មធ្យោបាយ ផ្តល់អង្ករ ថ្នាំពេទ្យ គ្រាប់រំសេវ សាស្ត្រាវុធគ្រប់ធុន ដែលដឹកតាមកប៉ាល់មកកំពង់ផែសីហនុ កំពង់សោម ជាពិសេសកងទ័ពវៀតណាមខាងជើង ដែលមកចុះផែនៅកំពង់សោម ក្នុងពេលដែលយន្តហោះបេ-៥២ ទំលាក់គ្រាប់បែកលើផ្លូវលំហូ-ជីមិញយ៉ាងខ្លាំង ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៦៥មក ។

មូលដ្ឋានសឹកអស់ទាំងនោះបានចាប់ផ្ដើមកតាំងពីឆ្នាំ១៩៦០ ។ ខ្លះទៀតជាមូលដ្ឋានចាស់ តាំងពីសម័យសង្គ្រាមតស៊ូជាមួយបារាំងម្ល៉េះ ។ មូលដ្ឋានសឹងតែទាំងអស់ តាំងនៅតាមបណ្ដោយព្រំដែនខ្មែរ-យួន គឺតាំងពីព្រំរួមបីប្រទេស (លាវ-ខ្មែរ-យួន) ក្នុងខេត្តរតនគិរី លំផាត់ ឡាបានសៀក អូរាំង ស្នួល មេមត់-ជប់ ក្រែក ព្រំដែនខេត្តស្វាយរៀង តាកែវ កំពង់ត្រាច ។

តាំងតែពីច្រើនឆ្នាំមកហើយ... សម្ដេចសីហនុធ្មេចភ្នែកធ្វើមិនឃើញនូវអ្វីៗ ដែលបានកើតមានឡើងនៅតាមតំបន់ជាយដែន (ខ្មែរ-វៀតណាម) (13) ។

ទីបញ្ជាការនៃការិយាល័យកណ្ដាលភូមិភាគវៀតណាមខាងត្បូង (COSVN, Central Office South Vietnam) តាំងនៅមេមត់ ជាប់នឹងចំការកៅស៊ូតែម្ដង ។

ទីបញ្ជាការនៃរណសិរ្សរំដោះជាតិ (NLF - National Liberation Front of South Vietnam) មានទីតាំងនៅទល់មុខក្រែក ក្នុងខេត្តកំពង់ចាម ។

ឯទីស្នាក់ការកណ្ដាលនៃរដ្ឋាភិបាលបណ្ដោះអាសន្នបដិវត្តន៍វៀតណាមខាងត្បូង (PRG = Provisinal Revolutionary Government of South Vietnam) មានទី តាំងនៅទល់មុខកំពង់ត្រាច ក្នុងខេត្តស្វាយរៀង ។

នៅតាមមូលដ្ឋានទាំងនោះ មានសង់មន្ទីរពេទ្យ ដែលអាចដាក់គ្រែ ដែលអាចដាក់គ្រែអ្នកជម្ងឺបានជាងប្រាំរយ ឃ្លាំងស្ដុកសម្ភារៈសឹករាប់តោន សំរាប់ប្រើប្រាស់វាយលុកចូលវៀតណាមខាងត្បូង ដូចជាករណីការវាយលុកក្រុងព្រៃនគរ កាលពីបុណ្យតែតចូលឆ្នាំចិនយួន (១៩៦៨) ។

ក្នុងខែមិថុនា១៩៦៧ ដោយមានការតវ៉ាពីសាធារណរដ្ឋវៀតណាម និងពីស្ថានទូតអាមេរិកាំងថា មានកងទ័ពវៀតកុងតាំងនៅទល់មុខកំចាយមារ ជាប់លើព្រំដែនខ្មែរ-យួន ទទឹងទំហំ៥គីឡូម៉ែត្រ និងបណ្ដោយ១៥គីឡូម៉ែត្រ ។ លោកវរសេនិយឯក សេង-ស៊ុនថៃ បាននាំកងយោធពលខេមរភូមិន្ទទៅដេញ ព្រោះគណកម្មការខាងបទត្រួតត្រា (ឥណ្ឌា, កាណាដា, ប៉ូឡូញ) មកត្រួតពិនិត្យ ។ មេវៀតកុងបានមកជួបនឹងលោកសេង-ស៊ុនថៃ ហើយហុចនាមប័ណ្ណសម្ដេចសីហនុមកផង ។ វៀតកុងបាននិយាយថា ៖ សម្ដេចបានចុះខសន្យាយល់ព្រមឲ្យពួកគេនៅលើដីខ្មែរដើម្បីគេចពីការដេញតាមនៃកងទ័ពវៀតណាមខាងត្បូងនិងអាមេរិកាំង ។ កាលណាគណកម្មការខាងបទត្រួតត្រាទៅផុតអស់ ពួកខ្ញុំស៊ុំវិលត្រឡប់មកវិញ ។ ទ័ពវៀតកុងក៏ដកថយចេញពីតំបន់ភូមិត្រឡោកបែកយួនរយៈពេលតូច ។ ដល់គណកម្មការខាងបទត្រួតត្រាទៅមើល បានឃើញតែទាហានខ្មែរចាស់ម្នាក់ កំពុងអង្គុយបិតឫស្សីនៅក្នុងរោងដោលយ៉ាងធំ ។ ការនេះវាផ្ទុយគ្នាពីរូបថត ដែលយន្តហោះអាមេរិកាំងថតបានទៅវិញ (១៨) ។

ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៦៩ សហរដ្ឋអាមេរិកសំរេចប្រើយន្តហោះបេ-៥២ វាយលុកទម្លាក់គ្រាប់បែកកំទេកមូលដ្ឋានសឹកវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង តាមព្រំដែនខ្មែរ-យួនយ៉ាងខ្លាំងក្លា ។ ទ្រាំមិនបានពួកកងទ័ពវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង និងអគ្គបញ្ជាការវាបានរត់ថយចូលជ្រៅមកសំរាកយកកម្លាំងក្នុងដែនដីខ្មែរ តំបន់ព្រៃខេត្តក្រចេះ

(១៨), (១៩) តាមសេចក្ដីឲ្យការណ៍របស់លោកប៉ោ-ថន អតីតវរសេនិយឯកសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ។

ចម្ងាយ១៥០គ.ម.ភាគខាងជើងផ្លូវជាតិលេខ៧ ។ ដោយប្រើប្រាស់ខេត្តខ្មែរភាគខាងជើង ពួកវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងបានរួចផុតមិនអន្តរាយដោយសារយន្តហោះ
ចម្ងាយ១៥០គ.ម.ភាគខាងជើងផ្លូវជាតិលេខ៧ ។ ដោយប្រើប្រាស់ខេត្តខ្មែរភាគខាងជើង ពួកវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងបានរួចផុតមិនអន្តរាយដោយសារយន្តហោះ
បេ-៥២ ។ ដោយកងកម្លាំងគេបានត្រួតត្រាតំបន់នេះតាំងតែពីកាលមុនមក ពួកគេអាចសម្ងំយកកម្លាំងមុននឹងចូលវាយលុក (យួនខាងត្បូង) ទៀត (14) ។

មូលដ្ឋានសឹកក៏ដកថយចូលជ្រៅមកក្នុងស្រុកខ្មែរ មកតាំងទីនៅលើត្រើយខាងលិចទន្លេមេគង្គ ជិតក្រចេះក្រុង ។

នៅថ្ងៃទី២៨មេសា១៩៧០ មួយអាទិត្យមុនពួកវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងកសាងមូលដ្ឋាន និងបញ្ជាការសឹកថ្មីលើច្រាំងទន្លេមេគង្គក្នុងខេត្តក្រចេះនោះ ពួកមេដឹកនាំឥណ្ឌូចិនប្រឆាំងនឹងចក្រពត្តិអាមេរិកាំង បានជួបគ្នាជាកំពូលនៅក្រុងកង់តុងដោយមានវត្តមានសម្តេចសីហនុជាអ្នកចំណូលថ្មីផង ។ ផាំ-វ៉ាន់ដុងឲ្យកោះហៅខាងប៉ាថេតឡាវ គឺទ្រង់សុផានុវង្ស, ប្រធានរណសិរ្សជាតិរំដោះវៀតណាមខាងត្បូងង្វៀង-ហ៊ូថូ និងសម្តេចសីហនុឲ្យចូលរួមផង ។ ពេលនោះសម្តេចបានថ្កោលទោសសហរដ្ឋអាមេរិក ហើយបានប្រកាសអនុញ្ញាតដោយចេញមុខឲ្យវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងប្រើប្រាស់ដែនដីខ្មែរទៀតផងក្នុងការធ្វើសង្គ្រាមជាមួយសត្រូវរួម គឺចក្រពត្តិអាមេរិកាំង (15) ។

សូមសួរថា តើសីហនុក្លាយជាអ្វីហើយនៅពេលនេះ ចំពោះស្រុកខ្មែរនិងចំពោះប្រជារាស្ត្រខ្មែរ ? ព្រោះហេតុអ្វី ដើម្បីអ្វី ទើបសីហនុចូលរួមជាមួយសត្រូវជាតិខ្មែរនេះ ?

ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៧០រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ តើសីហនុមានដែលមានបន្ទូលថា ទ្រង់បានធ្វើខុស ឬនយោបាយទ្រង់ខុស នៅទីណា ថ្ងៃណាម្តងហើយឬនៅ ?

ស្ទើរគ្រប់តែសុន្ទរកថា សីហនុស្រែកជេរក្តែងៗ ថ្កោលទោសខ្មោចលោកលន់នល់និងសិរិមតៈរហូត ខំលាងខ្លួនពីឧក្រិដ្ឋកម្មជាតិឯងនេះ សីហនុមិនដែលខុសទាល់តែសោះ ។ ស្រុកខ្មែរទៅជាយ៉ាងនេះ មកពីពួកអាក្បត់អស់នេះ វាធ្វើរដ្ឋប្រហារទម្លាក់ខ្ញុំព្រះករុណាខ្ញុំ ! សូមកូនចៅមេត្តាជ្រាប !

ទ្រង់មើលមិនឃើញគ្រោះថ្នាក់នៃវត្តមានកងទ័ពវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងលើដីខ្មែរ ថែមពីលើនេះ សីហនុបានជួយសត្រូវលេបទឹកដីខ្មែរនេះសព្វបែបយ៉ាងដោយជឿយ៉ាងស៊ប់ទៅលើសំដីបោកប្រាស់របស់ជូ-អេងឡាយនិងហូ-ជីមិញ ដោយគ្មានពិចារណា ។

មានតែសីហនុនិងប្រទេសខ្មែរតែមួយគត់ ដែលព្រមទទួលស្គាល់និងដាក់ទូតជាមួយវៀតកុង ។

នៅឆ្នាំ១៩៦៩ មានតែសម្តេចសីហនុមួយអង្គគត់, ក្នុងឋានៈជាប្រមុខរដ្ឋខ្មែរ, ដែលបានទៅសម្រក់ទឹកភ្នែកស្រណោះស្រណោកគោរពវិញ្ញាណខ័ន្ធមេឃាតករ និងមេរៀបចំផែនការលេបទឹកដីខ្មែរ ដែលបានស្លាប់ទៅមុនបានសំរេចមហិច្ឆិតារបស់វា

សម្ដេចសីហនុរហូតដល់ទៅយករូបថតខ្មោចហូ-ជីមិញ មកតាំងក្នុងវាំងដើម្បីគោរពវិញ្ញាណក្ខន្ធថែមទៀតផង

សីហនុនិងរបបដឹកនាំក្រោយឯករាជ្យ

តាំងពីបានឯករាជ្យពេញលេញពីបារាំង សីហនុគ្មានបានធ្វើអ្វីក្រៅតែពីការពារអំណាចដែលទ្រង់យល់ថា, រហូតមកដល់ឥឡូវក៏ដោយ, ជាកម្មសិទ្ធិដាច់មុខ ជាកេរ្តិ៍មរតកប្រចាំត្រកូលរបស់ទ្រង់តែម្នាក់គត់ ទើបទ្រង់ចាប់កសាងទុនប្រជាប្រិយភាពប្រជាភិថុតិ បញ្ឆោរបោករាស្ត្រខ្មែរល្ងង់ខ្លៅ ដោយទ្រង់យល់ថាទុននេះអាចរក្សាអំណាចរបស់ទ្រង់ជាម្ចាស់ផែនដីខ្មែរឲ្យនៅស្ថិតស្ថេរបានយូរអង្វែងតទៅ ។ ហើយដោយទ្រង់យល់របៀបនេះហើយ ទើបទ្រង់ចាត់ចែងរចនានយោបាយដឹកនាំរបស់ទ្រង់ទៅតាមតែទំនើងចិត្តចង់ តាមតែបំណងផ្ទាល់ខ្លួន និងជាផលប្រយោជន៍សំរាប់អ្នកម្នាងម៉ូនិចផង ដោយយកស្រុកខ្មែរ រាស្ត្រខ្មែរទាំងអស់ជាឧបករណ៍ល្បែងឥតពិចារណារបស់ទ្រង់ ។ ដោយខ្លាចសឹង-ង៉ុកថាញ់ដណ្ដើមទុននេះពីដៃទ្រង់ សីហនុបានអនុវត្តបន្សាបពិសសឹង-ង៉ុកថាញ់ ដោយចោទថា លោកថាញ់ជាជនក្បត់ជាតិក្បត់រាជបល្ល័ង្ក ហើយមិនអនុញ្ញាតឲ្យលោកថាញ់ចូលមករួបរួមក្នុងសង្គមជាតិសោះឡើយ ក្រោយសន្និសិទហ្សឺណែវឆ្នាំ១៩៥៤ ព្រោះស្រុកខ្មែរទាំងមូល រាស្ត្រខ្មែរទាំងអស់ជាសម្បត្តិដាច់ថ្លៃរបស់សីហនុតែម្នាក់គត់ សូម្បីលោកថាញ់បានសរសេរសំបុត្រផ្ទាល់ខ្លួនមកសុំចូលរួបរួមជាមួយទ្រង់ ក៏ទ្រង់មិនយល់ព្រមទាល់តែសោះ ។ ក្រោយមកឆ្នាំ១៩៥៧ លោកថាញ់បានសរសេរលិខិតផ្ទាល់ខ្លួនចំនួនបីផ្ដល់ឱវាទសីហនុ

ថា « សម្ដេចកំពុងធ្វើនយោបាយនាំសេចក្ដីវិនាសមកឲ្យប្រទេសខ្មែរនិងប្រជារាស្ត្រខ្មែរហើយ » ក៏សម្ដេចមិនឈឺក្បាលយកចិត្តទុកដាក់ ។ សន្និសិទហ្សឺណែវបានឲ្យខ្មែររក្សានូវបុណ្យស័ក្តិរបស់អ្នកចុះចូលដូចកាលពីដើម តែសីហនុមិនបានគោរពលក្ខ័ណនេះឡើយ ។ ពួកខ្មែរវៀតមិញក៏ដូចតែខ្មែរឥស្សរៈ និងក្រុមភ្នំដងរែក, ពួកសឺង-ង៉ុកថាញ់, ដែរ គ្មាននរណាម្នាក់បានទទួលបុណ្យស័ក្តិពីសម្ដេចសីហនុសោះឡើយ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះសម្ដេចសីហនុបានទាំងចាត់ពួកគិញតាមអង្កេតគ្រប់អ្នកចុះចូលជារៀងរាល់ថ្ងៃ ។ អង្កេតតាំងពីសកម្មភាពប្រចាំថ្ងៃ ពាក្យសំដីបើនិយាយទិ-តៀនដល់នយោបាយសីហនុ ក៏នឹងត្រូវគិញចាប់ញាត់គុកភ្លាម ដូចករណីលោកវ៉ាន់ឈួង, អតីតខ្មែរឥស្សរៈសឺង-ង៉ុកថាញ់ (១), លោកឆាយ-យ៉ត (២), លោកកេង-វ៉ាន់សាក់ជាដើម ។

(១) ដោយមិនបានបុណ្យពីសីហនុ ពួកខ្មែរឥស្សរៈភ្នំដងរែក, ក្រោយពីចូលមករួមរស់ក្នុងសង្គមជាតិហើយ, ក៏ទៅរកប្រកបរបរផ្សេងៗចិញ្ចឹមជីវិត ។ លោកលាវ-ធានស៊ីបានមកអែបជាមួយលោកលន់-នល់ ព្រោះធ្លាប់ជាសិស្សនាយទាហាន ហើយជិតដិតទៀតផង ឯប្អូនឈ្មោះលាវ-ធានអ៊ីមត្រូវជាមិត្តភក្តិរួមថ្នាក់ជាមួយលន់-ណុនផង ។ លោកលន់-នល់បានឲ្យលោកលាវ-ធានស៊ីធ្វើជាចាងហ្វាងវិទ្យាល័យឯកជនខេមរា ដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់លោលលន់-នល់ផ្ទាល់ ។ លោកលាវ-ធានស៊ីបានបើកតូបលក់សៀវភៅមួយ ឈ្មោះសារិកា នៅត្រង់ចំណតរថយន្តឈ្នួលនៅផ្សារថ្មី ។ លោកដួង-ច័ន្ទសាវ៉ាតបានទៅរកស៊ីលក់សាំងនៅទន្លេបិទ ខេត្តកំពង់ចាម ។ លោកសាំង-សាវ៉ាតធ្វើជាចាងហ្វាងសារពត៌មានខ្មែរថ្មី, ទៅមុខ, ឈាមខ្មែរ ហើយបាននិពន្ធប្រលោមលោកដ៏សែនពិរោះ មានស្នេហាខ្ពង់ខ្ពស់ និងមានស្នេហាជាតិដ៏បោះមុតរបស់តួអង្គ គឺរឿង «តេជោក្រហម» និង «មហាចោរនៅទល់ដែន» រហូតដល់លោលសេក-សំអៀតចាប់យកទៅសម្លាប់ចោល នៅដើមឆ្នាំ ១៩៥៩ ។ ស្មេរខ្ញុំបានអានសៀវភៅទាំងពីរនេះ (១៩៥៦) ដោយមាខ្ញុំម្នាក់មានតូបលក់សៀវភៅរំលងគ្នាបួនតូប ។ ឯលោកអ៊ីវ-យ៉ាងធ្វើជាគ្រូបង្រៀនឯកជន និងស៊ីឈ្នួលធ្វើមេធាវីជាមួយជាតិក្លឹងឥណ្ឌាម្នាក់នៅក្រុងភ្នំពេញ។ លោកគាំ-រ៉េតធ្វើការជាមួយក្រុមហ៊ុនជំនួញ «មហាបូព៌ាពាណិជ្ជ» ខាងជើងផ្សារធំថ្មី ខាងផ្នែកនាំទំនិញចេញចូល (Import-Export) ។ លោកហង្ស-ធុនហាក់ចូលទៅអែបជាមួយមហាក្សត្រីយានីកុសមៈ ដើម្បីកាឡៃល្ខោននិងសិល្បៈបំរើគោលគំនិតកែប្រែសង្គមខ្មែរតាមបំណងរបស់លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់បានផ្ដែផ្ដាំ ដោយសរសេររឿងល្ខោនដូចជា ៖ «រៀមច្បងយើង, ថៅកែចិត្តចោរ, សំបុកឥតមេបា, កញ្ញាចរិយា, វិបត្តិស្នេហា, ចិញ្ចៀនបញ្ចាំចិត្ត, ដើមឆ្លករក្សាជាតិ, ថ្មរាំ » តែលោកមិនដាក់ឈ្មោះលោកជាអ្នកនិពន្ធឡើយ ។
(២) លោកឆាយ-យ៉តក៏ជាអតីតខ្មែរក្រុមសឺង-ង៉ុកថាញ់ដែរ សីហនុចាប់ដាក់គុកជាមួយគ្នានឹងលោកអ៊ីវ-យ៉ាង ។ លន់-ណុនបានទទួលបញ្ជាពីសីហនុទៅចាប់ពួកភ្នំដងរែកព្រមៗគ្នាតែម្ដងនៅថ្ងៃទី២០ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៥៩ ដោយទ្រង់សង្ស័យថា បានចូលរួមដៃជាមួយសម-សារី, ដាប-ឈួនប្រុងធ្វើរដ្ឋប្រហារតាមសេចក្ដីឲ្យការណ៍របស់អ្នកស្រីអ៊ីវ-យ៉ាង សព្វថ្ងៃរស់នៅក្រុងប៉ារីស ប្រទេសបារាំង ។ ឯលោកសាំង-សាវ៉ាតត្រូវលោកស័ក្តិបីសេក-សំអៀតជាអ្នកចាប់ ។ លោកសេក-សំអៀតបានយកជើងទៅឈ្ងួសសំណៅនិពន្ធរបស់លោកសាំង-សាវ៉ាត ធ្លាក់រាត់រាយ (តាមសេចក្ដីឲ្យការណ៍របស់លោកស៊ឹម-គិន) រួចហើយយកលោកសាំង-សាវ៉ាតទៅសម្លាប់ចោលបណ្ដោយទៅ ។ សេក-សំអៀត ក្រោយពីប្រមូលលុយកាក់ដោយលក់ព្រៃឈើ បូរាណវត្ថុតំបន់បន្ទាយឆ្មារ (ហ៊ុនគ្នាជាមួយហ៊ុល-ទន) មានលុយរាប់លានបាត ហើយបានសង់រោងកុន ម៉ាស៊ិនកិនស្រូវ សង់វីឡានៅស្រុកសៀម ដោយឃុបឃិតជាមួយសុង-សាក់ ។
(២) លោកឆាយ-យ៉តក៏ជាអតីតខ្មែរក្រុមសឺង-ង៉ុកថាញ់ដែរ សីហនុចាប់ដាក់គុកជាមួយគ្នានឹង

លោកអ៊ីវ-យ៉ាង ។ លន់-ណុនបានទទួលបញ្ជាពីសីហនុទៅចាប់ពួកភ្នំដងរែកព្រមៗគ្នាតែម្តងនៅថ្ងៃទី២០ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៥៩ ដោយទ្រង់សង្ស័យថា បានចូលរួមដៃជាមួយសម-សារី, ដាប-ឈួន ប្រុងធ្វើរដ្ឋប្រហារតាមសេចក្តីឲ្យការណ៍របស់អ្នកស្រីអ៊ីវ-យ៉ាង សព្វថ្ងៃរស់នៅក្រុងប៉ារីស ប្រទេសបារាំង ។ ឯលោកសាំង-សារ៉ាតត្រូវលោកស័ក្តិបីសេក-សំអៀតជាអ្នកចាប់ ។ លោកសេក-សំអៀតបានយកជើងទៅឈូសសំណៅនិពន្ធរបស់លោកសាំង-សារ៉ាត ធ្លាក់រាត់រាយ (តាមសេចក្តីឲ្យការណ៍របស់លោកស៊ឹម-គិន) រួចហើយយកលោកសាំង-សារ៉ាតទៅសម្លាប់ចោលបណ្តោយទៅ ។ សេក-សំអៀត ក្រោយពីប្រមូលលុយកាក់ដោយលក់ព្រៃឈើ បូរាណវត្ថុតំបន់បន្ទាយឆ្មារ (ហ៊ុនគ្នាជាមួយហ៊ុល-ទន) មានលុយរាប់លានបាត ហើយបានសង់រោងកុន ម៉ាស៊ីនកិនស្រូវ សង់វីឡានៅស្រុកសៀម ដោយឃុបឃិតជាមួយសុង-សាក់ ។ ក្រោយសេក-សំអៀតរស់អំណាចដោយខ្មែរក្រហមឈ្នះ ហើយជិះឧទ្ធម្ភាគចក្ររត់ទៅស្រុកសៀម ដោយសង្ឃឹមរោងកុនវីឡាទាំងនោះ តែត្រូវសុង-សាក់ដាក់ឈ្មោះវាទាំងអស់ សេក-សំអៀតសល់តែក្តិតខោ ហើយមកអាល័យតែជាប់ដៃយកប្រពន្ធម៉ៅ-សន, ចាងហ្វាងតុលាការសឹកបាត់ដំបង, ប្រពន្ធដើមសេក-សំអៀតក៏រត់ចោលទៅនៅស្រុកបារាំងជាមួយកូនស្រី(កូនចិញ្ចឹមជាក្មួយខាងប្រពន្ធ) ទៅ ។ ក្រោយមកសេក-សំអៀតបានសូកថៃចូលមកជំរំឆុនបូរី តែគ្មានប្រទេសណាមួយព្រមទទួលយកសោះ ទាំង Père Venet, *ទាំងខាងសហរដ្ឋបានប្រាប់សេក-សំអៀតថា ៖ « ប្រទេសគេគ្មានកន្លែងឲ្យគាត់ទៅរស់នៅទេ (ឆ្នាំ១៩៨១) » ។ ស្មេរខ្ញុំបានមកទាន់ឃើញសេក-សំអៀតនៅក្នុងជំរំឆុនបូរី ។ កាលនោះសេក-សំអៀតបានចូលរួមជាមួយព្រះតេជព្រះគុណហុក-សាវណ្ណ (សព្វថ្ងៃគង់នៅប្រទេសកាណាដា) ធ្វើជាញត្តិផ្ញើទៅអង្គការសហប្រជាជាតិ គាំទ្រសម្តេចសីហនុ ហើយដើរគៀរគរគេឲ្យជួយចុះហត្ថលេខាលើញត្តិនោះ តែខ្ញុំដែលទទួលខុសត្រូវខាងសលាលាមធ្យមសិក្សាឆុនបូរី បានប្រឆាំងមិនព្រមចុះហត្ថលេខាលើញត្តិនោះ ព្រោះសំអាងថា នយោបាយសម្តេចសីហនុមិនច្បាស់លាស់ សម្តេចសីហនុជាមេខ្មែរក្រហម ។ លោកសេក-សំអៀតថែមទាំងស្តួរ និងបានទាំងកត់ឈ្មោះខ្ញុំទុកក្នុងបញ្ជីខ្មៅរបស់គាត់ទៀតផង ។*

ក្រោយមកសេក-សំអៀតបានសូកថៃកែឈ្មោះ ហើយធ្វើ Visa *ក្លែងបន្លំ បានចេញទៅស្រុកបារាំង ទៅរស់នៅលាក់មុខក្នុងក្រុងប៉ារីសរ៍ហូតដល់ឆ្នាំ១៩៩០ ។*

(<u>កកន</u> ៖ នៅឆ្នាំ១៩៩៣ សេក-សំអៀតបានវិលត្រឡប់ចូលស្រុកខ្មែរវិញ ហើយលក់ក្បាលជាមួយនរោត្តម-បុប្ផាទេវី, នរោត្តម-ចក្រពង្ស និងនុត-ណារាំង ក្នុងជួរគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ។ ឆ្នាំ១៩៩៨ សេក-សំអៀត, នរោត្តម-បុប្ផាទេវី និងនរោត្តម-ចក្រពង្ស ក៏វិលក្បាលមកចុះចូលខាងគណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិចវិញ ។ សព្វថ្ងៃនេះសេក-សំអៀត បានធ្វើជាសមាជិកព្រឹទ្ធសភាខាងគណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច) ។

សីហនុបានក្លាយជាមហាវីរបុរស ដោយទាមទារឯករាជ្យបានពីអាណានិគមបារាំងដើម្បីក្រសេបយកអំណាចឲ្យពេញដៃ សម្តេចសីហនុបានដាក់រាជសម្បត្តិដល់មាតាបិតាក្នុងឆ្នាំ១៩៥៥ ហើយហាក់ចូលមកប្រឡូកបង្កើតគណបក្សនយោបាយមួយ-ឈ្មោះ « សង្គមរាស្ត្រនិយម » ។ មានខ្មែរខ្លះបានលួចខ្សឹបនិយាយគ្នាថា គណបក្សនយោបាយរបស់សីហនុបើឲ្យឈ្មោះថា « សង្គមរាស្ត្រយំ » ទើបត្រូវជាង ។ (<u>កកន</u> ៖ « សង្គមរាស្ត្រនិយម » បើដកតែពាក្យរាស្ត្រចេញគឺគណបក្ស « សង្គមនិយម » ។ ដើម្បីឲ្យរឹតតែដូចសង្គមនិយមមែនទែន សម្តេចសីហនុបានឲ្យសមាជិកនៅក្នុងបក្សហៅគ្នាថា « សហជីវិន ឬសហជីវិនី » ជាដើម) ។ ទ្រង់បានកំទេចគណបក្សនយោបាយដទៃទៀត ដោយប្រើវិធីឃោរឃៅបំផុត ដូចជាឲ្យមនុស្សយកគ្រាប់បែកទៅគប់សម្លាប់លោកអៀវ-កើស ជាប្រធានរដ្ឋសភា និងជាប្រធានគណបក្សប្រ

ជាធិបតេយ្យ, ឲ្យលោកសម-សារីយកពួកគិញនិងទាហានហ្លួង ទៅបាញ់លោកអៀរ ស៊ីចូវ, កេង-វ៉ាន់សាក់ជាឃោសនិកបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ដែលកំពុងឃោសនានៅមុខក្រសួងឃោសនាការក្នុងឆ្នាំ១៩៥៥ តែគ្រោះល្អគ្រាប់កាំភ្លើង បែរជាមកត្រូវអ្នកបើកបរឡានសម-សារីទៅវិញ (៣) ។

ក្រុមបក្សនយោបាយទាំងអស់ ដោយខ្លាចសីហនុធ្វើបាបសម្លាប់ចោល ក៏ព្រមចូលរួមជាមួយគណបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយម ដែលមានសីហនុជាប្រធានអស់ ខ្លះទៀតក៏រស់នៅតែឯកឯង មិនហ៊ានធ្វើសកម្មភាពនយោបាយអ្វីទៀតឡើយ ដូច្នេះគ្មានអ្នកជំទាស់ប្រឆាំងនឹងសម្តេចសីហនុទៀតទេ ។ សីហនុក៏អនុវត្តនយោបាយរបៀបជិះសេះបែរខ្នងលែងដៃ ធ្វើស្រេចនឹងចិត្តទ្រង់នឹកឃើញ គ្មាននរណាមួយហ៊ានជំទាស់រារាំង សូម្បីតែអ្នកដែលសីហនុបានតែងតាំងជាទីប្រឹក្សាផ្ទាល់របស់ទ្រង់នោះ ក៏មិនហ៊ានផ្តល់ឱវាទផ្ទុយពីការយល់ឃើញរបស់សម្តេចសីហនុសោះឡើយ ។ ខ្មែរកាលណោះតែងតែនិយាយគ្នាថា ៖ « តាមតែព្រះបញ្ញាញាណដ៏ភ្លឺស្វាងរបស់ព្រះអង្គចុះ » ជាពិសេសលោកម៉ា-ឡៅពី ដែលជាអ្នកធ្វើអត្ថាធិប្បាយថែមថយយ៉ាងពិរោះក្នុងពិធីសិមិទ្ធិផ្សេងៗ ដែលមានសីហនុជាអធិបតី ផ្សាយតាមសម្លេងវិទ្យុជាតិ ។

(<u>កកន</u> ៖ លោកម៉ា-ឡៅពី បានវិលត្រឡប់ទៅស្រុកខ្មែរវិញក្នុងសម័យរដ្ឋកម្ពុជា ហើយបានចូលជាសមាជិកគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ។ លោកនៅតែប្រព្រឹត្តល្បែងជល់មាន់ដដែល ជាចំណូលចិត្តរបស់លោកតាំងតែពីដើមរហូតមក ។ លោកបានស្លាប់នៅស្រុកខ្មែរដោយរោគបេះដូង (មិនចាំឆ្នាំ ឬប្រហែលមុនពេលបោះឆ្នោតអ៊ុនតាក់)) ។

គេសង្កេតឃើញមានមតិយល់ឃើញបីចំពោះរូបតួអង្គសម្តេចសីហនុ ៖

១- ពពួកកសិករខ្មែរនៅស្រុកស្រែចំការ ដោយមិនបានទទួលការសិក្សាអប់រំផ្នែក «វិជ្ជាពលរដ្ឋ (Instruction civiques - Social studies) មានជំនឿថា « សីហនុ ជាអ្នកមានបុណ្យ » ជា « ព្រះបាទធម្មិក » តាមក្បួនពុតទំនាយ (៤) ត្រង់វគ្គ « ចិន លីគម្ពីរដើររកព្រះបាទធម្មិក » ។

កាលខ្ញុំនៅជាសិស្សវិទ្យាល័យសន្តិភាពក្រុងកំពង់ស្ពឺ ក្នុងឆ្នាំ១៩៦០ កាលនោះសម្តេចបានយាងទៅសម្ពោធអាគារវិទ្យាល័យមួយទើបនឹងសង់ថ្មី ។ ពួកយើងជាសិ

(៣) តាមសេចក្តីឲ្យការណ៍របស់លោកស៊ិម-គិន នៅរដ្ឋវ៉ាស៊ីនតោន ។

(៤) ព្រះបាទធម្មិកប្រែថា ស្តេចដែលប្រកបដោយធម៌ អនុវត្តច្បាប់ទសពិតរាជធម៌ (ធម៌ទាំង១០ប្រការ ដែលស្តេចល្អត្រូវអនុវត្តគោរពតាម) ។ ព្រះបាទធម្មិកនេះមានក្នុងក្រាំងទំនាយរបស់តាពុតតែខ្មែរអ្នកចម្លងតៗមក ដោយចង់ឲ្យគេជឿកាន់តែខ្លាំងនោះ, ក៏សរសេរកែទៅជា «ពុទ្ធទំនាយ» ទៅវិញ ។ តាមពិតព្រះពុទ្ធគង់នៅប្រទេសឥណ្ឌាឯណោះ ពុំបានធ្វើការទស្សន៍ទាយពីស្រុកខ្មែរទេ។ ទំនាយតាពុតបានចែងថា ៖ ដល់ពាក់កណ្តាលសាសនា (ពុទ្ធសករាជ២៥០០) នៅស្រុកខ្មែរនឹងមានអសុរប្រាំបីទិស ច្បាំងកាប់ចាក់គ្នាឈាមដាបពោះដំរី ហើយនិងមានចិនពីស្រុកចិន លីគម្ពីរដើរស្វះស្វែងរកព្រះបាទធម្មិក មកជួបលោកសង្ឃធុតុង្គចីពររហែកគង់លើថ្ម ហើយស្គាល់ថាជាព្រះបាទធម្មិក ក៏នាំស្តេចធម្មិកនេះឲ្យទៅបង្ក្រាបពួកអសុរទាំងនោះឲ្យឈប់ច្បាំងគ្នា រាស្ត្រខ្មែរស្រុកស្រែក៏នាំគ្នាកាត់យល់ថា សីហនុជាព្រះបាទធម្មិក ។

ស្បូស្លៀកពាក់ឯកសណ្ឋានយុវ័ន ខោអាវកាគី មានចងក្រវ៉ាត់ខ្មៅយ៉ាងតឹងបំពង់ក និងសក្តិបន្តោងរូបសម្តេចសីហនុ ផ្លាក«យុវជនរាជសង្គមនិយមខ្មែរ» រណោងរណោងយ៉ាងធុញទ្រាន់ ។ ពួកយើងបានទទួលបញ្ជាពីលោកចាងហ្វាង ងួន-ស្រេង ឲ្យក្រោកតាំងពីព្រលឹមស្រាងៗ ត្រៀមខ្លួនមកឈរចាំទទួលបដិសណ្ឋារកិច្ចសម្តេចសីហនុ តាំងតែពីព្រឹមម៉ោងប្រាំមួយរហូតដល់ថ្ងៃត្រង់ក្តៅហែង ។ ភ្នែកទាំងរាស្ត្រទាំងសិស្សទាំងអស់គ្នា ខំសម្លឹងមើលទៅលំហអាកាស ក្រែងឃើញយន្តហោះកន្ទុំរុយស្តេចឱហោះមក ។ ពេលឧទ្ធម្ភាគចក្រហោះឆ្វៀលពីលើ សីហនុបានបោះក្រណាត់ឃីហោ«សង្គម»។ ក្មេងៗរាស្ត្រទាំងស្រីទាំងប្រុសរត់ជាន់គ្នាតាមដណ្តើមក្រណាត់នោះ ។ នៅជិតខ្ញុំមានមីងម្នាក់ ស្រាប់តែក្រណាត់ធ្លាក់មកចំគាត់តែម្តង ខ្ញុំឃើញទឹកមុខគាត់ត្រេកអរណាស់ ដៃអោបក្រណាត់នោះយ៉ាងជាប់ ឈរភ្លឹកភ្លេចខ្លួនមួយសន្ទុះធំ ។ ក្រោយមកគាត់ពុំបានយកក្រណាត់ធុនថោកនោះទៅកាត់ស្លៀកពាក់ឡើយ គាត់ជឿថាជាវត្ថុពិសិដ្ឋរបស់ព្រះបាទធម្មិក ។ គាត់បានយកក្រណាត់នោះទៅតំកល់លើហ៊ិងជាមួយព្រះពុទ្ធរូប ថ្វាយបង្គំរាល់ថ្ងៃ (៥) ។ សុន្ទរកថាយ៉ាងវែងអន្លាយ បែកជាអូរហូរជាស្ទឹង សម្តេចតិះដៀលបង្អាប់អាមេរិកាំងថា «អាតាំង» (៦) មិនចេះធ្វើស្រែខ្វះអង្ករស៊ី (តាមពិតអាមេរិកាំងជាប្រទេសលេខមួយក្នុងការដឹកអង្ករចេញទៅលក់ក្រៅប្រទេស) ជេរនាយករដ្ឋមន្ត្រីសៀមថា « អាថ្នមកាទិកាចន កាតន កាឆា » ផង ជេរយួនង៉ោ-ឌិនឌៀមផង ។ ប្រជារាស្ត្រស្រុកស្រែ, ជាពិសេសតាយាយចាស់ៗ អង្គុយចោងហោងស្តាប់សុន្ទរកថាសម្តេចសីហនុ ហើយឱនលើកដៃប្រណម្យដាក់លើក្បាល ដូចគេស្តាប់លោកទេសន៍អញ្ជើង ។

រាស្ត្រស្រុកស្រែចំការ មុននឹងនិយាយដល់ព្រះនាមទ្រង់ គេតែងតែលើកដៃបន្ទួលឡើងទៅលើក្បាល នឹករំលឹកដល់ព្រះអង្គជានិច្ច ព្រោះទ្រង់ជាអ្នកមានបុណ្យ ។ អ្នកខ្លះ មានទាំងពួកព្រះអង្គម្ចាស់ខ្លះផងអួតថា នឹងជឿថា «វង្សស្តេចខ្មែរជាវង្សព្រះពោធិសត្វ» ថែមទៀតផង ។ រាស្ត្រខ្មែរខ្លះទៀត បានទាំងហាមកូនចៅកុំឲ្យតិទៀនពីទ្រង់ ព្រោះនឹងមានបាបធ្ងន់ណាស់ ។

២- ចំពោះមតិបញ្ញវ័ន្តខ្មែរវិញ ពួកគេយល់ឃើញថា សម្តេចសីហនុលោភលន់អំណាចហួសហេតុ ក្រសោបយកកិច្ចការនាយករដ្ឋមន្ត្រីមកកាន់ផ្ទាល់ យកកិច្ចការរបស់តុលាការមកធ្វើជាការចូលគាល់សវនាការតាមបែបស្តេចខ្មែរជំនាន់ដើម ទ្រង់ឲ្យរាស្ត្រឈប់ឈ្លោះគ្នា ហើយសន្យាឲ្យប្រាក់ប៉ុណ្ណេះប៉ុណ្ណោះ ។ លោកតាហ៊ុល ឬ

(៥) គ្រប់តែចាស់ៗ ជាពិសេសគ្រូមន្តអាគម បានយកក្រណាត់សង្គមនោះ ឬក៏រូបថតសម្តេចសីហនុដាក់លើហ៊ិងជាមួយទេវគ្រូ កន្សែងយន្ត ព្រះពុទ្ធរូប ថ្វាយបង្គំរាល់ថ្ងៃ ។

(៦) ពាក្យសីហនុហៅអាមេរិកាំង ។ តាមរឿងបុរាណខ្មែរដែលសរសេរតែពីរឿងស្តេច ដូចជាព្រះជិនវង្ស, រតនាវង្ស, ទិព្វសង្វារ...។ល។ គេសរសេររបៀបតែមួយ គឺមានកូនស្តេចចេញទៅរៀនមន្តអាគមគាថាពីតាឥសីនៅព្រៃហេមពាន្ត ។ គ្រប់ៗតែរឿងបែបនេះ, តាឥសីមានក្មេងបំរើម្នាក់ឈ្មោះថា «អាតាំ» (អាតាំងចៅតា) ។ អាតាំងល្ងង់មហាសែនល្ងង់ រស់នៅជាមួយលោកតាឥសីរាប់សិបឆ្នាំមកហើយ ស្អីក៏អាតាំងមិនចេះដែរ កុំសូម្បី «នខ្វាក់» ក៏មិនចេះផង ។ សីហនុយកឈ្មោះអាតាំងនេះមកហៅមកដាក់ឲ្យអាមេរិកាំង ថាអាមេរិកាំងល្ងង់ (មានតែសីហនុទេដែលចេះ) អាមេរិកាំងខ្វះអង្ករស៊ីជាដើម ។

លោកឃីម-ទិតដែលកាន់លុយនោះ មិនដែលបើកប្រាក់ឲ្យរាស្ត្រនោះៗ តាមបន្ទូលរបស់សម្តេចទេ គាត់លួចកិបទុិបលាក់ទុកផ្ទាល់ខ្លួនគាត់យ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់ ។ ចំពោះអាហារូបករណ៍ទៅរៀនឯបរទេសវិញ (៧) ទ្រង់អនុញ្ញាតឲ្យខ្លះៗដែរ តែផ្នែកខាងតិកនិកបច្ចេកទេសស្មោះ ឯខាង «នយោបាយ, សេដ្ឋកិច្ច, សង្គមកិច្ច, ច្បាប់» ទ្រង់មិនអនុញ្ញាតឲ្យជាដាច់ខាត ដោយសីហនុសំអាងថា ខ្លាចនាំមនោគមវិជ្ជាបរទេសផ្តេសផ្តាសចូលស្រុក ។ តាមពិតគឺសីហនុខ្លាចគេចេះជាង ហើយមកដណ្តើមអំណាចពីទ្រង់ទៅវិញទេ ។

សីហនុជាស្តេចចិត្តស្រី ឆាប់ខឹង មាយាងរង៉ក់ច្រើន កំញើញចង់លាលែងរាប់រយដង (តែសីហនុនៅតែលើអំណាចរហូត) ឲ្យគេអង្វរនាំគ្នាធ្វើញត្តិ ឬឈរទាមទារសុំឲ្យព្រះអង្គនៅជា «អគ្គមគ្គទ្ទេសក៍ឆ្នើមតទៅទៀត» ខាតពេលវេលាអស់សន្ធឹក ។

សីហនុអួតអាងខាងពូកែធ្វើកុន ដូចជាបង្កើតពាក្យ «ផឹងមោង» ជាដើម ។ តាមប្រភពច្បាស់ការណ៍ថា សម្តេចសីហនុខូចមែន ចូលចិត្តស្រីណាស់ (៨) ។ នាម៉ឺនខ្មែរម្នាក់ ដោយចង់យកគាប់គួរជាមួយសម្តេចសីហនុ ក៏នាំភរិយាដ៏ស្រស់ក្មេងទៅចូលគាល់សម្តេចទតឃើញក៏សព្វព្រះទ័យ ទាញដៃលោកជំទាវក្មេងចូលបន្ទប់បាត់ទៅ ។ នាម៉ឺននោះស្ទើរតែនឹងធ្វើអត្តឃាតខ្លួនព្រោះតែរឿងនេះ តែដោយសម្តេចសីហនុដម្លើងបុណ្យស្មើនឹងរដ្ឋមន្ត្រី ក៏ពេញចិត្តបាត់មាត់ឈឹងតែម្តងទៅ (៩) ។ ដូចប្រពន្ធចុងប្រធានាធិបតីឥណ្ឌូណេស៊ីស៊ូការណូ ជាមួយគ្រូក្មេងខេត្តសៀមរាបម្នាក់ ។ អ្នកស្រីស៊ូការណូបានមកនៅជាមួយសម្តេចសីហនុ ឯជំណាក់ភ្នំបូកគោចំនួនមួយអាទិត្យតែពីរនាក់ ។

សម្តេចសីហនុជាបិតាគ្រប់វិស័យ ៖ បិតាឯករាជ្យជាតិ, បិតាកីឡាជាតិ, បិតាសិក្សាធិការជាតិ, បិតាសិល្បៈ (តួឯកភាពយន្ត), បិតាចម្រៀង មានបទកូលាបល្អងប្រាបាង្គ (រហូតបានម្តាំងលាវមួយ), ពេលរាត្រីជួបភ័ក្ត្រ...។ល។ ជួនកាលទ្រង់ឡើងប្រគុំភ្លេងផង, បិតាកាស៊ីណូជាតិ, បិតាវៀតកុង និងចង់ធ្វើជាបិតាដេញវៀតកុងទៀត តែទ្រង់សិរិមតៈនិងលន់-នល់មិនអនុញ្ញាតទុកឱកាសឲ្យ ។

(៧) អាហារូបករណ៍ជាជំនួយពីប្រទេសជឿនលឿន តាមរយៈអង្គការសហប្រជាជាតិ មាន UNESCO *ជាដើម ដល់ប្រទេសទន់ខ្សោយ ឲ្យបញ្ជូនសិស្សទៅរៀននៅស្រុកគេ មានបារាំង, អាមេរិកាំង អង់គ្លេស... តែដើម្បីបានអាហារូបករណ៍ទាំងអស់នោះ គេត្រូវសូកប្រាក់ខ្ពង់១០ម៉ឺនរៀល ដល់អ្នកដែលកាន់កាប់ខាងអាហារូបករណ៍នោះ បើពុំនោះទេ គេបញ្ជូនតែកូនចៅគេ កូននាម៉ឺនដែលប៉ោទ្បែឲ្យទៅរៀនរៀនទៅវិញ ។*

(៨) នេះជាទម្លាប់របស់នាម៉ឺនខ្មែរតាំងពីបូរាណមក ដើម្បីបានបុណ្យស័ក្តិពីស្តេច គេយកកូន, ជូនកាលជាប្រពន្ធ ឲ្យតែស្តេចសព្វព្រះទ័យ, ទៅថ្វាយស្តេចដូចជាកថាថនញ៉ុញ, ឪពុកកថាថនឃុំ, ស្តេចត្រាញ់ខេត្តបាត់ដំបង, បានយកកូនស្រីមួយទៅថ្វាយហ្លួងនរោត្តម និងកូនស្រីមួយទៀតទៅថ្វាយស្តេចសៀមជាដើម ។

(៩) សូមអានសេចក្តីសម្ភាសន៍របស់សីហនុ ក្នុងទស្សនាវដ្តី Playboy Vol.34 No.5- May 1987 *ផងចុះ តែទ្រង់ពុំបានលាតត្រដាងអស់ពីរឿងពិតរបស់ទ្រង់ ជាមួយអស់លោកជំទាវ លោកស្រីខ្លះៗនោះទេ ។*

សម្តេចសីហនុមានចរិតប្រែប្រួល គ្មានច្បាស់លាស់ មានគោលដៅរក្សាតែអំណាចផ្ទាល់ខ្លួន បន្ទាត់នយោបាយតាមនឹកឃើញ ថ្ងៃនេះអញ្ចេះ ស្អែកឡើងប្រែជាអញ្ចុះទៅវិញ ស៊ីជោរ និងចូលចិត្តឲ្យគេបញ្ចោរកោតសរសើរពីខ្លួនឯង ។

សីហនុគឺកម្ពុជា ! កម្ពុជាគឺសីហនុ ! នរណា ខ្មែរណាដែលមិនយល់ស្របតាមយោបល់ទ្រង់ទេ គឺជាជនក្បត់ជាតិ ។ សម្តេចសីហនុយកលោកព្រាប-អ៊ិន (១០), សៅ-ង៉ុយ, ស៊ីសុមុត-សុវណ្ណារី... និងខ្មែរសេរីជាច្រើនទៀត ទៅបាញ់ចោលនៅត្រពាំងក្រឡឹង (កំពង់ស្ពឺ) រួចហើយថតបញ្ចាំងក្នុងកម្មវិធីទូរទស្សន៍ គ្រប់រោងកុនក្នុងក្រុងភ្នំពេញនិងខេត្តក្រៅ ព្រមទាំងចុះក្នុងទស្សនាវដ្តី «សង្គម» ដែលមានទ្រង់ជាចាងហ្វាងផង ។

សម្តេចសីហនុបានបង្កើតឲ្យលេងបៀរប៉ោ អាប៉ោង ល្បែងស៊ីសងគ្រប់មុខពេលចូលឆ្នាំខ្មែរម្តងៗ ធ្វើឲ្យបាត់បង់អស់ល្បែងប្រជាប្រិយខ្មែរ ហើយប្រជារាស្ត្រខ្មែរនៅលេងល្បែងស៊ីសងជាច្រើនខែបន្តទៅទៀត ។ ទ្រង់បើកកាស៊ីណូរដ្ឋយកប្រាក់ចូលជួយទប់ថវិកាជាតិអោនថយ ។ ប្រជារាស្ត្រ នាម៉ឺនខ្មែរវិនាសព្រោះតែកាស៊ីណូជាតិ ខ្លះអលែងលះគ្នា ដូចជាករណីលោកសឹង-ភឿកថ (១១) ជាដើម ខ្លះទៀតចងកសម្លាប់ខ្លួន លោតទឹក ស្រីៗខ្លះក្លាយជាស្រីលក់ខ្លួន ចោរកម្មចោរឆក់កើតពាសពេញក្រុងភ្នំពេញ កុងស៊ីបញ្ចាំងកាន់តែកើតច្រើនឡើងនៅមុខរោងកាស៊ីណូមាត់ទន្លេជិតសាលចតុមុខ, នាម៉ឺន គយ ប៉ូលីសកាន់តែស៊ីសំណូក ពុករលួយកាន់តែខ្លាំង ដើម្បីយកលុយទៅស្រង់ដើមក្នុងកាស៊ីណូរដ្ឋ ។

ឯមាតាសីហនុ, ក្សត្រីកុសុមៈ និងអ្នកម្នាងម៉ូនិចក៏ខំរកស៊ីតែរៀងៗខ្លួនដែរ ។ ក្សត្រីកុសុមៈជាមាតាសម្តេចសីហនុនិងអ្នកម្នាងម៉ូនិចមិនត្រូវគ្នាទេ ខំប្រជែងប្រណាំងដណ្តើមប្រើអំណាចឥទ្ធិពលជាមាតា ជាប្រពន្ធប្រមុខរដ្ឋរៀងៗខ្លួន ដោយតែងតាំងមនុស្សជាទីសំណាប់ចិត្ត ចេញសំបុត្របោះត្រារាជវាំង តាំងភួង-ម៉ារហ្កាំងឲ្យធ្វើជាចាងហ្វាងអេសស្កាដេ (S.K.D.) ជាដើម ។ អ្នកម្នាងជាមួយបងខ្លួនគឺអ៊ុំ-ម៉ាណូរិនឆ្លៀតរកស៊ីហ៊ុនជាមួយពួកយួនវៀតកុងហុង-យូផង, រត់ពន្ធមាសប្លាទីនតាមយន្តហោះផង (១២) (គយម្នាក់ដែលចាប់ដោយមិនបានដឹងថា ជារបស់អ្នកម្នាងម៉ូនិច ក៏ត្រូវគេផ្លាស់ចេញ២៤ម៉ោង វិសតែនឹងអស់បុណ្យស័ក្តិថែមទៀត), ដឹកអង្ករ ថ្នាំពេទ្យ

(១០) កាលនោះសម្តេចសីហនុបានប្រកាសតាមវិទ្យុ ឲ្យខ្មែរសេរីចូលមកចរចាគ្នា ។ លោកសឹង-ង៉ុកថាញ់សួររកអ្នកស្ម័គ្រចិត្តចូលមកស្រុកខ្មែរ តាមខេត្តតាកែវ ដែលកាលណោះលោកអ៊ិន-តាំធ្វើជាចៅហ្វាយខេត្ត ។ សីហនុបានកែប្រែពីចរចាជាមួយខ្មែរសេរី ត្រឡប់ជាយកព្រាប-អ៊ិន ទៅឲ្យក្មេងជេរម្តាយប្រាស់ឆ្នេះយ៉ាងអាក្រក់អាក្រី ផ្សាយតាមសម្លេងវិទ្យុជាតិ ។ លោកអ៊ិន-តាំបានប្រាប់ព្រាប-អ៊ិនឲ្យសុំទោសសម្តេចទៅនឹងបានរួចខ្លួនហើយ តែព្រាប-អ៊ិនមិនព្រម ។ សម្តេចឲ្យយកព្រាប-អ៊ិនទៅបាញ់ចោលនៅត្រពាំងក្រឡឹង ថតបញ្ចាំងគ្រប់រោងភាពយន្ត ។

(១១) ផ្ទះខ្ញុំនៅរំលងពីរផ្ទះពីផ្ទះលោកសឹង-ភឿកថ ដែលជារដ្ឋមន្ត្រីម្តង និងជាចាងហ្វាងសារពត៌មាន «មាតុភូមិ» តែក្រោយមកត្រូវសីហនុបិទចោល ក៏បោះរៀងចិនមាន ដាវទិព្វស៊ូឡុង, ទេពឥន្ទ្រីសេនាក្លាហាន...។ល។ វិញ ។

(១២) សេចក្តីឲ្យការណ៍របស់លោកម៉ែ:-សៅរី ជាក្មួយខាងភរិយាលោកអ៊ិន-តាំ សព្វថ្ងៃរស់នៅក្រុងភ្នំពេញ ។

កាំភ្លើង គ្រាប់រំសេវ ជាមួយចិនគួច-អាន ទៅផ្តល់ឲ្យទ័ពវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង នៅមូលដ្ឋានតាំងលើដីខ្មែរ តាមខេត្តជាប់ជាយដែនខ្មែរ-យួន ។ មួយទៀតគ្រួសារខែក-វណ្ណឌី (មានទំនាក់ទំនងជិតដិតជាមួយអ្នកម្នាងផង) បានទទួលឯកសិទ្ធិពិសេសក្នុងការរកស៊ីធ្វើជំនួញ ដោយយកក្រុមហ៊ុនរដ្ឋធ្វើជាត្រីមុខ (Magasin d'Etat) ក្នុងការនាំទំនិញចូលពីបរទេស, ពិសេសពីស្រុកបារាំងមកលក់ ។

ព្រោះតែរបៀបយ៉ាងនេះហើយ ទើបប្រទេសខ្មែរដែលផ្តាច់ជំនួយអាមេរិកាំងក៏មានវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ហេតុមកពីមេដឹកនាំនិងនាម៉ឺនតូចធំគ្មានវិចារណញ្ញាណគិតខ្លាចរលាយអស់ស្រុកដល់បន្តិចសោះ ។ រហូតសព្វថ្ងៃនេះហើយក៏ដោយគេនៅតែឆ្លើយដាក់ថា « មកតែពីពួកប្រទេសមហាអំណាច, មកតែពីពួកគ្រូចូលជាមួយខ្មែរក្រហម (សំដីពួកនាយទាហានខ្លះ) » តែត្រង់សីហនុ ត្រង់នាម៉ឺនខ្មែរធ្វើការឲ្យខ្មែរក្រហម ធ្វើការឲ្យយួនមកយកស្រុកនោះ ពួកគេហាក់ដូចជាមើលមិនឃើញសោះ ។ តាមពិតអ្នកចូលជាមួយខ្មែរក្រហមមិនមែនមានតែគ្រូទេ មានគ្រប់ក្រសួងតាំងពីពេទ្យ ចៅក្រម វិស្វករ...។ល។ ឯសម្តេចសីហនុសោតក៏ជាមេខ្មែរក្រហមថែមទៅទៀត ។

៣- តាមទស្សនៈអ្នកនិពន្ធបរទេស ជាពិសេសពួកបស្ចឹមប្រទេស គេមើលឃើញថា សីហនុជាស្តេចសក្តិភូមិតាំងពីឆ្នាំ១៩៤១ (1) ដល់ឆ្នាំ១៩៧០, ជាប្រមុខរដ្ឋ, ជានាយករដ្ឋមន្ត្រី, ជាប្រធានបក្សនយោបាយតែមួយគត់ (សង្គមរាស្ត្រនិយម), អ្នកដឹកនាំប្រគុំវង់ភ្លេង Jazz, ចាងហ្វាងទស្សនាវដ្តី (សង្គម, ផ្សេងៗ), ចាងហ្វាងថតភាពយន្ត និងជាតួឯកផង, ជាអ្នកបើកកាស៊ីណូ, ជាអ្នកសាកល្បងរួមបញ្ចូលទ្រឹស្តីពុទ្ធនិយមនិងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ (តាមឱវាទរបស់ប្រធានាធិបតីរ៉ូម៉ានី ដែលត្រូវប្រហារជីវិតនៅខែធ្នូ១៩៨៩ ដើម្បីរក្សាអំណាចទ្រង់ឲ្យបានមួយជីវិត) ។ ជាមនុស្សឥតបានការ ឆាប់ខ្ញាល់ ចូលចិត្តអួតអាងពីថ្វីដៃខាង«ធ្វើកុន», មិនអនុញ្ញាតអត់ទោសដល់ការទិតៀននិងការខ្វែងយោបល់ផ្សេយពីទ្រង់ឡើយ, ចាត់ទុកទីប្រឹក្សានិងអ្នកជំនួយថាមានសមត្ថភាពមិនដល់ទ្រង់, ចិត្តល្អណាស់ជាមួយអ្នកដែលចេះយកចិត្ត លុតក្រាបគាប់គួរណេបរណបស្របតាមទ្រង់ (ដែលភាសាសាមញ្ញនិយាយថា ចេះត្រឹមតែ «កូណាសេសៗប៉ុណ្ណោះ), តែម្នាក់ៗខ្លាចញញើតណាស់និងចរិតឆាប់ខឹងច្រឡោតរបស់ទ្រង់ ។ សុន្ទរកថារបស់សម្តេចសីហនុជាសំដី «ចោលដឹងទាំងដង» មានលក្ខណៈពិសេសឡប់ៗម៉្យាង (Idiosyncratic) ហើយឯការពន្យល់របស់ទ្រង់ច្រើនមានន័យមិនប្រាកដមិនច្បាស់លាស់ ។ ក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ សម្តេចសីហនុមានទេពកោសល្យប៉ិនប្រសប់ខាងផ្នែកនយោបាយ មានសម្ផស្សរឹងប៉ឹងនិងមានប្រាជ្ញាវៀងវៃ (តែគួរស្តាយនូវមេដឹកនាំនេះ ដែលមិនបានទទួលការអប់រំខាងផ្នែកដឹកនាំសោះ) ។ បន្ទាប់ពីការចាប់ផ្តើម (រៀនធ្វើនយោបាយទទ្រីបទទ្រាប មិនច្បាស់លាស់មួយពីដំបូងទីមក សម្តេចសីហនុក្រេបជញ្ជក់យកបានលក្ខណៈទាំងអស់នេះ ក្នុងផលប្រយោជន៍នៃបុព្វហេតុដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់មួយ -គឺការរក្សាប្រទេសកម្ពុជាឲ្យស្ថិតនៅក្នុងសន្តិភាពនិងឯករាជភាពបានមួយរយៈ រួចផុតពីការរំលោភរបស់អ្នកជិតខាង (សៀម-យួនខាងត្បូង តែសីហនុឲ្យយួនខាងជើងរំលោភតាំងសេនាធិការសឹកនៅលើដីខ្មែរ)

ទំនាក់ទំនងនេះបានធ្វើឲ្យទ្រង់អាចយកជ័យជំនះលើសត្រូវខាងក្រៅ ក៏ដូចជាអត្តាធិបតេយ្យនៃសត្រូវខាងក្នុងប្រទេសដែរ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះសោត គឺទំនាក់ទំនងរបស់ទ្រង់ជាមួយប្រជារាស្ត្រខ្មែរ និងជាមួយប្រទេសមហាអំណាចបរទេស – ជាពិសេសជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិកដែលមកជំនួសបារាំង មានអំណាចជាធំក្នុងជ្រោយឥណ្ឌូចិននោះ – ជាផ្នែកដ៏សំខាន់មួយនៃប្រវត្តិសាស្ត្រក្នុងការរលាយវិនាសអន្តរាយរបស់ប្រទេសកម្ពុជានេះ ។

❑ ❑

❑

បុព្វហេតុនៃការទំលាក់សីហនុ

ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៦០រៀងមក សម្តេចសីហនុបានធ្លាក់ចូលទៅក្នុងអន្ទាក់របស់មេដឹកនាំយួននិងចិនប្រជាមានិត ព្រោះតែសម្តេចសីហនុមិនស្គាល់ខ្លួនលោក និងមិនស្គាល់នរណាជាសត្រូវ នរណាជាមិត្តឲ្យបានច្បាស់លាស់ ។ តាមការពន្យុះរបស់មេដឹកនាំចិនជូ-អេងឡាយ សម្តេចសីហនុបានបញ្ឈប់លែងឲ្យសហរដ្ឋអាមេរិកបន្តការកសាងផ្លូវថ្នល់ក្នុងស្រុកខ្មែរតទៅទៀត ព្រោះមេដឹកនាំចិនបានបំភ័យសម្តេចសីហនុថា ៖ « អាមេរិកាំងសង់ផ្លូវធំៗ គឺមានបំណងងាយស្រួលចុះយន្តហោះចំបាំងដណ្តើមអំណាចពីសីហនុ » ។ នេះគឺជាយុទ្ធវិធីរបស់ចិន (និងយួនហូ-ជីមិញ) ដែលចង់ឲ្យទីជនបទស្រុកខ្មែរនៅដាច់ស្រយាលពីសង្គមដឹកនាំ ពីការទាក់ទងជាមួយទីក្រុង ឲ្យជីវភាពប្រជាជននៅជនបទផ្ទុយគ្នាស្រឡះ ពីជីវភាពរាស្ត្រក្នុងទីក្រុង ក្នុងគោលដៅកុំឲ្យទីជនបទខ្មែររីកចំរើនបាន ដើម្បីទុកឱកាសឲ្យយួននិងខ្មែរក្រហមងាយស្រួលក្នុងការធ្វើឃោសនា ទាក់ទាញរាស្ត្រខ្មែរឲ្យស្រឡាញ់ទ្រឹស្តីក្រហម ដូចដែលម៉ៅ-សេទុងបានធ្វើបានជោគជ័យក្នុងចំណោមប្រជារាស្ត្រចិនក្រីក្រនៅទីជនបទស្រែចំការឯស្រុកចិនពីមុនមកនោះ ។

ដើម្បីផ្គាប់ចិត្តមេដឹកនាំចិននិងព្រមានសហរដ្ឋអាមេរិកផង សម្តេចសីហនុបានបញ្ជាលោកឃឹម-ទិតនាំទាហានហ្លួងស្លៀកពាក់ស៊ីវិល ចេញទៅប្រមូលសិស្សានុ-សិស្សពីគ្រប់វិទ្យាល័យរដ្ឋនិងឯកជនក្នុងក្រុង (ជាពិសេសសិស្សពីវិទ្យាល័យចំរើនវិជ្ជា-កម្ពុជបុត្រ) ទៅវាយស្ថានទូតអាមេរិកាំង, ស្ថានទូតអង់គ្លេស (ជិតវិមានឯករា-ជ្យ កាលនោះស្មេរដែលជាសិស្សថ្នាក់ទី៨វិទ្យាល័យស៊ីសុវត្ថិ បានតាមទៅ ហើយឈរមើលលើចិញ្ចើមវិថីព្រះនរោត្តមខាងលិច ឃើញសិស្សមួយក្រុមកំពុងរើកកាយហ្វីលកុនទម្លាក់តាមបង្អួចពីជាន់លើមកក្រោម), វាយបំផ្លាញទីចាត់ការទស្សនាវដ្តីលោកសេរី (ជាប់ខាងត្បូងវិទ្យាល័យស៊ីសុវត្ថិ) ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៣ ផ្តាច់«ជំនួយមានចំណាង» របស់សហរដ្ឋអាមេរិក ហើយបង្កើន«ជំនួយឥតចំណាង»របស់ចិនប៉េកាំង រុស្ស៊ី និងប្រទេសកុម្មុយនិស្តដទៃទៀតវិញ ហើយដល់ឆ្នាំ១៩៦៥ សីហនុក៏ផ្តាច់ចំណងទូតជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិកជាស្ថាពរតែម្តង ។

ការផ្តាច់ជំនួយសហរដ្ឋបានធ្វើឲ្យសេដ្ឋកិច្ចខ្មែរស្ទះ មានវិបត្តិយ៉ាងធ្ងន់ ។ ថវិកាជាតិត្រូវចុះអោនថយ ព្រោះចំណាយច្រើនជាចំណូល ដោយប្រព័ន្ធដឹកនាំខ្មែរគ្មានប្រសិទ្ធិភាព ។ សម្បត្តិធម្មជាតិមានត្បូងកណ្តៀងត្បូងទទឹម (Sapphires, rubies) រាប់កោដិដុល្លារ រត់ពន្ធចេញតាមខេត្តចន្ទបុរី (ទៅហុងកុង រួចទៅស្វីស ក្រុមហ៊ុនឆ្នៃត្បូងស្វីសស្គាល់ថា ប៉ៃលិនស្ថិតនៅក្នុងស្រុកថៃ ហើយត្បូងកណ្តៀងប៉ៃលិនជាត្បូងជាប់លេខមួយ) (១៣) ។ រដ្ឋមិនចេះរកប្រយោជន៍ ហើយទុកភោគផលសមុទ្រ

(១៣) ដីខ្ពង់ជាងហាសិបគីឡូម៉ែត្រក្រឡាមានរ៉ែត្បូងកណ្តៀងខៀវ កណ្តៀងស កណ្តៀងលឿង (ប៊ុតណាំថង) ត្បូងទទឹម ពេជ្រថៃ ត្បូងតង...។ ឆ្នាំ១៩៧៣ ស្មេរបានទៅរកស៊ីទិញលក់ត្បូងនៅប៉ៃលិន (កុងសៃ) ត្បូងខៀវមិនទាន់ឆ្នៃតូចៗ (ពីរឬបីគ្រាប់ទម្ងន់មួយការ៉ាត់) កាលនោះមានគេជីកបានត្បូងខៀវមួយទម្ងន់ជាងបីរយការ៉ាត់ ទំហំប៉ុនពងមាន់ថៃ អ្នកជីកបានៗតែពីរលានរៀលទេ ត្បូង

នោះត្រូវថៅហ្វាយខេត្តកិបឡិបយកបាត់ទៅ ។ រឿងនេះល្បីដល់ភ្នំពេញ លោកអ៊ិន-តាំបានមកមើលតែត្រូវពួកឈ្មួញនិងថៅហ្វាយខេត្តនាំពង្វាង បន្លប់ថាគ្មានត្បូងច្រើនទេ មានតែបន្តិចបន្តួចសំរាប់ឲ្យរាស្ត្រគ្នារកស៊ីចិញ្ចឹមជីវិតប៉ុណ្ណោះ ។ ថៅកែទិញត្បូងច្រើនមកពីហុងកុង ដូចជាប៉ាំងស៊ុង (មានជាងគេទិញត្បូងគ្រាប់ធំៗ) , ស៊ីគង់ (ទិញត្បូងគ្រាប់ល្អិត) និងមានថៅកែកូឡា ដែលមានដើមកំណើតនៅប៉ៃលិន តាំងតែពីជីដូនជីតាគេមក ដូចជាថៅកែគួន-ជីង មានត្បូងមួយទំហំប៉ុនមុខនាឡិកាដៃ គាត់និយាយថា បានទិញកាលពីឆ្នាំ១៩៨៨ តម្លៃបួនពាន់រៀល ។ រឿងត្បូងប៉ៃលិននេះ ស្រុកខ្មែរគ្មានបានកំរៃបង់ពន្ធចូលរដ្ឋសោះ ។

ឲ្យយួននិងឈ្មួញសៀមចូលមកកៀរយក ដោយត្រូវគ្នាជាមួយថៅហ្វាយខេត្តខ្មែរ (១៩) ព្រៃឈើត្រូវពួកឈ្មួញសៀមចូលមកកាប់ដោយថៅហ្វាយខេត្ត មានសេកសំអៀតជាដើមហ៊ុនគ្នាជាមួយសុង-សាក់ ជាមួយពួកឈ្មួញសៀម ។ ការដឹកនាំចេញជ័រកៅស៊ូនិងស្រូវមិនគ្រប់គ្រាន់ឡើយ ។ ថែមពីលើវិបត្តិនេះទៀត តម្លៃជ័រកៅស៊ូត្រូវចុះថោកក្នុងផ្សារអន្តរជាតិទៀត ។ សម្តេចសីហនុ, ដោយជឿស្តាប់តាមគំនិតពួកឆ្វេងនិយមនិងមេដឹកនាំចិន ក៏សំរេចធ្វើជាតូបនិយកម្មសហគ្រាសនានា, ក្រុមហ៊ុនដឹកនាំទំនិញចេញចូល (Import-Export) រោងចក្រឯកជន...។ តែអ្នកកាន់ការពុករលួយគ្មានមនសិការជាតិគ្មានការអប់រំហ្វឹកហ្វឺនខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ហើយជំនួយពីប្រទេសកុម្មុយនិស្តក៏មិនគ្រប់គ្រាន់ និងគ្មានគុណភាពថែមទៀត ។ លើសពីនេះទៅទៀតនោះ អង្ករត្រូវចេញតាមផ្សារងងឹត ដោយចិនគួច-អានហ៊ុនគ្នាជាមួយអ្នកម្នាងម៉ូនិច, អ៊ុំ-ម៉ាណូរិន, នាយទាហានខ្លះ, ប្រជាជនខ្លះ នាំយកទៅលក់ឲ្យពួកវៀតកុង យកជាប្រាក់រៀលក្លែងក្លាយសុទ្ធសាធ មិនបានរូបិយប័ណ្ណអន្តរជាតិសោះ ។

កំហុសនយោបាយដ៏ធ្ងន់មួយ គឺការអនុញ្ញាតរបស់សម្តេចសីហនុឲ្យយួនវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង តាំងមូលដ្ឋាននិងទីអគ្គសេនាធិការសឹកលើដីខ្មែរ បានផ្តល់ផលអាក្រក់ច្រើនជាងល្អ ។

ពួកយួនវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងបានបញ្ឆេះឲ្យប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរលើបះបោរទាមទារដីពីខ្មែរ ក្នុងខែឧសភាឆ្នាំ១៩៦៨ និងបង្កើតគាំទ្រផ្គត់ផ្គង់អប់រំពួកខ្មែរក្រហមដែលមានទីតាំងនៅទីជិតៗមូលដ្ឋានគេ ។

ការជួយយួនកុម្មុយនិស្តដែលសម្តេចសីហនុយល់ថា ជាមធ្យោបាយអាចបញ្ចៀសសង្គ្រាមនៅក្នុងស្រុកខ្មែរនោះ ត្រឡប់ជាហុចផលផ្ទុយទៅវិញ គឺទ្រង់បាននាំសង្គ្រាមឲ្យរាលដាលចូលមកក្នុងស្រុកខ្មែរទៅវិញសោះ ។

សហរដ្ឋអាមេរិកបានសំរេចតាមកំទេចមូលដ្ឋានអគ្គបញ្ជាការយួនវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងក្នុងដែនដីខ្មែរ ព្រោះគេមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងការដែលរាជាណាចក្រខ្មែរ បានជួយជំរកទាហានយួនវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង ជួយជញ្ជូនផ្តល់អង្ករនិងសម្ភារៈសឹក ដែលយន្តហោះអាមេរិកាំងថតបានជាច្រើន និងបានស្ទូច

(១៩) មិត្តភក្តិជំនាន់ជាមួយខ្ញុំបានចេញទៅបង្រៀននៅកោះកុងបានឲ្យការណ៍ថា កូនប៉ូលីស អ្នករាជការកំប៉ិកកំប៉ុកឆ្លៀតសុំច្បាប់មានកូនទូកនេសាទ ទូកនោះសំរាប់ជួលឲ្យពួកសៀមចូលមកចាប់ត្រី បង្គារ ក្នុងដែនទឹកខ្មែរ ដល់ខែចាំតែទទួលកំរៃចំនួនពីរម៉ឺនរៀល ចំពោះកូនទូកដាក់ម៉ាស៊ីនតូចមួយ (ឆ្នាំ១៩៦៧) ។

យកទាំងឡានដឹកអង្ករ ថ្នាំពេទ្យ សាស្ត្រាវុធទៅឲ្យវៀតកុងនោះផង ។

សហរដ្ឋអាមេរិកប្រើយន្តហោះបេ-៥២ ឲ្យទៅទម្លាក់គ្រាប់បែកតាមព្រំដែនខ្មែរ-វៀតណាមខាងត្បូង ហៅថា «ប្រតិបត្តិការសីកអាហារពេលព្រឹក Operation Breakfast » ហើយបន្ថែមដោយ « ប្រតិបត្តិការអាហារថ្ងៃត្រង់, ប្រតិបត្តិការអាហារពេលល្ងាច »...។ល។ ជាបន្តបន្ទាប់ហូរហែ ។

យល់គ្រោះអាសន្នមកដល់ សម្តេចសីហនុក៏យល់ព្រមសុខចិត្តភ្ជាប់ចំណងទូតជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិកវិញក្នុងខែមិថុនាឆ្នាំ១៩៦៩ ។

សម្តេចសីហនុកាលនោះដោយទោរទន់ទៅតាមអ្នកម្នាងម៉ូនិច ដែលចង់ឲ្យសីហនុធ្វើពិធីរាជាភិសេក (ដើម្បីខ្លួនបានឡើងជាអគ្គមហេសីពេញយស) និងហាក់ដូចជាចង់ដកខ្លួនពីនយោបាយមកសោយរាជ្យជាស្តេចវិញ ដោយគ្រប់ពិធីច្រតព្រះនង្គ័ល សម្តេចសីហនុចេញមុខទទួលធ្វើ និងយកអ្នកម្នាងចេញមុខ ឲ្យប្រជារាស្ត្រខ្មែរបានស្គាល់គ្រប់គ្នាផងក្នុងពិធីនោះ នៅគ្រប់ខេត្តក្នុងស្រុកខ្មែរ ។

ដោយអស់ផ្លូវនឹងដេញទ័ពវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងចេញពីដែនដីខ្មែរនោះ សម្តេចសីហនុក៏រកលេសចេញទៅព្យាបាលជម្ងឺនៅឯប្រទេសបារាំង នៅថ្ងៃទី៦ មករា ១៩៧០ ។ បើតាមការពិតវិញនោះ គឺសម្តេចសីហនុចេញទៅរកការអង្វរករសុំឲ្យមេដឹកនាំចិន រុស្ស៊ីធ្វើសម្ពាធបង្ខំឲ្យកងទ័ពយួនកុម្មុយនិស្តដកថយចេញផុតពីដែនដីខ្មែរ ។ ប្រាកដណាស់ គឺនៅដើមឆ្នាំ១៩៧០នេះឯង ដែលសម្តេចឈ្វេងយល់ថា « សង្គ្រាមបានរាលដាលចូលមកក្នុងប្រទេសខ្មែរហើយៗទ្រង់បានបញ្ចេញកំហឹងជាសាធារណៈប្រឆាំងនឹងពួកកុម្មុយនិស្ត (2) » ។

ឆ្លៀតពេលនោះទ្រង់សិរិមតៈដែលមានទំនាស់រាជវង្សជាមួយសីហនុ (១៥) ប្រណែន ក៏រួមដៃជំរុញលោកលន់-នល់ជាមិត្ត ដោយមានការគាំទ្រពីក្រុមសឺង-ង៉ុកថាញ់ផង ឲ្យទម្លាក់សីហនុ ដោយបង្កើតឲ្យមានបាតុកម្មទាមទារឲ្យយួនវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងដកថយចេញពីដែនដីខ្មែរ និងការវាយស្ថានទូតវៀតកុងនិងស្ថានទូតវៀតណាមខាងជើង (១៦) នៅក្រុងភ្នំពេញ ។

(១៥) តាមច្បាប់រាជត្រកូលខ្មែរ ក្រោយហ្លួងស៊ីសុវត្ថិ-មុនីវង្សសុគតដោយស្វះ ព្រោះសៀមយកខេត្តបាត់ដំបង សៀមរាបនោះ ត្រូវស៊ីសុវត្ថិ-មុនីរ៉េតឡើងសោយរាជ្យ តែបារាំងយល់ឃើញថាទ្រង់មុនីរ៉េតជាមនុស្សចាស់ ពិបាកពត់ឲ្យបំរើផលប្រយោជន៍បារាំងនោះ បារាំងក៏សំរេចយកសិស្សនៅព្រៃនគរ, នរោត្តម-សីហនុ, ព្រះជន្ម១៧ឆ្នាំមកសោយរាជ្យវិញ ព្រោះជាក្មេងងាយស្រួលពង្វក់បញ្ឆោរដឹក ។ នេះហើយជាទំនាស់រាជវង្សខ្មែរ រវាងខ្សែនរោត្តមដែលមានសីហនុជាតំណាង និងវង្សស៊ីសុវត្ថិ (ស៊ីសុវត្ថិសិរិមតៈជាតំណាង) ក្នុងវិបត្តិនយោបាយខ្មែរ ជាបុព្វហេតុមួយដែរ ក្នុងការទម្លាក់សម្តេចសីហនុនេះ ។ ការដែលបារាំងយកសម្តេចសីហនុមកសោយរាជ្យនោះ គឺចង់យករាស្ត្រខ្មែរទាំងមូលទុកជាកញ្ចះបារាំង ការនេះដូចគ្នានឹងវៀតណាម ដែលយកហ៊ុន-សែនលើកឡើងឲ្យធ្វើជានាយករដ្ឋមន្ត្រីខ្មែរសព្វថ្ងៃដែរ ។

(១៦) ការដែលសិស្សចូលទៅវាយស្ថានទូតនោះ គេយកបានឯកសារសម្ងាត់យួន ដែលសិក្សាពីចំណុចខ្សោយរបស់នាម៉ឺនខ្មែរ មេដឹកនាំខ្មែរថា « មេដឹកនាំខ្មែរ នាយទាហានខ្មែរ មន្ត្រីខ្មែរ ចូលចិត្តលុយលេខមួយ ស្រីលេខពីរ បក្សពួកនិងអំណាចលេខបី » ។ ឯកសារនោះត្រូវក្រសួងសម្ងាត់ខ្មែរគេបំបីទចោលបាត់ទៅ មិនយកមកសិក្សា ឬផ្សព្វផ្សាយឲ្យរាស្ត្រខ្មែរ ឬមេដឹកនាំខ្មែរដឹងឡើយ ។

រដ្ឋប្រហារទំលាក់សម្តេចសីហនុ

ដប់ថ្ងៃចុងក្រោយក្នុងឋានៈជាប្រមុខរដ្ឋខ្មែរ សម្តេចសីហនុមិនទាន់សំរេចចិត្តយ៉ាងណានៅឡើយទេ ។ បុព្វហេតុជំរុញលោកលន់-នល់និងទ្រង់សិរិមតៈយកមកប្រើនោះ ក៏នៅតែមិនច្បាស់ជាអ្វីដែរ ។ នៅថ្ងៃទី៨មិនា១៩៧០ មានបាតុកម្មប្រឆាំងកងទ័ពយួនវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង ដែលតាំងនៅលើដីខ្មែរ ជាពិសេសនៅតំបន់ចំពុះសេកតែម្តង ដែលយន្តហោះបេ-៥២បានធ្វើការទម្លាក់គ្រាប់បែកយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ (3) ។

សម្តេចសីហនុដែលយាងចេញទៅទីក្រុងប៉ារីស៍ ថាដើម្បីទៅព្យាបាលរោគនោះ គឺមកពីទ្រង់មានកំហុសទទាក់ទទាមក្នុងការឲ្យកងទ័ពវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងតាំងមូលដ្ឋានលើដែនដីខ្មែរ ហេតុនេះទ្រង់ត្រូវតែដកឃ្លាសិន ទុកឱកាសឲ្យលោកលន់-នល់ចាត់ការបណ្តេញកងទ័ពយួនកុម្មុយនិស្តចេញសិន រួចស្តេចសីហនុនឹងយាងវិលត្រឡប់មកស្រុកខ្មែរវិញ ហើយបានរួចខ្លួនពីការចោទប្រកាន់ផ្សេងៗ បានព្រះនាមថ្មីមួយទៀតថា «បិតាដេញយៀកកុង» ពីដែនដីខ្មែរ តែសីហនុមិននឹកដល់ទេថា ទ្រង់សិរិមតៈបានរួមគ្នាជាមួយលន់-នល់ គ្រោងរៀបចំទម្លាក់ទ្រង់ពីប្រមុខរដ្ឋខ្មែរសោះ ។

តាមការពិតទៅវិញនោះ លោកលន់-នល់និងទ្រង់សិរិមតៈ បានធ្វើការទាក់ទងជាមួយសឺង-ង៉ុកថាញ់រៀងរហូតមក ។ ជាឧទាហរណ៍ក្នុងចុងឆ្នាំ១៩៥៨ ពេលដែលសម្តេចសីហនុបញ្ជាឲ្យកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ទៅព័ទ្ធចាប់ដាប-ឈួននៅសៀមរាប និងនៅថ្ងៃទី២០មករា១៩៥៩ ចាប់បក្សពួកលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ទាំងអស់នៅទីក្រុងភ្នំពេញនោះ លោកលន់-នល់បានឲ្យលោកលាវ-ផានស៊ី (ចាងហ្វាងវិទ្យាល័យឯកជនខេមរា) គេចដោះខ្លួនមួយរយៈសិន ហើយទៅធ្វើការទាក់ទងគ្នាជាមួយលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់នៅឯវៀតណាមខាងត្បូង ។ តែលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់បានឲ្យលោកលាវ-ផានស៊ីវិលចូលមកស្រុកខ្មែរវិញធ្វើជារនុកក្នុង ព្រោះជិតដិតនឹងលោកលន់-នល់ ។ ឯគំរោងការទម្លាក់សម្តេចសីហនុ ក៏រៀបចំដោយលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ដែរ តែទ្រង់ស៊ីសុវត្ថិ-សិរិមតៈ ដែលចង់ធ្វើស្តេចដោយច្រណែននឹងសីហនុនោះ ក៏រៀបចំទម្លាប់សីហនុដែរ គឺបានសំរេចឲ្យធ្វើគតសម្តេចតែម្តង តែលន់-នល់មិនយល់ព្រមតាម ទុកឲ្យសម្តេចយាងចេញទៅក្រៅប្រទេសខ្មែរសិន ទើបទម្លាក់ទ្រង់ជាក្រោយ ដូចជាលោកលន់-នល់រុញសម្តេចសីហនុ ឲ្យចូលរួមជាមួយខ្មាំងសត្រូវរបស់ប្រទេសខ្មែរ (យួនខាងជើងនិងខ្មែរក្រហម) តែម្តង ។

ថ្ងៃទី៤ ដល់៩ ខែមករាឆ្នាំ១៩៦៨ ក្នុងគំរោងការរៀបចំនេះ (១៧) លោកសឺង-

(១៧) ខ្មែរសេរី២០៥នាក់សុំចុះចូលតាមខេត្តបាត់ដំបង មានទាំងក្បួនច្បាប់តស៊ូ ក្បួនឃោសនាមកជាមួយផង ចែកចាយដល់ទាហានខ្មែរឲ្យភ្ញាក់រលឹក ។ ក្នុងអត្ថបទឃោសនាមានថែងពីគ្រោះថ្នាក់នៃនយោបាយខុសរបស់សីហនុ ។ ក្រោយពីបានអានអត្ថបទទាំងពីរនោះខ្លះៗមក ពេលយាងចាប់ដៃនាយទាហានខ្មែរសេរីចុះចូលនោះ សីហនុហាក់ដូចជាយល់ពីកំហុសនយោបាយទ្រង់ដែរ ទើប

សម្តេចទ្រង់ព្រះសន្សែង (យ៉ំ) ជាខ្លាំង នៅនឹងមុខនាយទាហានខ្មែរសេរីចុះចូល និងនាយទាហានខេមរភូមិន្ទ ។ ទ្រង់មានបន្ទូលថា ៖ « ហេតុអ្វីបានជាខ្មែរបែកបាក់គ្នា ខ្លះជាខ្មែរក្រោម ខ្លះជាខ្មែរកណ្តាល នេះមកតែពីមនោគមបរទេស » ។ ទាហានខ្មែរសេរីចុះចូលនោះគឺមាន៩៨នាក់ ដឹកនាំដោយលោកតោ-ខាញ់ មកពីបុសអំពៅ, ១០៧នាក់ដឹកនាំដោយលោកថាច់-សួន មកពីប៉ុស្តិ៍ថ្កូវ, ១២០នាក់ជាក្រុមចល័តជញ្ជូនស្បៀង អាវុធ និងប្រាក់ខែ នៅប៉ុស្តិ៍កាប់ជើង ។

ង៉ុកថាញ់បានឲ្យទ័ពខ្មែរសេរីនៅស្រុកសៀមធ្វើជាមកសុំចុះចូល ហើយកាលនោះសម្តេចសីហនុបានធ្វើពិធីទទួលពួកគេ ដែលមានលោកថាច់-សួនជាតំណាងខ្មែរសេរី នៅក្នុងបរិវេណវាលមេរុ ។ ក្នុងកងទ័ពខ្មែរសេរីនោះ មានលោកស៊ិន-គិននៅក្នុងនោះផងដែរ ដែលបានឃើញសម្តេចសីហនុទ្រង់ព្រះកន្សែង(យ៉ំ) មកពីទ្រង់ហាក់ដូចជាយល់ឃើញពីកំហុសនយោបាយខុសរបស់ទ្រង់ខ្លះៗដែរ ក្នុងរឿងខ្មែរបែកបាក់គ្នានេះ ។

សម្តេចសីហនុបានវាយខ្សែល្បួសមកថា ទ្រង់នឹងចូលមកស្រុកខ្មែរវិញ ដើម្បីយកលោកលន់-នល់និងទ្រង់សិរិមតៈ ឲ្យទៅឆ្លងឆ្លើយគ្នានៅនឹងមុខប្រជារាស្ត្រ ។ សីហនុបានសំរេចថា នឹងយាងនិវត្តន៍ចូលភ្នំពេញវិញនៅថ្ងៃទី១៨ មិនា ១៩៧០ ។ ថ្ងៃនោះពួកសីហនុនិយមបានយកទង់ជាតិទៅដោតហូរហែរ តាមដងផ្លូវមិត្តភាពខ្មែរ-សូវៀត តាំងពីវាលចំណតយន្តហោះពោធិចិនតុង រហូតដល់ក្រុងភ្នំពេញ ។ ម្នាក់ៗនឹកថា លោកលន់-នល់និងទ្រង់សិរិមតៈ មុខជានឹងទទួលទារុណកម្មក្នុងការរឹងទទឹងប្រឹងធ្វើរដ្ឋប្រហារនេះ ។ ក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ក្រុមសីហនុនិយមនិងក្រុមប្រឆាំងសីហនុ កំពុងគៀកគរគ្នាដើរប្រមូលរកកម្លាំងគាំទ្រ (4) ។

ពួកប្រឆាំងជាមួយសម្តេចសីហនុមានលោកលន់-នល់, ទ្រង់ស៊ីសុវត្ថិ-សិរិមតៈ និងកងទ័ពជាតិ បុគ្គលិកខុទ្ទកាល័យ ព្រមទាំងរដ្ឋសភាផង ។ ឯពួកគាំទ្រសម្តេចសីហនុមានអ៊ុំ-ម៉ាណូរិន (បងថ្លៃសម្តេច), ខៃក-វ៉ាន់ឌី, នាយទាហានបីនាក់, គូ-រុន និងកងប៉ូលីស, លេខាធិការកងទ័ពជើងគោកនិងសុស្តែន-ហ្វែរណង់ដេស និងពួកអភិបាលខេត្តភាគច្រើន (5) (ជាពិសេសសេក-សំអៀត) ។

ក្នុងភាពអាសន្ននោះ លោកលន់-នល់បានចាត់ឲ្យលោកវរសេនិយឯកសេង-ស៊ុនថៃ (១៨) ចាត់ចែងការពារទប់ទល់ ក្រែងមានចលាចលបាញ់គ្នារវាងគ្នាឯង និងរៀបចំទប់ទល់ជាមួយកងទ័ពយួនវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងផង ។

(១៨) ក្នុងចំណោមនាយទាហានជំនាន់ទី១និងទី២ មានតែលោកសេង-ស៊ុនថៃទេ ដែលមានប្រាជ្ញាឈ្លាសវៃ ស្មោះត្រង់ និងមានគំនិតសាធារណរដ្ឋនិយមផង ។ សូមបញ្ជាក់ដែរថា នាយទាហានខ្មែរជំនាន់ទី១ មានលោក ៖ ស្រី-សាម៉ន, អ៊ុយ-សយ, ហ៊ុល-ឃុន (ជាកូនលោកប៊ូ-ហ៊ុលជិតដិតនឹងសីហនុ), ផេង-ផាន់អ៊ី, ឋាប្បនា-ងិន, ឆាយ-ឡាយ, ហ៊ូ-ទ្រូក, សក់-ស៊ុតសាខន, ប៉ុក-សំអាន ។ នាយទាហានជំនាន់ទី២មាន ៖ លោកសេង-ស៊ុនថៃ, ពៅ-លឹមវ៉ា, ក្រូច-សំរេច, សុស្តែន-ហ្វែរណង់ដែស(ជាប់ខ្សែលោហិតពីពួកក្រុមផ្សងព្រេងព័រទុយហ្គេស អេស្ប៉ាញ៉ុល) អ៊ុំ-ម៉ាណូរិន (បានត្រូវសីហនុតម្លើងសក្តិ ពីនាយចំណង់, ដោយ, មកជានាយទាហានក្នុងឆ្នាំ១៩-៥២ ដោយសីហនុសព្វព្រះទ័យនឹងនាងកញ្ញាម៉ូនិច-អ៊ីស៊ី ឪពុកជាតិអ៊ីតាលី ជាប្អូនលោកអ៊ុំ-ម៉ាណូរិន ឪពុកសក្តិបីអ៊ុំ, ឪពុកផ្សេងគ្នាម្តាយជាមួយ), និងដួង-ច័ន្ទសារ៉ាត ។

ក្រុមនាយទាហានដែលគាំទ្រសម្ដេចសីហនុទាំងបីមានលោក ៖ ហ៊ុល-ឃុន, ផេង-ផាន់អ៊ី និងក្រូច-សំរេច ។ តាមសេចក្ដីឲ្យការណ៍របស់លោកប៉ោ-ថន ថា ៖ លោកក្រូច-សំរេចប្រុងយកកាំភ្លើងម៉រជេបីដើមបាញ់ផ្ដក់ផ្ដោងចូលផ្ទះលោកលន់-នល់ ក្នុងផែនការធ្វើឃាតលោកសេង-ស៊ុនថៃនោះ ។ អត្តចរិតរបស់លោកសេង-ស៊ុនថៃ គឺមិនងាយទុកចិត្តនរណា ហើយមិនដែលទៅផ្ទះនរណាទាំងឯកសណ្ឋានសោះឡើយ លើកលែងតែមិត្តជិតដិតលោកម្នាក់ឈ្មោះប៊ូ-កាបូ ។ លោកលន់-ណុនបានឲ្យពួកអាវុធហត្ថ (ក្រុមកូសដៃឆៅសំរាប់លន់-ណុន ប្រើកំចាត់នរណា នាម៉ឺនណាដែលហ៊ានប្រឆាំង) បួននាក់មកចូលរួមដៃចាត់ចែងឃាតកម្ម លើរូបលោកសេង-ស៊ុនថៃនេះ ។ យប់នោះគឺថ្ងៃទី២១ មិនា ១៩៧០ ក្រោយការប្រកាសទម្លាក់សីហនុបីថ្ងៃ ។ លោកប៉ោ-ថនដែលបាននៅជាប់នឹងលោកសេង-ស៊ុនថៃ បានលាចេញទៅរកស្រស់ស្រូបបាយសិន នៅម៉ោង៨យប់ ព្រោះអត់ពេញមួយថ្ងៃមកហើយ តែមុននឹងចេញបានផ្ដាំថៅហ្វាយគាត់ថា «កុំឲ្យចេញទៅក្រៅឲ្យសោះ ទោះជានរណាមកហៅក៏ដោយ សុំឲ្យលោកប្រយ័ត្នខ្លួន» ។ លោកសេង-ស៊ុនថៃដោយអស់កម្លាំងពេក បានទាញប៉ៅអ៊ីបត់មកទំរេកខ្លួនសំរាកយកកម្លាំងបន្តិច ។ តើក្រុមនេះគេរៀបចំផែនការយ៉ាងណា ដើម្បីឲ្យលន់-ណុនបានរួចខ្លួន ? ។

ពួកក្រុមលោកហ៊ុល-ឃុន និងពួកកូសរបស់លន់-ណុនទាំងបួន បានទៅបាញ់សម្លាប់លោកប៊ូ-កាបូនៅឯផ្ទះលោក រួចបើករថយន្តរបស់លោកប៊ូ-កាបូ មកឃ្លាំចាំនៅជិតទីអគ្គសេនាធិការផ្ទះលោកលន់-នល់ រង់ចាំឱកាសល្អ ។ គឺពេលាដែលលោកប៉ោ-ថនបានចេញទៅរកស្រស់ស្រូបបាយនោះឯង ដែលពួកឃាតករបានបើកឡានចូលទៅភ្លាម ។ ក្រុមកូសដៃឆៅម្នាក់បានស្រែកពីក្នុងឡានមកថា « សូមតេជគុណអញ្ជើញឡើងឡាន! លោកកាបូឲ្យខ្ញុំបាទមកទទួល!» ។ ងាកទៅឃើញច្បាស់ជាឡានលោកកាបូជាមិត្តជិតដិតមែន ក៏គ្មានការសង្ស័យបន្តិចសោះ ។ លោកសេង-ស៊ុនថៃក៏ព្រមឡើងឡានដោយគ្មានបានផ្ដាំទាហានណាម្នាក់ថា លោកទៅទីណាសោះ ។ នៅលើរថយន្ត ក្រុមកូសដៃឆៅរបស់លន់-ណុន ក៏គ្រៀកវាយបំបាក់កសម្លាប់លោកសេង-ស៊ុនថៃទៅ រួចហើយពួកគេក៏យកសាកសពលោកសេង-ស៊ុនថៃ ទៅដាក់នៅលើផ្ទះលោកសេង-ស៊ុនថេង (បងបង្កើតលោកស៊ុនថៃ តែបានទទួលគ្រោះថ្នាក់ឡានចំនួនបីឆ្នាំមុនមកហើយ ហើយផ្ទះនោះនៅទំនេរ លោកសេង-ស៊ុនថៃជាអ្នកទទួលរាប់រងរក្សា) នៅផ្លូវកម្ពុជាក្រោម ទល់មុខផ្ទះលោកប៊ូ-កាបូ ។ នៅលើផ្ទះគេរៀបចំដបស្រា មានកែវបួន ចានបបរពេញចំនួនបួន ។ ពួកគេបានយកកាំភ្លើងរបស់លោកប៊ូ-កាបូ មកបាញ់សពលោកសេង-ស៊ុនថៃ ពីថ្ពាល់ខាងស្ដាំធ្លាយមកចំហៀងក្បាលខាងក្រោយ ផ្នែកខាងឆ្វេង ។ កាំភ្លើងនោះគេដាក់ផ្ទាប់និងសាច់សាកសព រួចទើបបានគេកេះកៃបាញ់ (អ្នកបាញ់គឺលោកហ៊ុល-ឃុន) ព្រោះតាមការសង្កេតឃើញ រន្ធគ្រាប់ចូលតូចទំហំប៉ុនគ្រាប់ឯរន្ធចេញធំ ។ គេយកកាំភ្លើងរបស់លោកប៊ូ-កាបូ ដើម្បីឲ្យគេជឿថា ទាំងពីរនាក់ឈ្លោះគ្នាមែនតែវាមិនសមត្រង់ថា មនុស្សអង្គុយទល់មុខគ្នា គ្រាប់បាញ់ចូលតាមថ្ពាល់ខាងឆ្វេង ទើបត្រូវនឹងរឿងប្រឌិតនេះ ហើយមួយទៀតអ្នកស្រុកដែលនៅជិតខាងផ្ទះនោះបានឲ្យការណ៍ថា គេបានឮស្នូរកាំភ្លើងតែមួយគ្រាប់គត់ ។

(១៨) (ត) ពួកគេបង្កើតលើករឿងក្លែងថា «លោកសេង-ស៊ុនថៃបានផឹកស្រាស្រវឹង ហើយឈ្លោះគ្នាជាមួយលោកប៊ូ-កាបូ រួចហូតកាំភ្លើងបាញ់គ្នាទៅវិញទៅមក ស្លាប់តាំងពីរនាក់ទៅ ។

ម៉ោងប្រាំបួនយប់ថ្ងៃទី២១មិនាដដែលនោះ លោកប៉ោ-ថនបានវិលត្រឡប់មកវិញ ហើយសាកសួរនរណាក៏មិនដឹងថា លោកសេង-ស៊ុនថៃទៅទីណាសោះឡើយ ។ លោកប៉ោ-ថនក៏ឆោឡោជាមួយលោកច័ន្ទ-ណុន ហើយទូរស័ព្ទទាក់ទងជាមួយលោកប៊ូ-យ៉ាន រកអស់មួយម៉ោងទៀតក៏នៅតែមិនដឹងថាលោកសេង-ស៊ុនថៃទៅទីណា ។ លោកប៉ោ-ថនបានតាមរករហូតដល់នាក់លឿងជាមួយលោកច័ន្ទ-ណុន រហូតដល់ម៉ោង១២អាធ្រាត្រ ។ នៅម៉ោងពីរមានទាហានមកតាមទៅស្រស់ស្រូបបបរសិន រួចព្រឹកឡើងម៉ោង6 ក៏នាំគ្នីគ្នាចេញតាមរកទៀត មកប៉ែកខាងលិចម្ដុង ហើយមកជួបលោកជុំ-សារ៉ៃននៅអង្គស្នួល ក៏នៅតែគ្មានដំណឹងពីលោកសេង-ស៊ុនថៃទៀត ហើយ

បានវិលត្រឡប់មកលំនៅលោកលន់-នល់វិញនៅម៉ោងបីរសៀល ។ នៅម៉ោងបួនល្ងាច លោកហ៊ុល-ឃុនបានហៅលោកប៉ោ-ថនទៅផ្ទះលោក រួចសំឡុតទារយកកូនសោរទូដែកដើម្បីចាក់យកឯកសារ ហើយបានប្រាប់ថា ៖ « អាសេង-ស៊ុនថៃវាស្លាប់ហើយ ដោយវាចាញ់សំបថ ឲ្យទៅយកសពវាមកចុះនៅឯផ្ទះលោកសេង-ស៊ុនថេង ឯផ្លូវកម្ពុជាក្រោមឯណោះ » ។ លោកប៉ោ-ថនបានចាកចេញទៅជាមួយលោកសរ-បួន ទៅយកសពលោកសេង-ស៊ុនថៃមកដឹកលំ ។

ដើម្បីឲ្យសម្ដេចសីហនុយាងចូលមកកម្ពុជាវិញ ដោយគ្មានឧបសគ្គនោះ ក្នុងរាត្រីថ្ងៃទី២១មិនា១៩៧០ ក្រុមលោកហ៊ុល-ឃុនបានរៀបចំផែនការណ៍ធ្វើឃាតលោកសេង-ស៊ុនថៃយ៉ាងស្ងាត់ ។ រឿងឃាតកម្មដ៏អាថ៌កំបាំងលើរូបលោកសេង-ស៊ុនថៃនេះ មានទាំងលន់-ណុន (លន់-នល់យល់ព្រមផងដែរ) ចូលរួមដៃ ដោយបានយកក្រុមសីហនុនិយម មកធ្វើជាខែលបិទបាំងអំពើដ៏គំរុកនេះ ។ សម្ដេចប្រុងនឹងចូលទៅក្រុងសៀមរាប តែពួកលោកលន់-នល់បានយកធុងសាំង ទៅដាក់ពាសពេញផ្លូវកុំឲ្យយន្តហោះចុះកើត មួយថ្ងៃក្រោយពីឃាតកម្មលើរូបលោកសេង-ស៊ុនថៃនោះមក, លោកលន់-នល់បានចេញបញ្ជាឲ្យឃាត់ខ្លួននាយទាហានទាំងអស់ ជាពិសេសពួកដែលមានការទាក់ទិននឹងឃាតកម្មនេះ ទើបចលនាគាំទ្រសីហនុប្រឆាំងលន់-នល់បានស្ងប់ស្ងាត់ទៅវិញ ។

ហេតុអ្វីបានជាលន់-ណុននិងលន់-នល់ សំរេចចិត្តសម្លាប់លោកសេង-ស៊ុនថៃ ដែលជួយលោកទៅវិញ ក្នុងការទម្លាក់សីហនុពីឋានៈប្រមុខរដ្ឋនោះ ?

គួររំលឹកឡើងវិញដែរថា កាលដែលលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់វិលត្រឡប់ពីជីវភាពនិរទេសឯស្រុកបារាំង ហើយចូលព្រៃភ្នំដងរែក ធ្វើការតស៊ូវាយអាណានិគមបារាំងទាមទារឯករាជ្យនោះ លោកស័ក្តិពីរដួង-ច័ន្ទសារាត បាននាំទាហាន១៥០ឡាន កាំភ្លើងរត់ទៅចូលជាមួយ ។ ឯសេង-ស៊ុនថៃក៏នាំទាហានរត់ទៅតាមលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ដែរ តែត្រូវបារាំងតាមទាន់នៅត្រង់ភ្នំត្បែងមានជ័យ (ឈប់ឲ្យកាន់ទាហានតាំងពីនោះ) ។

ហេតុដែលលន់-នល់និងលន់-ណុនចំរេចធ្វើឃាតលោកសេង-ស៊ុនថៃ ក៏ព្រោះតែខ្លាចលោកសេង-ស៊ុនថៃធ្វើរដ្ឋប្រហារយកអំណាចទៅឲ្យលោកថាញ់វិញនោះឯង ។ ហេតុដែលខ្ញុំហ៊ានអះអាងយ៉ាងនេះ ព្រោះលោកស៊ឹម-គិន (ជួបសម្ភាសន៍ជាមួយលោកសំអឿននៅកាលីហ្វ័រនិញ៉ា១៩៨៨) បានឲ្យការណ៍ថា ៖ « ដោយនៅតែមិនទុកចិត្ត លោកលន់-នល់ក៏សាកសួរលោកឡឹក-សំអឿន ដែលទើបចុះពីស្រុកថៃទៅនោះថា តើលោកថាញ់មានចំណង់ដណ្ដើមមុខនាទីប្រមុខរដ្ឋ ឬប្រធានាធិបតីស្រុកខ្មែរនេះឬទេ ? » ។ លោកសំអឿនក៏ឆ្លើយតបវិញថា ៖ « គោលដៅរបស់លោកថាញ់ គឺឲ្យតែស្រុកខ្មែរបានក្លាយទៅជាសាធារណរដ្ឋ នោះលោកសប្បាយចិត្តណាស់ទៅហើយ ទោះជានរណាបានកាន់អំណាចក៏ដោយ វាគ្មានសារៈសំខាន់អ្វីចំពោះលោកទេ ! » ។ តែក្រុមលន់-ណុន/លន់-នល់នៅតែមិនជឿលោកទៀត រហូតពួកគេនាំគ្នាបំបែកទាហានខ្មែរក្រោម « ម៉ែកហ្វ័ក Mike's Force » ខ្ទេចខ្ទី ហើយពួកគេនៅមានការសង្ស័យលើរូបលោកឧត្ដមសេនិយ អ៊ុំ-សាវុត ថែមទៀត ដែ-

លខុសស្សាហ៍មកលេងសាកសួរសុខទុក្ខលោកសឹង-ង៉ុកថាញ់ ។ លន់-ណុនក៏សំរេចសម្លាប់លោកអ៊ុំ-សាវុតចោលម្នាក់ទៀត គឺបីថ្ងៃក្រោយដែលលោកអ៊ុំ-សាវុធមកភ្នំពេញតាមការកោះហៅរបស់លន់-នល់មកប្រាប់ថា ខ្លួនគាត់មិនមែនពិការទាំងអស់ទេ គឺគាត់អាចមានកូនដូចគេឯងដែរ ។ កាលនោះជាលើកទី៨ហើយ ដែលលោកអ៊ុំសាវុតឈោងចូលទៅលេងសួរសុខទុក្ខលោកសឹង-ង៉ុកថាញ់ និងទទួលឱវាទពីការស្នេហាជាតិ ពលិកម្មដើម្បីជាតិពីលោកថាញ់ ។ ក្នុងឃាតកម្មលើរូបលោកអ៊ុំ-សាវុតនេះ លន់-ណុនបានរៀបចំឆាកថា លោកអ៊ុំ-សាវុតបានទទួលគ្រោះដល់ស្លាប់ ដោយគ្រោះថ្នាក់ក្រឡាប់ឡានទៅវិញ ។

នៅថ្ងៃទី១៣មិនា១៩៧០ សម្តេចសីហនុក៏សំរេចចិត្តយាងចេញពីក្រុងប៉ារីស៍ទៅមូស្គូដើម្បីសុំជំនួយគាំទ្រ ។ ពួកមេដឹកនាំសូវៀតបានឃាត់សីហនុឲ្យនៅក្រុងមូស្គូ កុំយាងទៅប៉េកាំងធ្វើអ្វី តែសីហនុមិនព្រម ព្រោះមេដឹកនាំសូវៀតគ្មានបានសន្យាថា នឹងយកអំណាចមកឲ្យទ្រង់វិញសោះ សីហនុក៏សំរេចចិត្តបន្តដំណើរឆ្ពោះទៅក្រុងប៉េកាំងតែម្តង ។ កាលនោះមេដឹកនាំក្រុងប៉េកាំងនៅទ្រឹងមួយសន្ទុះដែរ ដោយគេឲ្យពួកទូតចិននៅភ្នំពេញ ធ្វើការតថ្លៃជាមួយលោកលន់-នល់បន្តិចទៀតសិនក្រែងបានផល ។

ក្រោយថ្ងៃទី១៨មិនា១៩៧០ ចិនប៉េកាំងនៅមិនទាន់ផ្តាច់ចំណងទូតជាមួយប្រទេសខ្មែរនៅឡើយទេ ។ អ្នកតំណាងការទូតចិនប៉េកាំងបានធ្វើការទាក់ទងជួបតថ្លៃជាមួយលោកលន់-នល់ជាច្រើនដង ស្នើសុំឲ្យរដ្ឋាភិបាលខ្មែរនៅបន្តជួយកងទ័ពវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងតទៅទៀត ដូចដែលរាជរដ្ឋាភិបាលខ្មែរសម័យសម្តេចសីហនុបានធ្លាប់ធ្វើកាលពីមុនមកនោះ ។ តំណាងទូតចិនបាននិយាយថា ៖ « ការទំលាក់សម្តេចសីហនុជារឿងផ្ទៃក្នុងរបស់ខ្មែរទេ... ក្រុងប៉េកាំងមិនរវីរវល់ជាមួយសម្តេចសីហនុទេ ហើយចិននៅតែបន្តគោរពរដ្ឋអំណាចខ្មែរតទៅទៀតបើ ៖

១- ខ្មែរព្រមអនុញ្ញាតផ្តល់សម្ភារៈសឹក សាស្ត្រាវុធ ថ្នាំពេទ្យ ពីស្រុកចិនទៅឲ្យកងទ័ពវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង ដែលប្រទេសកម្ពុជាធ្លាប់ធ្វើពីមុនមក ដើម្បីឲ្យវៀតណាមអាចបន្តធ្វើសង្គ្រាមជាមួយអាមេរិកាំង វាយរំដោះយកវៀតណាមខាងត្បូងឲ្យបាន ។

២- ខ្មែរនៅតែអនុញ្ញាតឲ្យកងទ័ពវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង តាំងនៅលើទឹកដីខ្មែរតទៅទៀត ។

៣- ខ្មែរនៅតែបន្តធ្វើការឃោសនាគាំទ្រមិត្តយួនវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងដូចមុនទៀត

ក្រោយពីជួបចរចាជាមួយលន់-នល់ជាច្រើនដង រហូតដល់ថ្ងៃទី៥ឧសភា១៩-៧០ គឺមួយខែម្ភៃថ្ងៃក្រោយទម្លាក់សីហនុរួច... តំណាងទូតចិនយល់ឃើញថា គ្មានការរីកចំរើនគួរជាទីពេញចិត្តសោះនោះ គេក៏ឲ្យដំណឹងទៅប៉េកាំងៗកំសំរេចប្រកាសផ្តាច់ចំណងទូតជាមួយប្រទេសខ្មែរ រួចហើយចិនក៏ងាកមកគាំទ្រ ទទួលស្គាល់និងសន្យាថា យកអំណាចមកថ្វាយទ្រង់វិញ តែសម្តេចសីហនុត្រូវគោរពលក្ខ័ណមួយ

គឺត្រូវចូលរួមដៃជាមួយពួកយួនហាណូយ និងជាមួយបនខ្មែរក្រហម ។

ចិនចង់ឲ្យខ្មែរជួយយួនកុម្មុយនិស្តទើបគេនិយាយថា គេមិនខ្វល់ជាមួយសីហនុទេ គឺចិនយកសីហនុមកធ្វើជាឧបករណ៍ជួយយួនវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង (6)

ទ័ពយួនវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងចាប់ផ្ដើមវាយប្រហារស្រុកខ្មែរជាដំបូងក្នុងថ្ងៃទី២មេសា១៩៧០ ។ ក្នុងស្ថានការណ៍ដ៏ដុនដាបនេះ លោកលន់-នល់ក៏សុំជំនួយទ័ពម៉ែកហ្វ័ររបស់លោកសឺង-ង៉ុកថាញ់ពីវៀតណាមខាងត្បូង មកជួយជាបន្ទាន់ដែរ ។ កាលនោះឧត្តមសេនិយអាមេរិកាំង Haig បានព្រមានលោកថាញ់ថា ៖ « កុំឲ្យលោកនាំទ័ពចូលស្រុកខ្មែរជាបន្ទាន់ពេក ឲ្យនៅរង់ចាំចូលទៅជួយពីខាងក្រៅទៅវិញ ទើបមានប្រសិទ្ធិភាព » ។ នេះក៏ជាកំហុសលោកថាញ់ដែរ ដែលនៅតែយល់ថា « ខ្មែរទាំងអស់នៅតែស្រឡាញ់រូបលោកដូចកាលសម័យឆ្នាំ១៩៥២ដដែល » លោកក៏ហក់ចូលទៅក្នុងអន្ទាក់ពួកស្រេឹងអំណាចលន់-ណុន, លន់-នល់ ដែលបានរៀបចំកំទេចក្រុមលោក និងបំផ្លាញគ្រោងការទាំងអស់ ដែលលោកថាញ់ត្រូវចូលមកការពារប្រទេសខ្មែរឲ្យរួចផុតពីផែនការសហភាពឥណ្ឌូចិននៃហូ-ជីមិញ (២០) ។ កងទ័ពលោកសឺង-ង៉ុកថាញ់បានដឹកចូលមកស្រុកខ្មែរទាំងថ្ងៃទាំងយប់ តាមយន្តហោះនិងតាមរថយន្ត មានអាវុធគ្រប់ដៃ ។ ឯកងទ័ពខ្មែរវិញបានសម្ភារៈសឹក កាំភ្លើងគ្រាប់ ខោអាវវៀតកុង ដែលកាក់ដកហូតមិនដឹកយកទៅឲ្យទ័ពយួនខាងជើងនោះមកធ្វើការទប់ទល់ ។ ទាហានម្ភៃបួនម៉ោងបានរើសជាបន្តបន្ទាប់ភ្លាមៗ ។ សរសេរដល់ត្រង់នេះ ស្មេរខ្ញុំសូមគោរពដល់វិញ្ញាណក្ខ័ន្ធសិស្សខ្ញុំទាំងឡាយ ដោយកាលនោះខ្លួនខ្ញុំបានជំរុញឲ្យពួកគេ ចូលធ្វើទាហានចេញទៅវាយពួកយួនវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង រហូតបាត់បង់ជីវិតអស់ជាច្រើន ក្នុងសង្គ្រាមឥតន័យនៃរបបលន់-នល់នោះ ។

កងទ័ពវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងបានវាយលុកយកបានខេត្តរតនគិរី ស្ទឹងត្រែង មណ្ឌលគិរី ក្រចេះ ដោយប្រើវិធីចាក់ខ្សែអាត់ស្នូរកាំភ្លើង ធ្វើឲ្យទាហានខ្មែរលន់-នល់ និងចៅហ្វាយខេត្តភ័យស្មានតែវៀតកុងច្រើន ក៏រត់យករួចតែខ្លួនមាន តុំសារ៉ាវ៉ាន់ (ត្រូវទោសប្រហារជីវិត) និងចេង-សាយ៉ុមិនជាដើម...។

មួយខែក្រោយមក ទើបសហរដ្ឋព្រមផ្ដល់ជំនួយកងទ័ពដល់ប្រទេសកម្ពុជា ។

ចាប់ពីខែមេសា១៩៧០ មកទល់នឹងខែមិនា១៩៧៣ គឺកងទ័ពវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើងសុទ្ធសាធ ដែលវាយលុកប្រទេសខ្មែរ មិនទាន់មានទ័ពខ្មែរក្រហមសោះឡើយ ។ យួនកុម្មុយនិស្តបានវាយរំដោះកាន់កាប់ដែនដីខ្មែរមួយផ្នែកយ៉ាងធំ ហើយគេត្រួតត្រាតំបន់រំដោះទាំងនោះដូចជាដែនដីយួនអញ្ចឹង ដោយបានចាត់ចែងតែងតាំងផ្នែករដ្ឋបាលខេត្ត ស្រុក ឃុំ ជាយួនទាំងអស់ ។

(២០) តាមសេចក្ដីឲ្យការណ៍របស់លោកសឺង-ឡេ្យ រដ្ឋវ៉ាស៊ិនតោន (អតិតទាហានម៉ែកហ្វ័រ) និយាយថា ៖ « លោកថាញ់បានសុំយកកងទ័ពខ្មែរក្រោមរបស់លោកទៅដាក់ការពារផ្លូវពួកយួនវៀតកុង-វៀតណាមខាងជើង នៅតាមខេត្តប៉ែកខាងកើតស្រុកខ្មែរ និងនៅខេត្តសៀមរាប កំពង់ធំ វាយស្ទាក់ផ្លូវទ័ពយួនខាងជើង កុំឲ្យចូលមកក្នុងស្រុកខ្មែរបាន... តែលោកលន់-ណុននិងលន់-នល់មិនព្រមទាល់តែសោះតាមផែនការនេះ » ។